

525-ci qəzet

29 sentyabr 2012-ci il, şənbə, №177 (3733). Qiyməti 40 qəpik

www.525.az

Milli Məclis Güllər Əhmədovanın deputat toxunulmazlığını lağv edir

ƏLI ƏHMƏDOV: "GÜLƏR ƏHMƏDOVA YENİ AZƏRBAYCAN PARTİYASINI MILLİ MƏCLİSDƏ TƏMSİL ETMƏYƏ MƏNƏVİ HAQQINI İTİRİB"

Səh.4

Riçard Morningstar:
"Təslim olmamalıyıq"

"DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQİŞƏSİNİN YALNIZ DİNC YOLLA HƏLLİ MÜMKÜNDÜR"

Səh.5

"Dünyada ən böyük əsərlər tənhalıqdan yaranıb..."

Pərvinin həmsöhbəti
Mətbuat Şurasının
sədri Əflatun
Amaşovdur.

Səh.18

Səfirlər bir-bir gəlir

Səh.6

Rusiya Qəbələ RLS-in icarə müddətini üç il artırmağı təklif edir

Səh.6

Dağlıq Qarabağın Azərbaycanlı icması Avropa Tələbələri Forumunun nümayəndəliyinin açılmasına etiraz edib

Səh.6

ABŞ səfiri Bakı Amerika Mərkəzində

Səh.6

İşığımızı ildirim vurdu

BAKİDA VƏ RESPUBLİKANIN BİR SIRA BÖLGƏLƏRİNĐƏ ELEKTRİK ENERJİSİ KESİLDİ

Səh.5

Britaniya generalının Bakı gündəlikləri

BAKININ AZAD EDİLMƏSİNİN 94 İLLİYİNƏ HƏSR OLUNUR

Səh.26-27

"Azərbaycanlılar həmişə Gürcüstan dövlətçiliyini qorumağa çalışıblar"

"Azərbaycanlılar həmişə Gürcüstan dövlətçiliyini qorumağa çalışıblar. Onlar sülhsevər xalqdır. Həmişə belə olub. Bu, tarixi sənədlərdə de əksini təpib. Mən belə faktlardan çox söyləyə bilərəm. Vaxtilə Ağa Məhəmməd Şah Qacar Gürcüstana hücum edəndə Tiflisde yaşayışın azərbaycanlılar bizim dövlətçiliyimizi qoruyublar, kilsərimizi qoruyublar. Azərbaycanlıların kökü albanlara gedib çıxır, bizim də qıpçaqlarla qan qohumluğumuz var. Qaynayıb-qarışmışaq. Azərbaycan və gürcü xalqının dostluğunun alternativi yoxdur". Bu sözləri APA-ya açıqlamasında gürcü ekspert, Cənubi Qafqazda Regional Təhlükəsizlik İnstitutunun direktor müavini Badri Naçkebiya deyib. O bildirib ki, Cənubi Qafqazda münaqişələrin həlli iki komponentdən asılıdır: "Birinci, münaqişə aparan hər iki xalq birinin adət-ənənələrinə, ikinci isə ərazi bütövlüyünə hörmət etməlidir. Bu gün bu komponentlərsiz münaqişələrin həlli mümkün deyil. Hər iki xalq ümumi dil tapmalı, münaqişəni özürləri həll etməlidirlər".

B. Naçkebiya son günlər Gürcüstanda baş verən hadisələrə, həbsxanalarda işğəncə hallarının ortaya çıxmamasına da münasibet bildirib. O qeyd edib ki, müxalifəçi "Gürcü Arzusu" Partiyasının hakimiyyət tərəfdarları tərəfindən "Gürcü oğrusu" adlandırılmasında çox təhlükəlidir: "Mən müstəqil ekspert kimi belə qütbəşəməni çox təhlükəli hesab edirəm. Biz siyasi mədəniyyət öyrənməliyik. Bizim qonşu ölkələr də bu yolu keçiblər. Türkiyədə də belə olub. Avropa demokratiyası artıq Türkiyədə var. Biz də bu yolu keçməliyik. Bu gün biz avtomobilərimizin qapısını açıq qoyuruq. Oğurluq yoxdur, yollarımız düzəlib, insanlar rahat nəfəs alır. Bu hadisələrdən sonra həbsxanalarda qayda-qanun şübhəsiz ki, bərpa olunacaq. Başqa alternativ yoxdur. Çünkü cəmiyyət hər şeyi bildi və bir daha belə işğəncələr və qanunsuzluqlar təkrar oluna bilməz".

Ermənilər bir neçə istiqamətdə atəşkəsi pozublar

Erməni silahlı bölmələri srağagün və dünən gecə Goranboy rayonunun Tapqaraqoyunu, Füzuli rayonunun Qorqan kəndləri yaxınlığında və Xocavənd rayonu ərazisindəki adsız yüksəkliklərdə yerləşən mövqelərdən atəşkəs rejimini pozub.

Müdafıə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən APA-ya verilən məlumatə görə, düşmən cavab atəşi ilə susdurulub.

Baş redaktor: Rəşad Məcid

Redaktor: Yaşar Əliyev

Baş redaktor müavinləri:

Yusif Rzayev, Seyfəddin Hüseyynli

Redaktor müavinləri:

Aydın Bağırov, Mirhacib Məcid, İsgəndər Həsənov

Qəzet bazar və bazar ertəsindən başqa hər gün çıxır

Ünvan: AZ1033,

Bakı, Ş.Mustafayev küçəsi-27/121

Telefon: 566-67-98, 566-93-40

Faks: 566-25-20

Internet ünvanı: www.525.az

E-mail: qezet525@mail.ru

Qəzet "Azərbaycan" nəşriyyatının mətbəəsində çap olunub.

Təsisçi: "525" şirkəti

İndeks: 0046, tirac: 4000, sifariş: 3198

"TURAN", AzərTAc, "TREND", APA və "OLAYLAR"ın informasiyalarından istifadə olunub.

Dərc olunan reklamların mətninə görə redaksiya məsuliyyət daşıdır.

® İşarəsi altında dərc olunan materiallar reklam xarakterlidir.

Qəzet 1992-ci il noyabrın 17-dən çıxır.

"Hərbi xidmətdə olan gənclərin hərbi-vətənpərvərlik işinə dəstək" davam edir

Tərxis Olunmuş Hərbçilərin Gəncləri Maarifləndirmə İctimai Birliyinin Gənclər və İdman Nazirliyinin maliyyə dəstəyiyle həyata keçirdiyi "Hərbi xidmətdə olan gənclərin hərbi-vətənpərvərlik işinə dəstək" layihəsi davam edir. "Azərbaycan gəncliyi 2011-2015-ci illərdə" Dövlət Proqramı çərçivəsində hə-

yata keçirilən layihədə əsas məqsəd hərbi xidmətdə olan gənclər arasında vətənpərvərlik hissini gücləndirilməsi, orduya, vətəne sevgi hissini yüksəldilməsidir. Layihə çərçivəsində hərbi xidmətdə olan gənclərin keçmiş döyüşü, veteren, ictimaiyyət nümayəndələrile görüşləri təşkil olunub. Eyni za-

manda gənclər üçün hərbi-vətənpərvərlik mövzusunda "Hər bir gənc vətənpərvər olmalıdır" kitabı hazırlanıb ictimaiyyətə təqdim olunacaq. Qeyd edək ki, kitab hərbi hissələrin kitabxanalarına və xidmətdə olan gənclər arasında pulsuz paylanacaq.

S.QARAYEVA

Galən ay hava necə olacaq?

Oktyabr ayında Azərbaycanda havanın orta aylıq temperaturunun kiçik müsbət fərgə iqlim normasına yaxın olacağı gözlənilir. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Milli Hidrometeoroloji Departamentinin Hidrometeoroloji Proqnozlar Bürosundan APA-ya verilən xəbərə görə, oktyabrda aylıq yağışının miqdarının iqlim normasına yaxın, bəzi ərazilərdə isə normadan bir qədər çox olacağı ehtimal olunur.

Bakıda və Abşeron yarımadada orta aylıq temperaturun 16-18 dərəcə isti olacağı gözlənilir ki, bu da iqlim normasına yaxın və 1 dərəcə yüksəkdir. Gecələr havanın temperaturu ayın birinci yarısında 14-19 dərəcə, ikinci yarısında 7-12 dərəcə isti təşkil edəcək. Gündüzələr temperatur ayın birinci yarısında 21-26 dərəcə olacaq, ayı-ayrı günlərdə 28 dərəcəyədək yüksələcək, ikinci yarısında 15-20 dərəcə isti təşkil edəcək. Aylıq yağışının miqdarının iqlim normasına yaxın (norma 17-23 mm) olacağı gözlənilir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında orta aylıq temperatur 13-16 dərəcə isti təşkil edəcək ki, bu da iqlim normasına yaxın və 1 dərəcə yüksəkdir. Gecələr havanın temperaturu 7-12, üçüncü ongülüyün bəzi günlərində 0-5 dərəcə isti olacaq. Gündüzələr ayın birinci yarısında temperatur 21-26 dərəcəyə, ayı-ayrı günlərdə 28 dərəcəyədək yüksələcək. Aylıq yağışının miqdarının iqlim normasına yaxın (norma 19-32 mm) olacağı gözlənilir.

Yuxarı Qarabağ, Xankəndi, Şuşa, Xocalı, Xocavənd, Qubadlı,

Zəngilan, Laçın, Kəlbəcər və Daşkəsən, Gedəbəy rayonlarında orta aylıq temperaturun 6-11 dərəcə isti təşkil edəcəyi ehtimal olunur ki, bu da iqlim normasına yaxındır. Gecələr 4-9 dərəcə, bəzi günlərdə 2 dərəcə şaxtadan 2 dərəcəyədək isti gözlənilir. Gündüzələr havanın temperaturu ayın birinci yarısında 15-20 dərəcə, bəzi ərazilərdə 21-23 dərəcə, ikinci yarısında 5-10 dərəcə isti təşkil edəcək. Aylıq yağışının miqdarının iqlim normasına yaxın (norma 34-126 mm), bəzi yerlərdə isə bir qədər çox olacağı gözlənilir.

Qazax-Gəncə, Goranboy, Tərtər-Ağdam-Füzuli-Cəbrayıl rayonlarında havanın orta aylıq temperaturunun 13-16 dərəcə isti olacağı gözlənilir ki, bu da iqlim normasına yaxın və 1 dərəcə yüksəkdir. Gecələr havanın temperaturu ayın birinci yarısında 14-19 dərəcə, ikinci yarısında 7-12 dərəcə isti təşkil edəcək. Gündüzələr temperatur ayın birinci yarısında 21-26 dərəcə olacaq, ayı-ayrı günlərdə 28 dərəcəyədək yüksələcək, ikinci yarısında 15-20 dərəcə isti təşkil edəcək. Aylıq yağışının miqdarının iqlim normasına yaxın (norma 34-48 mm) olacağı gözlənilir.

Gecələr temperatur ayın birinci yarısında 12-17 dərəcə, ikinci yarısında 6-11 dərəcə isti təşkil edəcək. Gündüzələr havanın temperaturu ayın birinci yarısında 21-26 dərəcəyə, ayı-ayrı günlərdə 28 dərəcəyədək yüksələcək, ikinci yarısında 15-20 dərəcə isti gözlənilir. Aylıq yağışının miqdarı iqlim normasına yaxın (norma 31-54 mm) olacaq.

Masallı, Lənkəran, Astara, Lerik, Yardımlı rayonlarında havanın orta aylıq temperaturu 15-17 dərəcə isti təşkil edəcək ki, bu da iqlim normasına yaxın və 1 dərəcə yüksəkdir.

Gecələr ayın birinci yarısında temperatur 12-17 dərəcə, ikinci yarısında 7-12 dərəcə isti, dağlarda 3 dərəcə şaxtadan 2 dərəcəyədək isti təşkil edəcək. Gündüzələr ayın birinci yarısında havanın temperaturu 19-24 dərəcəyə, ayı-ayrı günlərdə 26 dərəcəyədək yüksələcək, ikinci yarısında 11-16 dərəcə isti təşkil edəcək. Aylıq yağışının miqdarının iqlim normasına yaxın (norma 30-61 mm) olacağı gözlənilir.

Balakən, Zaqatala, Qax, Şəki, Oğuz, Qəbələ, İsmayıllı, Ağsu, Şamaxı, Siyəzən, Sabran, Xızı, Quba, Xaçmaz, Qusar rayonlarında orta aylıq temperaturun 11-14 dərəcə isti olacağı gözlənilir ki, bu da iqlim normasına yaxındır. Gecələr temperatur ayın birinci yarısında 8-13 dərəcə, ikinci yarısında bəzi günlərdə 1-6 dərəcə isti təşkil edəcək.

Gündüzələr ayın birinci yarısında 15-20 dərəcə, ayı-ayrı günlərdə 26 dərəcəyədək yüksələcək, ikinci yarısında 15-20 dərəcə isti təşkil edəcək. Aylıq yağışının miqdarının iqlim normasına yaxın (norma 96-274 mm) olacağı gözlənilir.

Azərbaycandakı Qafqaz Universitetində texnopark yaradılması nəzərdə tutulur

Qafqaz Universitetində Türkiyənin Orta Doğu Texniki Universitetinin dəstəyi ilə texnoparkın yaradılması planlaşdırılır. Bu məsələ dənən təhsil naziri Misir Mərdanovun Qafqaz Universitetinin rektoru Əhməd Saniç və Orta Doğu Texniki Universiteti texnoparkının müdürü Müavini Ufuk Bulut ilə keçirilən görüşündə müzakirə olunub.

M. Mərdanov Qafqaz Universitetində texnoparkın yaradılması təşəbbüsünün təqdirəlayiq olduğunu bildirib, bu təcrübəni Azərbaycanda ali təhsilin inkişafına yeni bir töhfə kimi dəyişəndirib.

Qafqaz Universitetinin rektoru Əhməd Saniç Azərbaycan İqtisadi

İnkişaf Nazirliyi ilə aparılan əməkdaşlıq çərçivəsində ilkin olaraq Sumqayıt texnoparkından istifadə olunmasının nəzərdə tutulduğunu vurğulayıb. Bununla yanaşı, rektor Orta Doğu Texniki Universiteti texnoparkının yaradılması təcrübəsinən istifadə etməklə Qafqaz Universitetində müvafiq strukturun fəaliyyətinin təşkili məsələsinin müzakirə olunduğunu söyləyib.

Orta Doğu Texniki Universiteti texnoparkının müdürü Müavini Ufuk Bulut Türkiyədə ötən əsrin ikinci yarısından vüset alan sənayeləşmənin texniki ali məktəblərin fəaliyyətinin istehsalata uyğun qurulması ilə nəticələndiyini bildirib. Ali təhsil müəssis-

sələrində aparılan elmi-tədqiqatların nəticələrinin istehsalat sahələrinə tətbiqinin əhəmiyyətindən bəhs edən qonaq, peşəkar mütəxəssislərin yetişməsində bu təcrübənin əvəzsiz rol oynadığını da vurğulayıb.

Azərbaycan üçün yeni olan bu təşəbbüsün uğurlu nəticələrin verəcəyinə inamını ifadə edən M. Mərdanov, bu təcrübədən gələcəkdə digər ali məktəblərin də bəhrelənəcəyinə ümidi var olduğunu bildirib. Nazir, həmçinin ali məktəblərin texnoparklarının olmasına əlavə maliyyə təminatı, elmi-tədqiqatların səmərəliliyinin artırılması və stimullaşdırılması baxımından yüksək qiymətləndirib.

S.QARAYEVA

Qızıl inciləri toplayaraq...

20²
AZƏRBAYCAN
BEYNƏLXALQ BANKI

Toyota "Prado" və Nissan "Juke" oktyabrda 100 faizli uduşda

Lotereya həvəskarları üçün həyacan və sevinc dolu olan daha bir ay tarixə döndü. Ötən yazımızdan bildiyiniz kimi, "5/36" lotereyasında qədim Şəkiyə sevinc aparan 56.524 manat məbləğində "Cek Pot"un uduşu ilə başlayan sentyabr ayı bu gün və sabah keçiriləcək tirajlarda iri uduşlar olmasa da, "Uğur" lotereyasında 34 000 manat məbləğində "Cek Pot"la başa çatmaqdadır. Uduşlar və onların xoşbəxt sahibləri haqda söhbətə başlamazdan əvvəl, qarşidan gələn oktyabr ayında "Azərlotereya" ASC-nin həyata keçirdiyi bir sıra deyişiklikləri lotereya həvəskarlarının nəzərinə çatdırırıq. Oktjabrın 1-dən başlayaraq, AzTV-də keçirilən tirajlar 19.10-da başlayacaq. Həmçinin ayın 1-dən etibarən "5/36" və "6/40" lotereyalarının tirajları, yenidən həftədə 6 dəfə (bazar günü istisna olmaqla) keçiriləcək. İndi isə sentyabr ayında uduşa sahib olan iştirakçılarla tanışlığımızı davam etdirək. "Klassik Loto"nın ilk qaliblərindən olan Beyləqan rayon sakini Miriyev Şükür Əkbər oğlu lotereyanın 2-ci tirajında Nissan "Sunny" avtomobilinə

sahib oldu. İki övlad atası, 30 yaşlı Şükür kənd təsərrüfatı ilə məşgül olur. Özü demisən "cörəyi torpaqdan çıxır" və udduğu avtomobil yəqin ki, onun fəaliyyətini əhəmiyyətli şəkildə canlandıracaq. Bu lotereyanın 3-cü tirajında Naxçıvan MR Babək rayon sakini Cəfərov Hüseyn Dünəymalı oğlu 2000 manat uduşa da məmənundur. 50 yaşındadır artıq şirin nəvəsini oynadan Hüseyn Cəfərovun fikrincə əvvələ bu, qismətdir, ikinci 2000 manat az pul deyil. O, digər oyunlar kimi "Klassik Loto"da iştirak etməkdə davam edir və 137 000 manat məbləğində "Meqa Pot"u udacaq adam ondan artıq deyil ki. Baxın. "Uğur" lotereyasının 055-ci tirajında "Kia Rio" avtomobilini udan Rzayev Sahib Nəbi oğlu, 057-ci tirajında 2500 manat udan Yevlax şəhər sakini Manafov Paşa Xanlar oğlu təbrikleri qəbul etmədəyən bu lotereyanın 58-ci tirajında 034993 sayılı biletə düz 34 000 manat məbləğində uduş düşdü və bu durum nə Sahib Rzayevin, nə də Paşa Manafovun ovqatını dəyişməyib. 32 yaşı Sahib Bakı şəhərində möhtəşəm uduşlar arzulayıraq. O ki

A Z E R L O T E R E Y A

lisində işləyir. Hələ subaydır və zənnimizcə onun qisməti-hə düşən gözəl "Kia Rio" avtomobili çoxları üçün əlcət-məz arzudur. Paşa müəllim isə məsələyə fəlsəfi baxır, uduşunu qismət və inşaaallah, övladlarının həyatında yeni perspektivlərin açılmasına işarə kimi görür. Onun üçün heç bir uduş artıq malik olduğunu sevinc menbeyini əvəz edə bilməz. Biz də "neçə nə-vəniz var" sualına şirin zara-fatla "dayanın bir sayım" de-yen 6 nəvənin, sadəcə lotereya oyunlarının "azarkeşi" olan babasına yeni möhtəşəm uduşlar arzulayıraq. O ki qaldı 34 000 manat məbləğində "Cek Pot"u udan 034993 sayılı biletin xoşbəxt sahibinə, onu "Azərlotereya" ASC-də gözləyirlər. Biz də yəqin ki, növbəti saylarımızda dəyərli oxucularımıza qalib haqqında məlumat verəcəyik. Uduhan "Cek Pot" "Uğur" lotereyasının üç sanballı "Cek Pot"undan biridir. "Cek Pot"lardan biri 88 000 manatı üstələyib. "5/36" lotereyasının 498-ci tirajında Bakı şəhər sakini Xuduyev Xasay İslam oğlu "Cek Pot"-un bircə addimlığında dayandı və 2253 manat uduşla kifayətləndi. Sürücü işlə-

yən Xasay Xuduyev də məmənundur və əvvəl-axır sanballı bir uduşa yiylənəcəyinə şübhə etmir. Yeri gəlmışkən, "5/36" və "6/40"-in "Cek Pot"ları müvafiq olaraq 21740 və 55015 manat təşkil edirlər. Bütün lotereyalarda möhtəşəm uduşların oynanılmasına baxmayaraq, oktyabr ayının ab-havasını ənə-nəvi "Qızıl Payız" lotereyası müəyyənləşdirir. Bir neçə gündən sonra, tirajı oktyabr ayının 26-da keçiriləcək bu lotereyanın satışına başlanılır. Lotereyada istehlakçıları çoxsaylı iri pul uduşları ilə yanaşı 100% uduşlu Toyota "Prado" və Nissan "Juke" avtomobiləri gözləyir. Burada "100 % uduşlu" kəlməsi reklam sloganı deyil və ya PR gedisi kimi işlənmir. 100% uduşlu dedikdə nəzərdə tutulur ki, avtomobilər oynamaları kən uduşlu nömrə satılmamış lotereya biletinə təsadüf etdiyi halda, şarlar lototrona qaytarılır, yenidən oynanılır və bu proses avtomobilər udulanadək davam etdirilir. Bəxt sınağına dəyer. Bütün iştirakçılara bol uduşlar xoş ovqat arzulayıraq.

Milli Məclis Gülər Əhmədovanın deputat toxunulmazlığını ləğv edir

ƏLI ƏHMƏDOV: "GÜLƏR ƏHMƏDOVA YENİ AZƏRBAYCAN PARTİYASINI MILLİ MƏCLİSDƏ TƏMSİL ETMƏYƏ MƏNƏVİ HAQQINI İTİRİR"

Milli Məclisin payız sessiyasının oktyabrın 1-də keçiriləcək iclasında millət vəkili Gülər Əhmədova ilə bağlı videoqalmaqla müzakirə ediləcək. Bu barədə Modern.az-a parlamentdəki mənbələrdən məlumat daxil olub. Bildirilir ki, plenar iclasda deputatlar son günler ölkə siyasi həyatında ciddi rezonans doğuran, keçmiş ABU-nin eks-rektoru Elşad Abdullayev tərəfindən yayılan gizli videoçəkilişlə bağlı öz münasibətlərini açıqlayacaqlar.

Məlumatda bildirilir ki, Gülər Əhmədovanın deputat toxunulmazlığı da elə həmin iclasda ləğv ediləcək.

Sayta verilən məlumatə görə, ABU-nun keçmiş rektoru tərəfindən yayılmış rüşvətlə bağlı gizli çəkiliş Milli Məclis rəhbərliyi və digər hakimiyyət dairələrində müzakirə edilib.

Milli Məclis keçirilmiş seçkilərin şübhə altına salınmasına yönəlmış bu kadrlar parlamentin işgüzar imicinə zərbə kimi qiymətləndirilir.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasında deputatın hansı halda mandattan məhrum edilə biləcəyini və deputat toxunulmazlığının ləğvini göstərən müvafiq maddələr var.

Konstitusiyanın 89-cu maddəsinə görə, deputat cinayət törətdikdə və məhkəmənin qanuni qüvvəyə minniş hökmü olduqda o, mandattan məhrum edilir. Konstitusiyanın 90-cı maddəsində isə göstərilir ki, Milli Məclisin deputatının toxunulmazlığına Baş prokurorun təqdimatına əsasən Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarı ilə xitam verile biler.

Yeni Azərbaycan Partiyasının sədr müavini-icra katibi Əli Əhmədov video qalmaqlına münasibət bildirib. "Yeni Azərbaycan Partiyası, partyanın üzvü Gülər Əhmədovanın qeydiyyatı ləğv edilmiş Azərbaycan Beynəlxalq Universitetinin rektoru olmuş Elşad Abdullayevlə birgə videoqüntürləri vasitəsi ilə üzə çıxmış əməllərindən dərin təssüf hissi keçirir" - deyə o vurğulayıb.

Modern.az-in məlumatına görə, Əli Əhmədov qeyd edib ki, birmənali şəkildə, bu hərəkətlər Yeni Azərbaycan Partiyasının prinsip və dəyərləri ilə qətiyyən bir araya sıxırı.

"Biz Gülər Əhmədovanın dələduzuq hərəkətlərini ölkənin hakim partiyasına ləkə kimi qiymətləndiririk. Eyni zamanda o da şübhəsizdir ki, Gülər Əhmədova tərəfdən dələduzuq əməlləri ilə Yeni Azərbaycan Partiyasını Milli Məclisə təmsil etməyə mənəvi haqqını artıq itirmişdir. Yeni Azərbaycan Partiyasının hər bir üzvünün mövqeyi məhz belədir." - deyə, YAP-in sədr müavini bildirib.

Gülər Əhmədovanın dələduz-

luq hərəkətlərini qətiyyətlə pisləyən YAP-in sədr müavini xüsusü vurğulayıb ki, ayrı - ayrı adamların qanunazidd hərəkətləri ölkəmizdə həyata keçirilən siyasetin üzərinə kölgə salmaq iqtidarından deyil.

Əli Əhmədov deyib: "Qanunu luq, şəffaflıq, korrupsiyaya qarşı barışmaz mübarizə və s. kimi mənəvi dəyərlər və fəaliyyət prinsipləri həkimiyətin əsasını təşkil edir. Qanunu pozanlar, mənəviyyatını itirənlər, dələduzlar isə həmisi ifşa olunub, olunur və bundan sonra da ifşa olunacaq. Dələduzların "yardımı" ilə layiq olmadığı səlahiyyətlərə yiyələnmək istəyənlərin cəhdərinin boşça çıxmazı, əslində, məlumat videogüntü qalmaqlanın ortaya çıxardığı mühüm reallıqdır". Əli Əhmədov hakim partiyanın saytına deyib ki, videogüntürlərdə əks olunan faktlarla əlaqədar artıq cinayət işi açılıb: "Hüquq - mühafizə orqanları öz üzərərinə düşən zəruri araşdırmaçıları aparır və inanıram ki, hər kəsin əməlinə qanun çərçivəsində ədalətli qiymət veriləcək".

Bu arada qalmaqlı video görüntü ilə bağlı cinayət işi başlanıb. Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətinin rəhbəri Eldar Sultanovun APA-ya verdiyi məlumatə görə, sentyabrın 25-də Azərbaycan Beynəlxalq Universitetinin sabiq rektoru Elşad Abdullayev tərəfindən Milli Məclisin deputatı Gülər Əhmədova ilə bağlı kütləvi informasiya vasitələrində yayımlanmış videoçəkilişlərdə əks olunan məlumatlar Bakı Şəhər Prokurorluğununda araşdırılıb.

Qeyd edilən audio və videoyazılarda dələduzluğun, yəni etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə özgə əmlakını ələ keçirmənin əlamətləri olduğundan həmin məlumatların hərtərəfli, tam və obyektiv araşdırılmasını təmin etmək məqsədilə çoxsaylı təxirəsalınmaz istintaq və istintaq-əməliyyat tədbirlərinin keçirilməsinin zəruriliyini nəzərə alaraq toplanmış material üzrə Cinayət Məcəlləsinin 178.3.2-ci (etibardan sui-istifadə etməklə özgən külli miqdarda əmlakını ələ keçirmə) maddəsi ilə cinayət işi başlanıb.

İş üzrə məhkəmə-portret, video və audioyazılın kriminalistik ekspertizaları təyin edilib, müvafiq orqanlara tapşırıqlar göndərilib, zəruri sorğular və əməliyyat tapşırıqları verilib.

Hazırda iş üzrə dindirmələr və digər zəruri istintaq hərəkətləri yeninə yetirilir.

Istintaqın gedişi barədə icti-

maiyətə əlavə məlumat veriləcək. "Azərbaycan Baş Prokurorluğu məlumat hadisə ilə bağlı düzgün addım ataraq Cinayət Məcəlləsinin 178.2.3-cü maddəsi ilə cinayət işi başlayıb". Bunu Gülər Əhmədova və Elşad Abdullayevin videosu ilə bağlı başlanılan cinayət işini şərh edən "Hüquqi Dövlət" Araşdırmaclar Fonduun rəhbəri, vəkil Müzəffər Baxışov deyib. M. Baxışov dələduzuq cinayətinin mahiyyətinin

özgə əmlakını etibardan sui-istifadə etmə və ya aldatma yolu ilə mənimseməkdən ibarət olduğunu deyib: "Əslində dələduzluq oğurluq cinayətidir. Lakin oğurluqdan fərqi odur ki, burada zərərçəkmiş əmlakını könlüllü verir. Yəni sən onu inandırırsan, o da əmlakını sənə verir. Cinayət Məcəlləsinə görə, xeyli miqdarda əmlak dedikdə 1000 manatdan 7 min manata qədər, külli miqdardan dedikdə isə 7 min manatdan artıq məbləğin nəzərdə tutulur. Dələduzluğın külli miqdarda ziyan vurmaqla tərədiləməsi də Cinayət Məcəlləsinin 178.2.3 cü maddəsi (etibardan sui-istifadə etməklə özgən külli miqdarda əmlakını ələ keçirmə) maddəsi ilə cinayət işi başlanıb.

Gülər Əhmədova ilə Elşad Abdullayev arasındakı qalmaqla adı keçən kitabxana direktoru Sevinc Babayeva barədə da rəsmi açıqlama verilib.

Deputat Gülər Əhmədova ilə bağlı qalmaqla M.Ə.Sabir adına şəhər kitabxanasının direktoru Sevinc Babayevanın da adı keçir. Məlumat videomaterialda S.Babayeva fəaliyyəti dayandırılmış ABU-nun sabiq rektoru Elşad Abdullayevin deputat mədəniyyəti qazanması üçün vasitəçilik edən şəxs kimi təqdim olunub.

Ona görə də hesab edirəm ki, bu mərhələdə 178.2.3 maddəsi ilə cinayət işi başlanması düzgündür.

Əger Gülər Əhmədovanın cinayət məsuliyyətinə cəlb olunması zərərə meydana gəlsə, o zaman Konstitusiyanın 90-cı maddəsi tətbiq olunmalıdır.

Yəni deputatın toxunulmazlıq hüquqı olduğu və bu hüquqa xitam veriləsi üçün həmin maddəyə əsasən, yalnız baş prokuror Milli Məclisə müraciət edə bilər.

Əger Milli Məclis qərar versə

ki, Gülər Əhmədovanın toxunulmazlıq hüququna xitam verilsin, o zaman deputati həbs etmək və onun barəsində cinayət işi başlamaq olar.

Cinayət məsuliyyətinə cəlb olunsa,

onun Azərbaycandən çıxmazı da məhdudlaşa bilər".

Qeyd edək ki, Baş Prokurorlu-

ğun məlumatına görə, audio və vi-

deoyazılarda dələduzluq, yəni etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə

olunması üçün ərizə ilə Milli Məclis rəhbərliyinə müraciət edib. Milli Məclisin mətbuat katibi Akif Təvekküloğlu "Media forum" saytına açıqlamasında məlumatı təsdiqləyib. Onun sözlərinə görə, Gülər Əhmədova ərizəsində son günlər yayılan videonu əsas götürərək deputatlığına xitam verilməsini istəyib.

Milli Məclis ərizəyə oktyabrın 1-də keçiriləcək plenar iclasda baxacaq.

Milli Məclis (MM) parlamentin üzvü Gülər Əhmədovanın deputat mandatından imtina etməsi barədə rəsmi açıqlama yayıb. MM-in mətbuat xidmətindən bildirilib ki, sentyabrın 28-də Milli Məclisin sədri Oqtay Əsədova parlamentin deputati Gülər Əhmədova məktubla müraciət edib. Müraciətdə bildirilib ki, sentyabrın 25-də bir sıra kütłəvi informasiya vasitələrində Azərbaycan Beynəlxalq Universitetinin sahib rektoru Elşad Abdullayev tərəfindən guya deputat seçilməsi üçün Gülər Əhmədovaya külli miqdarda pul verməsi barədə video-görüntüler yayımlanıb. Bu hadisə ilə əlaqədar Bakı şəhər prokurorluğununda Azərbaycan Respublikası CM-nin 178.3.2-ci maddəsi ilə cinayət işi başlanılaraq istintaq aparılır.

Deputat hesab edir ki, istintaq orqanı bu məsələni araşdıraraq obyektiv həqiqəti və günahkar şəxsləri üzə çıxaracaq. Bununla belə, KİV-də yayılmış məlumat ictimaiyyət arasında rezonans yaradıb, bəzi dairələrde müzakirələrə səbəb olub: "Destruktiv qüvvələr bu məsələdən bəhrələnərək demokratik və şəffaf seçkilər əsasında formalaşmış Milli Məclisin legitimliyini şübhə altına almağa çalışıblar".

Məktub müəllifi qeyd edib ki, istintaqın obyektiv araşdırılmasına köməklik etmək niyyətindədir. Bu məqsədə o, belə hesab edir ki, bundan sonra Milli Məclisin deputati kimi qalmığı ictimaiyyət arasında istintaqa təsir kimi qiymətləndirilə bilər: "Maraqlı qüvvələr isə bundan istifadə edib işin obyektiv araşdırılmasına kölgə salmağa cəhdler edəcəklər". Buna görə Gülər Əhmədova məktubda ölkə Konstitusiyasının 89-cu maddəsinin 5-ci bəndinə istinad edərək Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatlığından imtina etdiyini və bu haqda qanunla müəyyən edilmiş qaydada qərar qəbul edilməsini xahiş edib.

Milli Məclis deputatının mandatdan imtina etməsi ilə əlaqədar deputatlıqlıdan məhrumetmə ilə bağlı məsələlərin qanunla müəyyən edilmiş qaydada Mərkəzi Seçki Komissiyası tərəfindən həyata keçirildiyini nəzərə alaraq, deputat Gülər Əhmədovanın deputatlıqlıdan könüllü olaraq imtina etməsi barədə müraciəti aidiyəti üzrə baxılmaq üçün Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Seçki Komissiyasına göndərilib.

Riçard Morningstar: "Təslim olmamalıyıq"

"DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQİŞƏSİNİN YALNIZ DİNC YOLLA HƏLLİ MÜMKÜNDÜR"

"Təslim olmamalıyıq. Cünki Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin yalnız dinc yolla həlli mümkünüdür". APA-nın xəbərinə görə, bunu ABŞ-in Azərbaycandakı səfiri Riçard Morningstar danışıcılarının dalana direndiyinə dair Azərbaycan rəsmi şəxslərinin bəyanatlarını şərh edərkən deyib. O xatırladı ki, ATƏT-in Minsk Qrupunun amerikalı həmsədri bilavasitə danışçılar prosesində iştirak edir: "Mən danışçıqlarda irəliləyişə nail olmaq üçün həmsədlər və Azərbaycan tərəfi ilə birgə işi davam etdirəcəyəm".

Jurnalistlərə açıqlamasında səfir digər məsələlərə də toxunub. Bildirib ki, ABŞ Azərbaycanla ümumi hava məkanı haqqında saziş imzalamaq üçün danışçıların başlamasında maraqlıdır. Danışçıların hələ başlamadığını deyən səfir bildirib ki, bütün proses təxminən bir-iki il da-

vam edə bilər: "Demək istəyirəm ki, biz Azərbaycan ABŞ-a və ola bilsin ki, oradan da Azərbaycana birbaşa reyslərin təşkili üzərində çalışmağa hazırlıq".

O həmcinin qeyd edib ki, ABŞ Azərbaycana iqtisadi mühitin inkişafında yardım göstərməyə hazırlıdır və Azərbaycanda ABŞ şirkətlərinin sayının artırılmasında maraqlıdır. Səfir son illər Azərbaycan iqtisadiyyatının əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf etdiyini, bu sahəni daha da inkişaf etdirməyin zərurılığını vurğulayıb. O bildirib ki, ABŞ səfiri kimi təkcə iqtisadi sahəyə əhəmiyyət vermir. Riçard Morningstarın sözlərinə görə, səfir kimi müzakirə etdiyi əsas məsələlərdən biri Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanmasıdır: "Bilərəm ki, bu məsələ bütün azərbaycanlıları dərindən narahat edən məsələdir". Səfir Azərbayca-

nın Əfqanıstanda keçirilən mülki cəmiyyətin inkişaf və sülhyaratma əməliyyatında əhəmiyyətli rolunu qeyd edib: "Azərbaycanın Əfqanıstanda tərəqqisinə yardım göstərmək səylərini dəyərləndiririk".

Morningstar bildirib ki, ABŞ Azərbaycan iqtisadiyyatının müxtəlifləşdirməyə və qeyri-neft sektorunun inkişafına kömək etməyə hazırlıdır. O, ölkəsinin Azərbaycanın energetika sektorunda çalışan ABŞ şirkətlərinin sayının artırılmasında maraqlı olduğunu söyləyib. Səfir xatırladı ki, ABŞ energetika sektorunda yalnız bir şirkətlə təmsil olunur: "Düşünürəm ki, Amerika şirkətlərinin bu sahədə təmsil olunması çox mühüm əhəmiyyət daşıyır".

Səfir həmcinin Azərbaycanın tezliklə ÜTT-yə üzv qəbul olunacağına ümidi var olduğunu deyib: "Azərbaycanın bu təşkilata qəbul olmaq niyyətinin ne qədər ciddi olduğunu bilmirəm, amma biz bu məsələni ciddi məsələ hesab edirik. ÜTT-yə qəbul və ÜTT tələblərinə uyğunlaşma Azərbaycan iqtisadiyyatının xeyrinə olacaq".

İşığımızı ildirim vurdu

BAKİDA VƏ RESPUBLİKANIN BİR SIRA BÖLGƏLƏRİNDE ELEKTRİK ENERJİSİ KƏSİLDİ

Azərbaycanda böyük elektrik stansiyasını ildirim vurub. Bu barədə APA-ya FHN Dövlət Yanğından Mühabizə Xidmətinin Mingəçevir şəhər Yanğından mühabizə hissəsindən bildiriblər. Məlumatda qeyd olunub ki, srağagün gecə sürən qeyri-sabit hava şəraitini nəticəsində Mingəçevirdə yerləşən Azərbaycan İstilik Elektrik Stansiyasının elektrik paylayıcı yarılməstiyasını ildirim vurub və İES-in bir neçə bloku sıradan çıxıb.

Hadisə neticəsində paytaxt Bakı da daxil olmaqla respublikanın əksər şəhər və rayonlarında elektrik enerjisinin verilməsində məhdudiyyətlər yaranıb. Bakı Metropoliteninin də işi iflic olub, metro fəaliyyətini dayandırb. Hadisə neticəsində İES-də qısamüddəti yanğın da baş verib. Yanğın FHN-nin əməkdaşları tərəfindən söndürülləb.

Hazırda İES-in işinin bərpə olunması istiqamətində işlər görülüb.

FHN Dövlət Yanğından Mühabizə Xidmətinin Mingəçevir Şəhər Dövlət Yanğından Mühabizə Hissəsindən verilən məlumatə görə, sentyabrın 28-i saat 6.50-də Mingəçevirdəki "Azərbaycan" İstilik Elektrik Stansiyasının elektrik paylayıcı stansiyasına ildirim düşməsi neticəsində partlayış baş verib. Partlayışdan sonra 3-cü yarılməstiyada 330 kVt-lıq transforma-

torda güclü yanım baş verib. Hadisə yerinə 7 yanğınsöndürən maşın və canlı qüvvə cəlb olunub, yanım söndürülləb.

"Mingəçevir Regional Elektrik Şəbəkəsi" MMC-dən verilən məlumatə görə, artıq 500 kVt-lıq yüksək gərginlikli "2-ci Abşeron" hava xətti gərginliyə qoşulub, bununla, paytaxta elektrik enerjisinin verilməsi bərpə edilib. Hadisə neticəsində yüksək gərginlikli "1-ci Abşeron" xətti isə qəzalı vəziyyətə düşüb. Briqadalar qəzanın aradan qaldırılması üçün ərazilərə çıxıb. 220 kVt-lıq yüksək gərginlikli "Mingəçevir-1" və "Mingəçevir-2" xətlərində də qəza baş verdiyindən bir neçə rayona elektrik enerjisinin verilişi dayandırılıb. Mingəçevir şəhərinə isə enerji Mingəçevir Su Elektrik

Stansiyasından verilib.

Qeyd edək ki, Bakıya verilən elektrik enerjisinin kəsilməsi səbəbindən paytaxtin bütün yollarında böyük avtomobil tixacları yaranıb. Bakı Şəhər Dövlət Yol Polisi idarəsindən verilən məlumatə görə, elektrik enerjisinin kəsilməsi nəticəsində işıqforlar sönüb, nəticədə böyük tixaclar meydana gəlib. Metronun fəaliyyətinin dayanması da vətəndaşların marşrut avtobuslarından istifadə etmək məcburiyyətində qoyub, insanların kütləvi şəkildə avtobus dayanacaqlarına axımı yollarda avtomobilərin hərəkətinə problemlərə yaradıb. Yol hərəkətinin tənzimlənməsinə yol polisi əməkdaşları cəlb olunub. Sonradan işıqforların fəaliyyəti bərpə edilib.

Bakıda "Pan-Afrika" Gənclər Birliyinin nümayəndlərlə görüş olub

Dünen Bakıda Gənclər və İdmə Nazirliyinin dəstəyi ilə Azərbaycan Respublikası Gənclər Təşkilatları Milli Şurası (ARGTMŞ) və Afrika qitəsinin 55 ölkəsinin gənclər təşkilatlarını özündə birləşdirən "Pan-Afrika" Gənclər Birliyi arasında görüş keçirilib. Görüşdə Gənclər və İdmə Nazirliyinin nümayəndləri, ARGMŞ-a üzv olan 15 gənclər təşkilatının təmsilçiləri iştirak ediblər.

Görüşdə çıxış edən ARGMŞ-in sədri Şahin Seyidzadə və "Pan-Afrika" Gənclər Birliyinin baş katibi Təndi Venyika təmsil etdikləri qurumların gördüyü işlər barədə görüş iştirakçılarına məlumat verib. Ş.Seyidzadə bildirib ki, Azərbaycan Respublikası Gənclər Təşkilatlarının Milli Şurası 1995-ci ilde yaradılıb. 70 gənclər təşkilatını özündə birləşdirən bu ictimai birləşmə Avropa Gənclər Forumunun tamhüquqlu üzvüdür.

Görüşdə Azərbaycanın gənclər təşkilatları ilə Afrika ölkələrinin gənclər təşkilatları arasında əlaqələrin qurulması məsələləri, həmçinin qarşılıqlı əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olunub.

Tədbirdə ARGMŞ-in strukturu haqqında videoçarx da nümayiş olunub.

Görüşün sonunda ARGMŞ və "Pan-Afrika" Gənclər Birliyi arasında qarşılıqlı əməkdaşlıq haqqında memorandum imzalanıb. Memorandum təşkilatların birgə layihələrinin təşkilinə, qarşılıqlı səfərlərin həyata keçirilməsinə imkan yaradacaq.

Qeyd edək ki, dünən Gənclər və İdmə Nazirliyində nazir müavini İntiqam Babayev Afrika İttifaqının gənclərdən ibarət nümayen-

də heyəti ilə görüşüb.

Görüş zamanı qonaqları salamlayan nazir müavini onların ölkəmiz haqqında təəssüratlarını öyrəndi. Gənclər dövlət gənclər siyaseti barədə məlumat verən İ.Babayev bildirib ki, Azərbaycan bütün ölkələrlə, o cümlədən də Afrika dövlətlərinin müvafiq qurumları ilə əməkdaşlıq etməyə hazırlıdır. Nazir müavini qeyd edib ki, Azərbaycanın gənclər siyaseti sahəsində Afrika qitəsindən hələlik yalnız Misirle ikiterəflı əməkdaşlıq sazişi var.

Qonaqlar da öz növbəsində qəbul üçün nazir müavini təşəkkür edərək bildiriblər ki, bu qısa müdəddətə Azərbaycanla, onun paytaxtı Bakı şəhəri ilə, eləcə də, Gəncə şəhəri ilə tanış olmaq imkanı qazanıblar. Buradakı inkişafa və gənclərə göstərilən qayğıya heyran qaldıqlarını bildirən qonaqlar ölkəmizə gələnədək Azərbaycanın inkişaf etməyən, aqrar ölkə kimi təsəvvür edirmişlər. Lakin burada tam fərqli bir mənzərə ilə qarşılaşdıqları bildiriblər. Vurğulanıb ki, Azərbaycandakı inkişaf, qonaqpərvərlik və əhalidəki optimizm onlarda gözəl təessürat yaradıb.

İ.Babayev qonaqlara deyib ki, bundan sonra Azərbaycanda təşkil edilən beynəlxalq tədbirlərdə afrikalı gənclərin iştirakı daha yaxşı olar.

Görüşün sonunda qonaqlara Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Azərbaycan həqiqətlərini eks etdiren təbliğat vasitələri, kitablar təqdim edilib.

Qeyd edək ki, sentyabrın 23-dən Azərbaycanda səfərdə olan afrikalı gənclər sentyabrın 29-da vətənlərinə qayıdacaqlar.

S.QARAYEVA

"Xarici siyasetimizi həyata keçirərkən hansıa üçüncü ölkədən təlimat almaq niyyətində deyilik"

"Azərbaycan bu gün xarici siyasetini həyata keçirərkən hansıa bir üçüncü ölkəyə, beynəlxalq təşkilata üz-çəviri-rək oradan təlimat almaq niyyətində deyil. Azərbaycan da-ha müstəqil siyaset yeridir, ölkənin BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzv seçiləməsi də məhz Azərbaycanın müstəqil siyaset yürütdüyünün nəticəsidir". Bunu mətbuata açıqlamasında hakim partiya-

dan olan millət vəkili Mübariz Qurbanlı dileyərək. O bildirib ki, Azərbaycanın dünyadakı nüfuzu artır və BMT Təhlükəsizlik Şurasına üzv seçiləməyimiz tarixi qələbəmizdir: "Bu, tarixdən böyük siyasi və diplomatik qələbədir. Bu gün Azərbaycan xəritədə gənc bir dövlət kimi görünə bilər. Ancaq Azərbaycan əslində, çox qədim bir dövlətdir. Bu bölgədə Azərbaycan, xalqının bö-

yük tarixi izi var. Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasına üzv seçiləməsinin əsas göstəricisi odur ki, biz dövlətçilik tariximizdə belə yüksək zirvəni fəth etməmişdik. Düzdür, babalarımız tarixdə böyük uğurlar qazanıblar, ancaq müasir və ziddiyetlərin kəsişdiyi bir dünyada dünyani idarə edən əsas qurumun üzvü olmaq tarixi nailiyyətdir".

KAMİL

Səfirlər bir-bir gəlir

Kubanın Azərbaycana yeni təyin olunmuş səfiri Omar Senon Medina Kintero Bakıya gəlib. Bu barədə APA-ya Kubanın Azərbaycandakı səfirliliyindən məlumat verilib. Diplomat etimadnaməsini Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə təqdim etdikdən sonra rəsmən fəaliyyətə başlayacaq.

Qeyd edək ki, Omar Senon Medina Kintero bundan əvvəl Kubanın Belarusdakı səfiri olub.

Oktabrın 10-da isə Litvanın Azərbaycana yeni təyin olunmuş səfiri Arturas Jurauskas Bakıya gələcək. Bu barədə Litvanın Azərbaycanda-

kı səfirliyindən məlumat verilib.

Qeyd edək ki, A.Jurauskas diplomatik kar-yerasına 1993-cü ildə Litva XİN-in konsulluq departamentində başlayıb. Hazırda isə nazirliyin hüquq və beynəlxalq müqavilələr departamentinə rəhbərlik edir. A.Jurauskas səfir pos-tunda Kastutis Kudzmanosu əvəzləyib. Avqustda Azərbaycandakı diplomatik missiyasını başa vuran K.Kudzmanos Litvanın Türkiye və İrəndəki səfiri (Ankarada yerləşməklə) təyin olunub.

Rusiya Qəbələ RLS-in icarə müddətini üç il artırmağı təklif edir

QƏBƏLƏ RLS-Ə DAİR AZƏRBAYCAN-RUSİYA DANIŞIQLARINDA PROBLEM YARADAN ƏSAS MƏHQAM BƏLLİ OLDU

Azərbaycan və Rusiya arasında Qəbələ radiolokasiya stansiyasının (RLS) icarə müddətinin uzadılmasına dair danişqlarda bir sıra sual meydana çıxıb. Hərbi mənbələrdən APA-ya verilən bilgiye görə, danişqlarda əsas müzakirə olunan suallardan biri icarə haqqının artırılmasıdır. Rəsmi Bakı bununla bağlı təkliflərini 2011-ci ilin iyun ayında başlanan danişqlarda irəli sürsə də, bu günədək razılaşdırılmayıb. Azərbaycan özünün bu təklifi üzərində qəti dayanır və təklif görüşlərdə qarşı tərəfə əsaslandırılıb.

İkinci sual isə Rusyanın Qəbələdə yeni tipli stansiya yerləşdirmək istəyidir. Belə ki, Rusiya Qəbələdəki "Daryal" tipli stansiyani yeni "Voronej" tipli stansiya ilə əvəz etməyi düşünür. Rəsmi Bakı isə yeni stansiyaların Azərbaycanın mülkiyyetine veriləcəyi halda Qəbələdə qurulmasına razılıq verəcəyini açıqlayıb. Cari ilin əvvəllərində RLS-in modernləşdirilməsinə və təyinatına dair qarşı tərəfdən bəzi məsələlər danişqlara daxil edilib. Lakin həmin məsələlər hazırlıq şəraitdə Azərbaycan tərəfinin maraqlarına uyğun gəlmir.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın Qəbələ rayonunda yerləşən və 1985-ci ildə istifadəyə verilmiş "Daryal" tipli RLS SSRİ-nin Raketdən Müdafiə Kompleksinin 8 əsas stansiyasından biri olub. Stansiya 6000 km radiusdakı (Iran, Türkiye, Hindistan daxil olmaqla) Yaxın Şərqi bütövlükde, həmçinin Hind Okeanı və Avstraliya qitesinin müəyyən bir qismini) ərazini nəzarətdə saxlamaq imkanlarına malikdir.

Stansiya, həmçinin, bu ərazilərdən atılmış orta məsafəli, nüvə başlıqli raketlərin ilk atış anından etibarən trayektoriyasını müəyyən edə bilir. Azərbaycan mülkiyyetinde olan bu stansiyani 2002-ci ildə imzalanmış müqaviləyə uyğun olaraq Rusiya ildə 7 milyon dollar icarə haqqı ödəmək 2012-ci ilə kimi icarəyə verib. Azərbaycan hazırda RLS üçün Rusiyadan 300 milyon dollar istəyir.

Rusiya ilə danişqlar aparan Azərbaycan nümayəndə heyətine baş nazirin birinci müavini Yaqub Eyyubov başçılıq edir. Heyətdə müdafiə naziri Səfər Əbiyev, maliyyə naziri Samir Şərifov, Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin sədri Qərib Məmmədov, xarici işlər nazirinin müavini Xələf Xələfov

və digər şəxslər təmsil olunurlar.

Bu arada o da məlum olub ki, Rusiya Qəbələ radiolokasiya stansiyasının icarə müddətini üç il artırıbilər, lakin bu müddət üçün icarə haqqı əvvəlki kimi qalacaq. APA-nın "RİA Novosti" agentliyinə istinadən yaydıığı məlumatına görə, bu barədə danişqlar prosesinəd iştirak edən mənbə bildirib. Onun sözlerinə görə, hazırda danişqlarda qüvvədə olan müqavilənin müddətinin 2-3 il artırılması, o cümlədən bununla bağlı maliyyə məsələləri müzakirə olunur: "Bu müddət ərzində Azərbaycanla Rusiya arasında Qəbələ RLS-ə bağlı fikir ayrılıqlarının aradan qalxacağına, həmçinin uzunmüddətli sazişə bağlı kompromisə gələcəyimizi güman edirik".

"Dağlıq Qarabağın Azərbaycanlı icması" Avropa Tələbələri Forumunun nümayəndəliyinin açılmasına etiraz edib

Azərbaycan Respublikası "Dağlıq Qarabağ Bölğəsinin Azərbaycanlı icması" İctimai Birliyi (IB) Azərbaycanın Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş və etnik təmizlənməyə məruz qalmış Dağlıq Qarabağ bölgəsində Avropa Tələbələri Forumunun (AEGEE) nümayəndəliyinin açılmasına etiraz bəyanatı yayıb.

IB-dən "525"ə verilən məlumatə görə, qurumun AEGEE-nin sədri Luis Alvarado Martinezə müraciətində Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ munaqışının nizama salınması istiqamətində bütün beynəlxalq təşkilatların, xüsusilə BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Avropa Parlamentinin qəbul etdikləri sənədlərdə ölkəmizin ərazi bütövlüyünün təsdiq olunduğu vurgulanıb. Beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən Avropa Parlamenti Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstekləyir və Dağlıq Qarabağ torpaqlarının Azərbaycanın ərazisi olduğunu təsdiq edir.

Bəyanatda qeyd olunub: "Sizə və eləcə də Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olan Dağlıq Qarabağda AEGEE nümayəndəliyinin açılmasında iştirakçı olan təşkilatılara bildirmek istəyirik ki, artıq 20 ildir Ermənistan Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsini və ona bitişik 7 rayonunu işğal altında saxlayır. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü, Dağlıq Qarabağı və onun ətrafindəki 7 rayonu işğal altında saxlaması beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə ziddir".

"Dağlıq Qarabağ Respublikası" adlanan qondarma qurumun heç bir dövlət tərəfindən tanınmadığının vurğulandığı bəyanatda bu bölgədə AEGEE-nin nümayəndəliyinin açılmasının qeyri-qanuni olduğu bildirilir. Dağlıq Qarabağ ərazi-sində həyata keçirilən hər bir tədbir və layihə Azərbaycan dövlətinin icazəsi və Dağlıq Qarabağ bölgəsinin azərbaycanlı icmasının iştirakı olmadan həyata keçirile bilməz. Bu, həm də beynəlxalq hüquq və normalara ziddir. Çünkü bu torpaqlarda tarixən yaşamış azərbaycanlılar Ermənistan dövlətinin həyata keçirdiyi etnik təmizləmə və soyqırımı siyaseti nəticəsində bu gün doğma yurd-yuvalarına qayıtmış imkanından məhrum olmuşlar".

Müraciətin sonunda bu cür təşəbbüslerin nəinki təkcə danişqlar prosesinə, həm də bölgənin gələcək statusuna və inkişafına çox ciddi zərbə vura biləcəyi bildirilib.

S.MÜRVƏTQIZI

ABŞ səfiri Bakı Amerika Mərkəzində

Dünən ABŞ-in Azərbaycandakı səfiri Riçard Morningstar və xanımı Feyt Morningstar Azərbaycan Diller Universitetində yerləşən Bakı Amerika Mərkəzində keçirilən "Amerikanı Tənqidi" həftəlik mühəzzirolər silsiləsinin builkı açılışında iştirak ediblər. APA-nın məlumatına görə, tədbirdə səfir və xanımı Amerika mədəniyyəti, ABŞ-Azərbaycan münasibətləri, onların şəxsi hobbi və maraqları haqqında auditoriyanın suallara cavab veriblər. Tədbirdə Xaçmaz və Salyandakı Amerika Mərkəzlərindən görüşü onlayn rejimdə izləyən 60 tələbə də daxil olmaqla 150-dən çox tələbə iştirak edib.

"Bu gün görüşdüğüm azərbaycanlı tələbələrinin zəkası məndə çox gözəl təessüratlar yaratdı. Onların mənalı sualları və şərhləri məndə Azərbaycanın və ABŞ-Azərbaycan əməkdaşlığı gələcəyinə böyük inam yaratdı" - deyə səfir bildirib.

Amerika Mərkəzi haqqında danışarkən Riçard Morningstar qeyd edib ki, bu mərkəz bütün azərbaycanlılara Amerika mədəniyyətini öyrənmək, ingilis dilinə yiyələnmək və ABŞ-da təhsil almaq haqqında bilik əldə etmək üçün gözəl imkanlar yaradır.

Nardaranada mitinq keçirildi

Nardaran qəsəbəsində Məhəmməd Peygəmbəri (S) təh-qir etmək niyyəti ilə çəkilmış "Müsəlmanların məsumiyyəti" adlı filme və Fransanın "Charlie Hebdo" jurnalında dərc olunmuş karikaturaya etiraz olaraq mitinq keçirilib. APA-nın məlumatına görə, mitinqdə Nardaran kənd ağsaqqalları, Azərbaycan İslam Partiyasının (AİP) sabiq sədri Hacı Hacıağa Nuri, Nardaran cümlə məscidinin axundu Hacı Ataməli, AİP sədr əvəzi Hacı Elçin Manafov, kənd ağsaqqallar şurasının sədri Kərbələyi Natiq Kərimov çıxış ediblər. Çıxışlarda bu əməlleri həyata keçirənlər pislənib, onların və sifarişçilərin cəzalandırılması tələb edilib. Mitinq iştirakçıları həmçinin İsləm Konfransı Təşkilatına üzv ölkələrin dövlət başçılarını ABŞ, Fransa və İsrailə əlaqələri kəsməyə çağırıblar. ABŞ, İsrail və Fransa, film və karikaturanı çəkenlərin əleyhine şuarlarının səsləndirildiyi mitinqin sonunda ABŞ və İsrailin bayraqları yandırılıb.

Ziyafət Əsgərov: "Ermenistan öz təcavüzkar siyasetinin girovuna çevrilib"

"Bu gün Ermenistan hər şeydən təcrid edilib. Əslində, Ermenistan öz təcavüzkar siyasetinin girovuna çevrilib, onlar bele vəziyyətdən qurtulmaq üçün işgal edilmiş torpaqlardan çıxmışdır. Bu fikirləri metbuata açıqlamasında Milli Məclis (MM) sədrinin birinci müavini Ziyafət Əsgərov dileyə gətirib. Onun dediyinə görə, cənubi əks təqdirdə, məsələnin başqa yolla həll edilməsi istisna deyil, Azərbaycan rəhbərliyi də bunu heç vaxt istisna etməyib, beynəlxalq hüquq Azərbaycana bu haqqı verir. Z. Əsgərov bildirib ki, sadəcə, Azərbaycanın sülhsevər siyaseti, bölgədə gedən proseslərə artan məsuliyyəti və Azərbaycanın bölgədə artıq sabitləşdirici amil kimi çıxış etməsi ölkəmizi bu radikal addımlardan hələ ki çəkindirir: "Ona görə məsələnin tezliklə həlli hər tərəfin marağında olmalıdır". Z. Əsgərovun fikrincə, bu məsələnin dondurulması mümkün deyil: "Ermenistan məsələnin dondurulmasını, hazırkı status-kvonun pozulmasına istəsə də, Azərbaycan işgal edilmiş torpaqlarını istənilən yolla almağa qadirdir. Hətta danışıqlar prosesində tərəflər bir neçə dəfə razılaşmaya yaxın olsalar da, Ermenistanın riyakar mövqeyi, yalançı vədləri buna imkan verməyib.

Ancaq beynəlxalq təşkilatlar işgalçi ölkəyə bir mesaj verməlidirlər ki, Azərbaycanın səbri tükenir və müharibə yolu ilə torpaqları geri alacaq. Bölgədə böyük global münaqişə baş verməməsi üçün isə üçüncü tərəf məsələyə qarışmaya-kaq. Belə olan halda Azərbaycan

təbii ki, qələbə qazanacaq və isteyinə nail olacaq. Prezident İlham Əliyev də Azərbaycanın daim sülh istədiyini bəyan edərək bildirib ki, Azərbaycan düzgün yoldadır və biz hər gün qələbəni yaxınlaşdırırıq..."

KAMIL

Ombudsman ATƏT-in İnsan Alveri ilə Mübarizə üzrə Xüsusi Nümayəndəsi ilə görüşüb

İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkil Elmira Süleymanova ATƏT-in İnsan Alveri ilə Mübarizə üzrə Xüsusi Nümayəndəsi və Əlaqələndircisi Mariya Grazia Giamarinaronu qəbul edib. Görüşdə qonağı ATƏT-in Bakı Ofisinin rəhbərinin müavini Melisa Stoun, ATƏT-in İnsan Alveri ilə Mübarizə üzrə Xüsusi Nümayəndəsi və Əlaqələndircisinin Ofisinin koordinasiya məsələləri üzrə məsləhətçisi Vera Qraçeva müşayiət edib. Görüşün əsas məqsədi təsisatın fealiyyətini öyrənmək, təcrübələrlə bələşmək və əməkdaşlıq perspektivlərini müzakirə etməkdən ibarət idi.

Müvəkkil qonaqlara Ombudsman təsisatın yaranma tarixi, mandati, fealiyyəti barədə məlumat verib. O, Milli Preventiv Mexanizm (MPM) funksiyalarının yerinə yetirilməsi ilə bağlı Ombudsmanın səlahiyyətlərinin artırılmasına dair "Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) haqqında" Konstitusiya Qanununa dəyişiklər edilməsi, MPM-in fealiyyətini əks etdirən hesabatın hazırlanmasına bildirərək bu hesabatın tərcümə olunmasında ATƏT-e təşəkkürünü ifadə edib. Ombudsmana verilən yeni funksiyalarla əlaqədar olaraq təsisatın strukturunda dəyişikliklər aparıldığı diqqətə çatdırılıb. E. Süleymanova bütün insan kateqoriyalarının hüquqları, o cümlədən insan alveri qurbanlarının hüquqları ilə məşğul olduğunu bildirib.

Müvəkkil əsas fealiyyət istiqaməti kimi qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı Parlamentə təkliflər verdiyini vurğulayıb. 2008-ci il 17 noyabr tarixində ölkəmiz tərəfindən imzalanan Uşaqların cinsi istismar və sui-istifadədən müdafiə olunmasına dair Avropa Şurasının Konvensiyasının, "Təhsildə ayrı-seçkiliklə mübarizə"yə dair Konvensiyanın ratifikasiya edilməsi, Cismani Cəza ilə bağlı Qanun Layihəsinin qəbul edilməsi ilə bağlı Milli Məclisə müraciət etdiyini deyib. E. Süleymanova görüşdə insan alverinə ayrıca sahə kimi deyil, konseptual və bütövlükdə insan hüquqları kontekstində yanaşmasının zəruriliyini diqqətə çatdırıb. O, həmcinin insan alveri qurbanlarına psixoloji yardımın vacibliyini öne çəkib. Müvəkkil insan alverinə təkcə qadın və uşaqların deyil, həmcinin kişilərin də məruz qaldığını və məcburi əməyə cəlb

olunma, cinsi-istismar və sui-istifadə hallarının əsasən xarici ölkələrdə olan miqrantların üzləşdiyini qeyd edib. O, ölkədə uşaqların müdafiəsi və cəmiyyət reinteqrasiyası məqsədilə DİN-in İnsan alverinə qarşı mübarizə idarəsinin nəzdində insan alverinin qurbanı olmuş uşaqlar üçün zəruri avadanlıqla təmin edilmiş Sığınacaq yaradıldığını deyib. Müvəkkil insan alveri ilə mübarizədə preventiv tədbirlərin vacib olduğunu və bunun üçün təsisat tərəfində hüquqi maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirildiyini söyləyib. E. Süleymanova cəmiyyətdə bu sahədə maarifləndirmə işinin aparılması məqsədilə uşaqlara qarşı cismani cəzanın yolverilməzliyini, İİV/QİÇS ilə mübarizəni, Ombudsmanın qaynar xəttini təbliğ edən plakatlar hazırlanaraq çap edilib paylaşılmışını, 10 ildən artıq fealiyyət göstərən Müvəkkilin uşaq hüquqları üzrə resurs mərkəzi olan "Azərbaycan Uşaq və Gənclərin Sülh Şəbəkəsi"nin, ölkəmizdə BMT-nin İqtisadi və Sosial

Vaşinqtonda Azərbaycanın Avrasiyadakı mövqeyinə dair konfrans olub

Vaşinqtonda Cons Hopkins Universitetinin Beynəlxalq Araşdırıcılar Məktəbinin Mərkəzi Asiya və Qafqaz İnstitutunda "Azərbaycan Avrasiyada regional mərkəz kimi: Avrasiya ticarət və nəqliyyatının strateji qymətləndirilməsi" mövzusunda konfrans keçirilib.

Mərkəzin rəhbəri Frederik Starin modəratorluğunu ilə keçirilən konfransda Azərbaycan Diplomatik Akademiyasının elmi işçisi Taleh Ziyadovun eyniadlı kitabının təqdimatı olub.

Kitabda çox dəyərli informasiyaların toplandığını qeyd edən F. Starin Avrasiyanın ticarət, nəqliyyat, logistika və təchizat şəbəkələrinin strateji cəhətdən araşdırıldığını vurgulanıb: "Azərbaycan güclü regional mərkəzə çevrən amillərin ən başlıcası onun coğrafi mövqeyi və karbohidrogen istehsalçısı olmasıdır".

T. Ziyadov çıxışında həm yaxın ölkələr arasındaki ticarət üçün, həm də Azərbaycanda istehsal edilən məhsulların bu ölkələrə ixracında respublikamız çox gözəl bir mərkəz olduğunu bildirib: "Azərbaycan öz şəbəkəsi ilə yanaşı, qonşu ölkələrlə olan bütün şəbəkələri də özünə uyğunlaşdırmalıdır".

Türkiyə İqtisadi Siyaset Araşdırıcıları Fonduunun Vaşinqton ofisinin nümayəndəsi Nəslihan Kaptanoğlu İpək Yolu layihəsində bəhs edərək Qafqaz bölgəsində Ermənistən-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin hələ də həll olunmaması nəticəsində Ermənistən regionda reallaşdırılan bütün layihələrdə iştirakdan özünü təcrid etdiyini vurgulayıb.

S.MÜRVƏTQIZI

Şurası ilə xüsusi məsləhətçi statusuna malik ilk və yeganə qadın təşkilatı olan Azərbaycan Qadın və İnkişaf Mərkəzinin bu sahədə fealiyyəti, Müvəkkilin təşəbbüsü ilə respublikanın 22 rayonunda həyata keçirilən Uşaq hüquqları üzrə Piliellə Tədris layihəsi və digər maarifləndirici tədbirlər barədə qonağı məlumatlandırib.

Görüşdə E. Süleymanova insan alveri ilə mübarizə aparmaq üçün dövlət qurumları, Ombudsman, vətəndaş cəmiyyəti ilə bu sahədə işin əlaqələndiriləsi, bütün rayonlarda insan alveri qurbanları üçün, o cümlədən rayonlarda siğınacaqların yaradılması, preventiv tədbirlərin görülməsi üçün valideynlər və bu sahədə işləyən mütəxəssislər üçün treninglərin təşkil edilmesi və bu məqsədlə maarifləndirici nəşrlərin hazırlanması, rayonlarda insan alveri qurbanları üçün pulsuz psixoloji xidmətlərin təşkil olunması və bu məqsədlə poliklinikalarda anonim otaqların yaradılması, ATƏT-in dəstəyile "Azərbaycan Respublikasında insan alverinə qarşı mübarizə üzrə Milli Fealiyyət Planı"nın (2009-2013) monitorinqinin həyata keçirilməsi, bələdiyyələrin, polislərin bu işə fəal şəkildə cəlb olunması, QHT-lərin könüllülük fealiyyətlərinin gücləndirilməsi kimi təkliflər irəli sürüb.

Xanim Mariya Grazia Giamarinaro Ombudsman təsisatının fealiyyətindən çox təsirləndiyini bildirib. O, öz ofisinin fealiyyəti haqqında məlumat verərək əsas mandatının dövlət qurumları, Parlament, QHT-lərlə əməkdaşlıqdan ibarət olduğunu deyib.

Qonaq monitoring və təşviqat sahəsində milli insan hüquqları təsisatlarının rolü çox böyük olduğunu və insan alveri ilə mübarizə üçün maksimum şəkildə onların və QHT-lərin cəlb edilməsinə çalışmağın vacibliyini qeyd edib.

Elmira Süleymanova 20 ildən artıq müddətdə Ermenistanın təcavüzü ilə üzləşmiş, torpaqlarının beşdə bir hissəsi zəbt olunmuş Azərbaycanda hərbi münaqlışələr zamanı əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş insanların, o cümlədən uşaqların da bu cür risk qrupuna daxil olması probleminin mövcud olmasını qonağa xatırladıb.

Sevinc MÜRVƏTQIZI

Novruz Məmmədov: "Berman ABŞ-in maraqlarına belə məhəl qoymur"

"Konqresmen Bermanın belə xarakterli bəyanatlar verməsi birinci dəfə deyil. Hamiya yaxşı məlumatdır ki, bu konqresmen öz fəaliyyətini erməni dairələrinin maliyyə vəsaitləri hesabına qurur, onların diktəsi ilə bəyanatlar verir və fikirler söyləyir". Bu sözləri Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Xarici əlaqələr şöbəsinin müdürü Novruz Məmmədov "Newtimes.az" portalına eksklüziv müsahibəsində deyib.

ABŞ Nümayəndələr Palatasının üzvü Hovard Bermanın Ramil Səfərovla bağlı bəyanatını şərh edən N.Məmmədov bildirib ki, Berman Nümayəndələr Palatasının üzvü olsa da, bəzən açıq-aydın görünür ki, heç ABŞ ya NATO maraqları onun üçün əhəmiyyət daşıdır: "Yəni bu konqresmen erməni lobbisinin və diasporunun maraqlarına xidmət etməyi artıq özüne peşə seçib. Ona görə də onun bu son bəyanatı da təəccüb doğurmur. Belə bəyanat verməkə cənab Berman bu ilin noyabr ayında Konqresə keçiriləcək seçkilərdə rəqibi - elə onun kimi ermənipərest konqresmen - Bred Şermana qalib gəlmək üçün dəridən qabıqdan çıxır, ermənilərin səsini qazanmaq üçün heç ABŞ-in maraqlarına belə məhəl qoymur. Elə bu bəyanatla da sentyabrın 29-da erməni diasporunun maliyyələşdirildiyi debatda uğur qazanmaq istəyir. Bəyanatdan görünür ki, Bermanın xarici siyasetdən xəbəri yoxdur. Xarici işlər komitəsinin üzvü Bermanın arzusu budur ki, ABŞ ermənilərin istəyinə uyğun olaraq Azərbaycanla hərbi texniki sahədə və NATO-nun "sülh naminə tərəfdəşliq" programı çərçivəsində əməkdaşlığı dayandırsın. Konqresmen heç bilmək də istəmir ki, Ramil Səfərovla bağlı mövqelər artıq bildirilib və yekunlaşdır. Dəcəl uşaqlıq kimi ayağını bir başımağa dirəyib NATO-dakı tərədarlarını etiraz etməyə çağırır. Ermənilərin təsiri altında başdanayağa islamofob və Azərbaycanofob olan bu kon-

resmen heç təsəvvür belə edə bilmir ki, NATO-nun Azərbaycan ilə əməkdaşlığının mahiyyəti nədən ibarətdir və indiki şəraitdə, bundan sonra Azərbaycanın NATO ilə əməkdaşlığı dayansa, bu ABŞ və NATO üçün nə demək olar?

Cənab Berman üçün əsas məsələ ermənilərə olan "məhəbbəti"dir. Onun üçün heç də əhəmiyyətli deyil ki, indiki şəraitdə Azərbaycanla əməkdaşlıq daha çox NATO-ya lazımdır. Azərbaycan həm Kosovoda, həm İraqda, elə indi isə Əfqanistanda apa-

rılan əməliyyatlarda NATO-ya və ABŞ-a öz köməyini eşirgəməmişdir. Hal-hazırda Əfqanistanda ümumən daşımaların 35 faizə qədərinin Azərbaycan üzərindən həyata keçirilməsinin nə demək olduğunu Berman ya başa düşmür, ya da erməni məhəbbəti onun qanıq hissini kütləşdirib. Görəsən, bu əlaqələr, bu əməkdaşlıq dayansa, bu il və xüsusilə də 2014-cü ildən sonra vəziyyət necə olacaq? On minlərlə amerikan əsgərinin və onların təchiz olunduğu texnika-avadanlığının oradən çıxarılması necə mümkün olacaq?"

N.Məmmədov bildirib ki, Berman bunları ya baba düşə bilmir, ya da istəmir: "Belə çıxır ki, öz maraqları daha vacibdir. Berman ermənilərin vasitəsilə seçildiyi üçün bütün fəaliyyətini qondarma "erməni soyqırımı"nın tanınmasına həsr edib. Gecə gündüzünlər ermənilərin problemlərinə qayıq göstərməklə keçirir. Bermando islamofobiya, Azərbaycanofobiya o dərəcədə anormal xarakter alıb ki, həyatının bir neçə ilini ABŞ-la Azərbaycan arasında hərbi-texniki sahədə əməkdaşlığın qarşısını almağa sərf edib və bunu indi də davam etdirir. Bu yaxınlarda isə Dağlıq Qarabağda keçirilən qondarma seçkilər münasibəti ilə Bako Saakyanı təbrik etməyi də özüne borc bilib. Bermanın heç xəbəri də yoxdur ki, bu ilin fevralında NATO-nun Baş katibinin dəvəti ilə Brüsselə səfəri çərçivəsində Azərbaycan Prezidentinin NATO rəhbərləri və üzv ölkələrin səfirləri ilə çox əhəmiyyətli görüşləri zamanı, elecə də NATO-nun Baş katibi cənab Rasmussenin lap bu yaxınlarda Azərbaycana səfəri zamanı Azərbaycanın NATO ilə vacib və əhəmiyyətli əməkdaşlığına verilən yüksək qiymət, ifadə edilən minnətdarlıqlar nədən xəbər verir, nəyə işarədir. Onun üçün bir vacib məsələ var: erməni diasporunun maliyyə dəstəyi və səsləri hesabına Konqresə seçilmək, Vəssalam".

MTN cinayətkar dəstəni zərarsızlaşdırıldı

MTN İctimai Əlaqələr Mərkəzi son günlər narkotik maddə qacaq-malçılığına qarşı keçirilmiş əməliyyatlarla bağlı məlumat yayır. MTN İctimai Əlaqələr Mərkəzində APA-yə verilən məlumatata göre, son günlərdə həyata keçirilmiş əməliyyat tədbirləri nəticəsində İran İslam Respublikasından qacaqmalçılıq yolu ilə qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin daşınması ilə məşğul olan şəxslər ifşa edilib, onlardan ümumilikdə 40 kilogram 500 qramdan artıq narkotik vasitə aşkar edilərək götürülüb.

Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi və Rusyanın Federal Narkotiklərin Dövriyyəsinə Nezarət Xidməti tərəfindən birge həyata keçirilmiş əməliyyat tədbirləri nəticəsində qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin daşınması ilə məşğul olan Rusiya Federasiyasının vətəndaşları - Babayev Əliheydər Mirzəhüseyn oğlu və Cəfərov Yaver Qəzənfər oğlu Tümen şəhərində saxlanıb, sonuncun idarə etdiyi avtomobilən 25 kilogram 500 qram həmişə aşkarlanaraq götürülüb.

Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin həyata keçirdiyi dəha bir əməliyyat tədbiri nəticəsində narkotiklərin qanunsuz daşınması ilə məşğul olan Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları - Əliyev Vaqif Firidun oğlu, Əhmədov İlqar Əhməd oğlu, Heydərov Elşad Topuş oğlu və qeyriləri saxlanılıb. Müəyyən edilib ki, Vaqif Əliyev, İlqar Əhmədov, Elşad Heydərov, habelə şəxsiyyəti istintaqla araşdırılan İran İslam Respublikasının Mehdi adlı vətəndaşının qarşısına keçirərək qacaqdan ələbir olan bir qrup şəxs halında satış məqsədilə İran istiqamətindən külli miqdarda narkotik vasitəni gömrük sərhədindən gömrük nəzərətindən kənar keçirərək Azərbaycana gətiriblər. Məlum olub ki, qrup üzvləri arasında saxlanılıb. Məlum olub ki, Vaqif Əliyev, İlqar Əhmədov, Elşad Heydərov, habelə şəxsiyyəti istintaqla araşdırılan İran İslam Respublikasının Mehdi adlı vətəndaşının qarşısına keçirərək qacaqdan ələbir olan bir qrup şəxs halında satış məqsədilə İran istiqamətindən külli miqdarda narkotik vasitəni gömrük sərhədindən gömrük nəzərətindən kənar keçirərək Azərbaycana gətiriblər. Məlum olub ki, qrup üzvləri arasında saxlanılıb. Məlum olub ki, Vaqif Əliyev, İlqar Əhmədov, Elşad Heydərov, habelə şəxsiyyəti istintaqla araşdırılan İran İslam Respublikasının Mehdi adlı vətəndaşının qarşısına keçirərək qacaqdan ələbir olan bir qrup şəxs halında satış məqsədilə İran istiqamətindən külli miqdarda narkotik vasitəni gömrük sərhədindən gömrük nəzərətindən kənar keçirərək Azərbaycana gətiriblər. Məlum olub ki, qrup üzvləri arasında saxlanılıb. Məlum olub ki, Vaqif Əliyev, İlqar Əhmədov, Elşad Heydərov, habelə şəxsiyyəti istintaqla araşdırılan İran İslami

çek Əsədova, habelə hazırda şəxsiyyətləri istintaqla araşdırılan İran İslami Respublikasının Şəhram və Behbud adlı vətəndaşları qabaqcada ələbir olaraq külli miqdarda tiryek sıfariş edib. Vaqif Əliyev və Mehdi adlı şəxs 6 min 150 ABŞ dolları pul müqabilində narkotik vasitələrin əldə olunaraq Azərbaycan ərazisində qrupun digər üzvlərinə çatdırılması barədə sövdələşiblər. Bir neçə gündən sonra Mehdi adlı şəxs əldə etdiyi narkotik vasitələri İran istiqamətindən qacaq yolla Azərbaycan ərazisində keçirərək Cəlilabad rayonun Şükürlü kəndinin yaxınlığında əvvəlcədən müəyyən edilmiş yerde gizlədir. Qrupun digər üzvləri həmin yerə gələrək narkotik vasitələri "Mercedes-Benz" markalı avtomashında gizli daşıməq istəyərən cinayət başında yaxalanıblar.

Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin həyata keçirdiyi dəha bir əməliyyat tədbiri nəticəsində narkotiklərin qanunsuz daşınması ilə məşğul olan Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları - Əliyev Vaqif Firidun oğlu, Əhmədov İlqar Əhməd oğlu, Heydərov Elşad Topuş oğlu və qeyriləri saxlanılıb. Müəyyən edilib ki, Vaqif Əliyev, İlqar Əhmədov, Elşad Heydərov, habelə şəxsiyyəti istintaqla araşdırılan İran İslami

Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 206.3.2-ci (qabaqcadan ələbir olan bir qrup şəxs tərəfindən narkotik vasitələrin qacaqmalçılığı), 234.4.1-ci və 234.4.3-cü (qabaqcadan ələbir olan bir qrup şəxs tərəfindən külli miqdarda narkotik vasitələri əldə etmə, daşımə, saxlama və ya satma) maddələri ilə cinayət işləri başlanıb. Adları çəkilən şəxslər təqsirləndirilən şəxs qismində istintaqaçıləb olunaraq bərələrində məhkəmənin qərarları ilə hebs qətimkan tədbiri seçilib.

İstintaq-əməliyyat tədbirləri davam edir.

Bakıda 7 bağça müdürü işdən çıxarılıb

16 BAĞÇA MÜDİRİNƏ ISƏ ŞİDDƏTLİ TÖHMƏT VERİLİB

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin tabeliyində yaradılan Məktəbəqədər Təhsil Müəssisələri və Uşaq Evləri idarəsi tərəfindən indiyədək 7 bağça müdürü işdən çıxarılb, 16 bağça müdürüne isə şiddetli töhmət verilib. APA-nın məlumatına görə, cəzalandırılan bağça müdirləri uşaqların ərzəq təminatında yol verdikləri nöqsanlara görə vəzifələrindən azad edilərlər. Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinə təlim-tərbiyə alan uşaqların yüksək keyfiyyəti ərzəq məhsulları ilə təminat idarətinin fəaliyyətində əsas prioritet kimi qəbul edilib. Hazırda bu istiqamətdə ciddi nəzarət işləri davam etdirilir. Gələn aydan isə Bakıdakı bağça müdirlərinin və tərbiyəçilərin ixtisasartırma kurslarına cəlb olunmasına başlanacaq. Artıq bunun üçün müvafiq siyahılar tərtib olunub, Bakı Pedaqoji Kadrların İxtisasartırma və Yenidənəhəzirənmə İnstitutu və Azərbaycan Müəllimlər İnstitutu ilə danışçılar aparılıb. İlkən olaraq Bakının məktəbəqədər təhsil müəssisələrində çalışan 300 pedaqoji işçi ixtisasartırma kurslarına cəlb olunacaq.

Azərbaycanda İstiqlalçı Deputatların Məclisi yaradılıb

Dünən Klassik Xalq Cəbhəsi Partiyasının qərargahında İstiqlalçı Deputatların Məclisinin yaradılması ilə bağlı toplantı keçirilib. APA-nın xəbərinə görə, iclas açıq edən keçmiş deputat Hacıbaba Əzimov bildirib ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasında, qanunvericilik bazasının formallaşmasında Müstəqillik Aktını hazırlayan və imza atan insanların eməyi danılmazdır: "Amma nədənsə son illər deputatların eməyinin unudulması istiqamətində addımlar atılır. 18 oktyabr müstəqillik gününün təqvimdən qeyri-iş günü kimi çıxarılması da bu istiqamətde atılan addımlardandır". Tədbirdə sabiq deputatlardan Tahir Kərimli, Firudin Cəlilov, Sülhəddin Əkbər, Sabir Rüstəmxanlı, Məryəm Həsənova, İbrahim İbrahimi çıxış edərək, İstiqlalçı Deputatların Məclisinin yaradılmasının əhəmiyyətini vurğulayıblar. Qeyd olunub ki, iclasda istirak etməyən bir çox keçmiş deputat da bu təşəbbüs dəstəkləyir. Daha sonra İstiqlalçı Deputatların Məclisi təsis olunub və bununla bağlı bəyanat qəbul edilib.

Elmar Məmmədyarov BMT-nin 67-ci sessiyası çərçivəsində bir sıra görüşlər keçirib

Azərbaycanın xarici işlər naziri Elmar Məmmədyarov BMT Baş Məclisinin 67-ci sessiyasında iştirakı çərçivəsində bir sıra görüşlər keçirib. Nazir ABŞ dövlət katibinin Avropa və Asiya məsələləri üzrə köməkçisi Filip Qordon ilə görüşüb. Xarici işlər nazirliyinin mətbuat xidmetindən verilən məlumatata görə, görüşdə Azərbaycan ilə ABŞ arasında ikitərəfli münasibətlərin müxtəlif aspektləri müzakirə olunub və gələcəkdə əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi yolları barədə fikir mübadiləsi aparılıb. Amerikalı diplomat NATO-nun Əfqanistandakı fəaliyyətinə verdiyi dəstəyə görə Azərbaycan tərəfinə təşəkkürünü bildirərək bu dəstəyin gələcəkdə də davam etdirileceyinə ümidi var olduğunu söyləyib. Görüşdə tərəflər, həmcinin, Ermənistən-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münəaqışesinin həlli istiqamətində aparılan danışıqlar və BMT Tehlükəsizlik Şurasının gündəliyində duran aktual məsələlər barədə geniş fikir mübadiləsi aparıblar. Sessiya çərçivəsində xarici işləçər nazirimiz Türkəlli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının (TDƏŞ) baş katibi Xəlil Akinci ilə görüş keçirib. XİN-in mətbuat xidmətinin yaydığı məlumatata görə, görüşdə Azərbaycan ilə TDƏŞ arasında əlaqələr, qurumun BMT və digər beynəlxalq təşkilatlar yanında müşahidəçi statusu alması istiqamətində görülən işlər müzakirə edilib. Görüşdə, həmcinin qurumun üzvü olan ölkələr arasında iqtisadi integrasiyanın artırılması, müxtəlif regionlarda diplomatik nümayəndəliklər səviyyəsində məsləhətləşmələr mexanizminin yaradılması, eləcədə beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq

məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

E. Məmmədyarovun bu çərçivədə daha bir görüşü serbiyalı həmkarı İvan Mrkiç ilə olub. XİN-dən bildirilib ki, görüşdə Azərbaycan ilə Serbiya arasında ikitərəfli münasibətlərin hazırlı vəziyyəti və əlaqələrin inkişaf perspektivləri müzakirə olunub. Tərəflər iki ölkə arasında siyasi əlaqələrin yüksək səviyyəsindən memnunluq ifadə edərək iqtisadi sahədə de əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi istiqamətində lazımi addımların atılması, o cümlədən

qarşılıqlı səfərlərin intensivləşdirilməsi və müvafiq ikitərəfli sənədlərin imzalanması barədə razılığa gəliblər.

Xarici işlər naziri Elmar Məmmədyarov sözügedən sessiya çərçivəsində sloveniyalı həmkarı Karl Erjavec ilə də görüşüb. XİN-in mətbuat xidmətindən "525"ə verilən məlumatata görə, görüşdə Azərbaycan ilə Sloveniya arasında münasibətlərin inkişaf perspektivləri müzakirə edilərək əlaqələrimizin genişləndirilməsinə qarşılıqlı maraq ifadə olunub. Görüşdən tərəflər ölkələrimiz arasında hüquq-müqavilə bazasının genişləndirilməsi, qarşılıqlı səfərlərin təşkili, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələri üzrə əməkdaşlıq imkanlarının öyrənilməsi məqsədi ilə hər iki ölkədə biznes forumlarının keçirilməsi barədə razılıq əldə ediblər.

E. Məmmədyarovun daha bir görüşü də Sinqapurun xarici siyaset idarəsinin rəhbəri Kasivisvanatan Şanmugam ilə baş tutub. XİN-in mətbuat xidmətindən qəzetimizə verilən məlumatda deyilir ki, görüşdə nazirlər Azərbaycan-Sinqapur əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə müxtəlif sahələri əhatə edən hüquqi bazanın genişləndirilməsi və tərəflər arasında rəsmi sənədlərin imzalanması məsələsinin nəzərdən keçirilməsi barədə razılığa gəliblər.

Nazirlər ikitərəfli münasibətlər üçün zəruri olan beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinin və qarşılıqlı səfərlərin həyatı keçirilməsinin vacibliyini vurğulayıblar.

S.MÜRVƏTQIZI

Aleksandros Peterson: "Vaşinqtonda azərbaycanlıların tarixi barədə məlumat çox azdır"

"Bu yaxınlarda ABŞ Konqresinin üzvü Dana Rorabaherin dövlət katibi Hilari Klintonə məktub ünvanlayaraq, Vaşinqtonu Iran azərbaycanlılarının özü-nütəyin hüququnu dəstekləməyə çağırmasi etnik azərbaycanlıların həqiqi mənada dəsteklənməsindən daha çox Amerika-İran münəaqışesine və ABŞ-in daxili siyasetinə aiddir". Belə bir açıqlama ilə Vudro Wilson Mərkəzinin məsləhətçisi, beynəlxalq siyaset məsələləri üzrə ekspert Aleksandros Peterson çıxış edib. O deyib ki, təəssüflər olsun, Vaşinqtonda Azərbaycanda və İranda yaşayan azərbaycanlıların tarixi barədə anlayış həqiqi mənada azdır: "Kimsə belə bir maraqlı məsələ qaldırıb ki, İranda çoxlu sayıda azərbaycanlı yaşayır və güman edib ki, əgər müstəqil Azərbaycan Respublikası ABŞ-in yaxın müttəfiqidirsə, İranda yaşayan azərbaycanlıların da müstəqillik əldə edəcəyinə ümidi etmək olar. Xüsusilə, səhəbət münəaqışə yaranacağı və ya ciddi qarşıdurma olacağının təqdirdə Amerikanın atacağı addımların dəsteklənməsindən gedir. Lakin hal-hazırda bu mövzu ilə əlaqədar danışıqları ciddi hesab etmək olmaz". Bunun D.Rorabaherin şəxsi təşəbbüsü, yoxsa bu siyasetçilərin daha geniş əhatəli qrupunun planı olmasına gəlinəcə, o deyib ki, iktimai fikri formalasdırı münəyyən əhemmiliyətə malik qrup mövcuddur-siyasetçilər və KİV şərhçiləri bu ideyanın vaxtında fərqinə variqlar. Ona görə də, təkcə D.Rorabaher deyil. Həm də ki, İranda azərbaycanlıları dəstekləyənlərin bəzilərində bölgənin tarixi və Azərbaycan-İran münasibətləri barədə heç cüzi təsəvvür belə yoxdur. Daha doğrusu, demək olmaz ki, bu dəstəyin göstərilməsi təklifi pis təşəbbüsdür, lakin hal-hazırda bu təşəbbüsün Vaşinq-

tonda populyarlığının problemin əsl mahiyyəti ilə heç bir bağlılığı yoxdur. İran ətrafında yaranan gərginliyin Cənubi Qafqazdakı vəziyyətə necə təsir göstərə bilməsinə gəlinəcə ekspert deyib ki, İranla istənilən hərbi münəaqışə güman ki, Cənubi Qafqaz üçün ciddi fəsadlar töredəcək: "Iran rəhbərliyi Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərini və Xəzərdəki energetika infrastrukturunu təhdid etmişdi. İran öz ərazisində endirlən zərbələrə "cavab" olaraq bölgənin əsas məqsədlərinə asimetrik hücumlar həyata keçirə bilər. Əgər İran əhalisinin etnik azərbaycanlılardan ibarət hissəsi həqiqətən bu işe cəlb olunarsa, "oyun"un məcrası tamamilə dəyişə bilər. Bu hal Tehrani zeiflədə bilər, lakin həm də Cənubi Qafqazı böyük yanığının içində ata bilər". ABŞ-da qarşısından gələn prezident seçkilərindən sonra Amerikanın bölgədəki siyasetinin dəyişə bilməsinə də toxunan A.Peterson bildirib ki, indiki administrasiya çox güman ki, özünün siyasi kursunu dəyişməyəcək, cüntü mahiyyət etibarilə dəha bir prezidentlik dövrünü əldə etmək niyyətindədir. Respublikaçılardan ibarət administrasiya Rusiyaya münasibətdə xüsusilə Gürcüstanın işgal olunmuş əraziləri ilə bağlı daha ziddiyətli mövqə tutə bilər: "Lakin partiyaların birinin Dağlıq Qarabağ münəaqışesi ilə bağlı mühüm fokus seçəcəyi çox az ehtimal olunandır. Əgər Gürcüstanda gələn il keçiriləcək prezident seçkilərində gözlənilməz nəticələr olarsa, yaxud bölgədə İranla hər hansı hərbi münəaqışə başlanarsa, ABŞ-in bölgəyə münasibəti kəskin dəyişə bilər. Lakin bu Amerikadakı seçkilərdən daha çox, bölgənin özündə gedən hadisələrə aiddir".

PƏRVANƏ

Kiyevdə Azərbaycan dilinin öyrənilməsinə dair konfrans keçirilib

Ukrayna paytaxtının mərkəzindəki "Kazatski" otelində Ukraynada Azərbaycan dilinin öyrənilməsinin əsaslarına dair beynəlxalq elmi-praktiki konfrans və Azərbaycan dilinin öyrənilməsi üzrə Ukrayna, rus və ingilis dillərində vəsaitin təqdimatı olub.

Tədbir Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Hikmət Cavadovun təşəbbüsü və Azərbaycanın Kiyevdəki səfirliyinin, "Demokratiyanın nəbz" beynəlxalq ictimai təşkilat və "Hədəf" (Azərbaycan) nəşriyyatının təşkilatı dəstəyi ilə keçirilib. Söyüdən səfirlikdən verilən məlumatata görə, Ukraynadakı çoxsaylı Azərbaycan diasporu üçün çox zəruri olan bu vəsaitin nəşrindən məqsəd Azərbaycan dilini ukraynalılar və ölkədə yaşayan çoxsaylı milli azlıqların nümayəndələri arasında təbliğ etməkdir.

Azərbaycanın Ukraynadakı səfiri Eynulla Mədətli nümayəndəliyin rəhbərini Azərbaycan dili vəsaitinin nəşrinə dair pilot layihəni əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirib: "Azərbaycan təhsil nazirinin müavini Qu lu Novruzov səfirliklərimizə və diasporlara müraciət edərək akkreditə olunduqları və yaşadıqları dövlətlərin dillərində bu cür vəsaitlərin nəşr olunması təklifini irəli sürüb".

Səfir assimiliyasiya, gənclərin doğma dillərini unutması, tarixi vətənin problemlərinə laqeydilik mövzularına toxunaraq belə gəncləri "düşkün nəsil" adlandıraq həmvətənlərimizi bu cür təzahürlərə yol verməməyə çağırıb: "Dil olmasa dövlət də yoxdur, tarix də yoxdur, adət-ənənələr, millət də yoxdur". O, vəsaitin nəşrinə görə H.Cavadova təşəkkürünü bildirib, UAK-a qısa müddət sədrlik etməsinə baxmayaraq, onun

fəaliyyətinə yüksək qiymət verərək işində uğurlar arzulayıb. Sonda səfir bildirib ki, vəsait təqdimat üçün müxtəlif ölkələrdəki səfirliliklərimizə göndəriləcək.

Cıxışlardan sonra UAK-in fəaliyyəti haqqında film nümayiş etdirilib. Ekran eserində Prezident İlham Əliyevin diasporumuz haqqında nitqi təqdim olunub.

Sonra vəsaitin müəllifi, filologiya elmləri namizədi, dosent Şamil Sadıq çıxış edərək artıq ikinci vətəninə çevrilen Ukraynaya diplomatik misiyyamızın tədbirlərində iştirak etmək üçün üçüncü dəfə dəvət aldığına görə səfir təşəkkürünü bildirib.

Hikmət Cavadov layihənin gerçəkləşməsində iştirak edənlərin hamisəna təşəkkürünü bildirərək deyib ki, onun gənc və eyni zamanda müdrik komandası diasporun birləşməsinə, ana dilimizin, qədim tariximizin və zəngin mədəniyyətimizin təbliğinə, Ermənistən-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münəaqışəsi haqqında həqiqətlərin Ukrayna ictimaiyyətinə çatdırılmasına dair xeyli layihələri vardır.

Fərhad Turanlı və UAK-in sabiq sədri, sahibkar İlqar Abbasov da nəşri yüksək dəyərləndiriblər. Tanınmış şərqşünas, Ukrayna səfiri Yuri Koçubey, hüquq sahəsində akademik Pyotr Vorobyov, professor Yevgeniya Chernishova, Ukraynanın tanınmış hüquq müdafiəçisi Eduard Bağırov və başqaları vəsaitin nəşrini iki dost ölkənin ictimai-mədəni həyatında parlaq hadisə adlandıraq azərbaycanlı dostları, Bakıya səfərləri barədə səmimi xatirələri ilə bələşüblər. Tədbirin sonunda UAK-in fəxri fərمانları təqdim edilib.

S.MÜRVƏTQIZI

qayıdışı

Bu sitat Vilayet Quliyevin "525-ci qəzet" və "Zerkalo" qəzetlərinin bir neçə nömrəsində dərc edilmiş silsilə yazılarından götürülüb. Həmin yazı erməni terrorunun daha bir qurbanına - Behbud xan Cavanşirə həsr olunub.

Məşhur Cavanşirlər nəslinin davamçısı, Şuşanın təməlini qoymuş Pənah xanın nəticəsi Behbud xan orta məktəbdə sekiz il tacir oğlu Stepan Şaumyanla bir yerde oxuyub. Müstəqillik dönməndə bir müddət Azərbaycan Demokratik Respublikasının daxili işlər naziri, onun parlamentinin üzvü olub. İxtisasca mühəndis olan, bir neçə Avropa dilləri bilən Behbud xan təhsilini Almaniya almışdır.

Bolshevik rejimini cynaqlarından canını qurtaran B.Cavanşir oradan Parisə getmək məqsədile cavan rus həyat yoldaşı Tamara ilə İstanbula gəlir. Ərəvən bir müddət Ə.Ağaoğlunun evində yaşayır:

"Behbud xan uca boylu, ağıbənz, qara qaşlı, iri qara gözləri olan yaraşıqlı bir adamdı. Şirin azəri ləhcəsi ile danışındı. Duruşu, hərəkətləri, sözleri ilə hamı üçün qəribə bir sərbəstlik mühiti yaradırdı. Evdə hamımızın sevdığı bir qonaq olmuşdu. Eviniz yenə də Qarabağ havası ile dolmuşdu. Anam da bu hava içərisində daha az xəstə, daha az yorğun görünürdü"-deyə Səməd Ağaoğlu "Həyat bir macəra!" adlı xatirələrində Qarabağdan gələn ezziz qonağı xatırlayaq yazırdı.

Vilayet Quliyev Ağaoğlular ailəsi üzvlərinin xatirələrinə istinadən yazar ki, Əhməd bəy və Sətərə xanım Cavanşirlərə onların evini tərk etməməyi məsləhət görüb. Çünkü bu, təhlükəliydi. Amma Behbud xanın həyat yoldaşının təkidiyle onlar İstanbulun məşhur "Pere Palas" otelinə köçürürlər.

Vilayet Quliyev yazır: "1921-ci il iyulun 18-də, gecə saat 23 radələrində otelin o zamanki italyan səfirliliyinə uzanan qərb qanadı önündə terror aktı nəticəsinde Behbud xan Cavanşir olduğunu öldürdü. Qəti töredən daşnak partiyasının üzvü, erməni özünü müdafiə alayı adlanan herbi qurumun döyüşçüsü, erməni milli ordusunun keçmiş esgəri Misak Torlakyan idi. Bakıda fəaliyyət göstərən erməni milli şurasının keçmiş sədri Abraham Gülxəndəyan Behbud xanın təsadüfən küçədə görmüş və tanımışdır. Ve bu bədəxət təsadüf günahsız bir insanın taleyini həll etmişdi. Özünün məhkəmədəki etirafına görə Torlakyanə və yoldaşlarına Əhməd Ağaoğlunun izinə düşərək aradan qaldırmış tapşırılmışdır. Yeni məlumat alındıqdan sonra onlar fikirlərini dəyişdirmiş və Behbud xan Cavanşiri öldürməyi qərara almışdır".

Bəli, bir gör insan taleyi bəzən neçə də adı təsadüflərdən asılı olur. "Pere Palas" oteline köçmek bir yana, eger Behbud xan küçədə onu tanıyan Gülxən-

danyana (soyada bir bax!) rast gəlməsəydi, bir neçə gündən sonra gənc xanımıyla Parisdə olacaqdı və kifayət qədər imkanlı adam olduğundan, bu şəhərdə çox güman ki, rahat və uzun bir ömür yaşayacaqdı.

Həmin günlərdə "Pere Palas" otelində qalan tanınmış Amerika yazılıcısı Con Dos-Passos "Şərq ekspresi" kitabında ("Konstantinopol. İyun, 1921. Qətl" fəsl) bu səs-küylü qətl hadisəsində bəhs etmişdi.

Cinayət üstündə yaxalanan terrorçunun etirafı: "Behbud xanın boyu çox uca idi. Ona görə də açığım atəş başına yox, böyrünə dəydi. İlk gülə onu yere yixmadı. Əksinə, menim əllərimdən bərk-bərk yapışdı. Üzünü mənə tərəf çevirmekle işimi da ha da asanlaşdırıldı. İki dəfə sinəsinə atəş açdım. O, yixildi. Qaçıb gizlənmək istəyirdim. Elə bu zaman kimse mənə tutdu. Behbud xanın qardaşı idi. Onun da üzünə atəş açdım. Ancaq mənə buraxmadı. Təslim olmayı qərara aldım. Çünkü polislər bize yaxınlaşdırıldılar".

Və sizcə, bu cür iyrənc etirafından sonra məhkəmədə əsərəsə layiq olduğu cəzani gözləyən qatılın aqibəti neçə oldu?

Vilayet Quliyev Türkiye jurnalisti Murad Gülcinin prosesin stenogramı dərc olunmuş "Erməni intriqalarının pərdə arxası. Torlakyan davası" kitabından sitat gətirir: "İşgal altındaki İstanbulda Behbud xanın öldürüləməsini məmənunluq hissi ilə qarşılayan ermənilər dərhal Torlakyanı xilas etmək üçün səylərini birləşdirdilər. Onlar məhkəməyə qırıq nəfərə yaxın şahid gətirmişdilər".

Məhkəmədə ilk ingilis ittihamçı qanuna meyilli adam olduğundan onu dərhal ölkəni idarə edən işgalçılardan iradəsiyle hərəkət edən, daha itaətkar bir ingilisə əvəz etdirər. Saxta şahidlərin köməyi ilə Türkiyənin İstanbul şəhərində günahsız insanların - azərbaycanlı zadəganın qatılı azadlığa buraxıldı. Ermənilər qatılı mili qəhrəman kimi qarşılıdları.

Eynilə bu cür Berlində guya hadisəni affekt vəziyyətində töretdiyi adıyla Tələt paşanın qatılı Soqomon Teyliryan da bərətə alı. Qatıllar üçün verilən bütün bərətəverici qətnamələr sonralar bütün dünyada törədilən terror aktları üçün zəmin yaratdı (o cümlədən müxtəlif ölkələrdə türk diplomatlarına qarşı törədilən terror aktlarına da).

Bizim günlərdə də siyasi qətlər çox vaxt guya ali məqsədlər, qisas arzusu, ədalətin bərpası adıyla izah olunur. Yaxud da, sadəcə affekt vəziyyətində olmuş qeyri-normal insanların hərəkəti kimi dəyərləndirilir.

Beləcə, həmin illərdə "affekt vəziyyətində" olan erməni terrorçuları tərefindən Azərbaycan Demokratik Respublikasının altı gərkəmi xadımı və gənc türklerin altı rəhbəri qətlə yetirilib. Bu altılardan sonuncusu Birinci Dünya

məhəribəsində əlli min erməninini şəxsən labüb ölümündə xilas etmiş Camal paşa idi. Elə Behbud xan da daxili işlər naziri postunu tutarkən zoraklığın istənilən təzahürənin, o cümlədən ermənilər münasibət də daxil olmaqla - hər yolla qarşısını alırdı. Müsələrlərinin dediklərinə görə, hətta bir sözü iki olmayan Baki qoçuları da ondan oddan qorxan kimi qorxurmuş.

Amma tarixən olduğu kimi, erməni terrorçuları heç də onlara münasibətdə günahı olanlardan yox, parlaq, qeyri-adı şəxsiyyətlərdən qisas alıblar. Çünkü məqsəd heç də bəyan edildiyi kimi qisas deyil, məqsəd düşmən milleti başsız, gücsüz, dayaqsız qoymaq, onu ən samballi və ən əsas nümayəndələrindən məhrum etməkdir. Qətlərin "qara siyahı"sı bu vaxtənən məhz bu prinsipə hazırlanıb və hazırlanır. İkinci məqsəd isə sadəcə qorxutmaqdır.

V.Quliyevin yazdıgına görə, Azərbaycan və Türkiye xadimlərinin məhvini haqqında qərar "Daşnaksütün" partiyasının 1919-cu ildə İrvanda baş tutan IX qurultayında Osmanlı imperiyasının keçmiş təbəəsi Şaan Natalinin (Akop Ter-Akopyan) təşəbbüsüyle qəbul olunub. O, həmçinin adıyla belə dəhşət yaradan "Qisasın bibliyası" kitabıının müəllifidir.

Vilayet Quliyevin son dönmələrdəki əhəmiyyətli işlərindən biri də M.Səxtaxtinskiyin H.Ağayev və Ə.Topçubaşovla polemikasına həsr olunmuş "Üç aqılın davası" məqəlesinin dərididir. Amma bu yazıda mən ona toxunmayacağam, belə ki, başqa bir essemədə bu haqda ətraflı danışmışam.

Dünya məqyasında tanınan türkoloq alim Əhməd Cəfəroğlunun, Əhməd Ağaoğlunun, Əmməd Ağaoğlunun əsərlərinin Azərbaycan türkçəsinə uyğun-

Bəli, Polşada səfirlilik illəri belə səmərəli oldu. Duzdür, o özü təvazökarlıqla onun kitabında Polşadakı azərbaycanlı mühacirlərin hələ öyrənilməmiş və işq üzü görməmiş ırsının yalnız xırda bir hissəsinin toplandığını qeyd etsə də, burada təqdim olunan mətnlər böyük tarixi əhəmiyyətə malikdirlər.

M.Ə.Rəsulzadə siyasi mühacir kimi müxtəlif ölkələrdə - Türkiyədə, Finlandiyada, Almaniyyada, Ruminiyada və başqaşalarında yaşayıb. Amma onun 125 illik yubileyi yalnız Polşada qeyd edilib. 2009-cu ilin 6-9 dekabrında Varşava universitetində Məmməd Əminə həsr edilmiş beynəlxalq konfrans keçirilib.

Konfransın işindən və orada Rəsulzadə irsi ilə məşğul olan xarici ölkə tədqiqatçılarının iştirakından bəhs edən Vilayet Quliyev yazır: "Azərbaycan Respublikasının Varşavadakı səfiri kimi polyak, türk, gürcü, amerikan, fransız alımlarının mənsub olduğunu xalqın görkəmli oğlu haqqındaki heyranlıq dolu sözlərini eşitmək mənə çox xoş idi".

Kitaba yazdığı "Söz və fikir vasitəsi ilə mübarizə" başlıqlı ön sözde Vilayet haqlı olaraq qeyd edir:

"Söz doğma xalqına, doğma vətənine xidmət etmək istəyi ilə alışib-yanan adamların yeganə silahı idi. Səslərinin eşidilməsi üçün onlar məqalə və kitablar yazırıllar. Konfranslar və sessiyalar keçirirdilər, paktlar və memorandumlar imzalayırdılar. Notalar və bəyannamələr tərtib edirdilər. Piket və mitinqlər keçirirdilər. Və bu susmayan səsin sayəsində xalqın müstəqillik istəyi, onun hər cür milli və siyasi basıqdan azaq olmaq niyyəti çatınlıklar dəfə edərək yaşayırı.

Nehayət, tarixi an gelib yeqişdi. Onların səsi eşidildi. Onların ırsına tələbat yarandı. Bu ırsın həqiqi sahibləri tapıldı. Keçmiş Sovet İttifaqının onilliklər boyu öz həqiqi tarixlərindən ayıri salınmış xalqları insan həyatındaki ən böyük nemət - azadlıq üçün kime minnətdar olduqlarını qismən də olsa öyrənə bilidilər".

Bu yaxınlarda Polşanın aparıcı nəşriyyatlarından birində Vilayet Quliyevin "Polşa tatarları Azərbaycanda" adlı diqqətlayıcı kitabı çap edilib. Həmin kitabda 1931-ci ildə Polşaya köçür. Azərbaycandakı ailəsini itirdikdən illər sonra o, kübar ailədən olan Vanda adlı polşalıyla evlənir. Sovet hökumətinin Türkiye hökumətinə olan açıq-aşkar təzyiqlərindən sonra azərbaycanlı siyasi mühacirlər ölkədən çıxarıldılar və M.Ə.Rəsulzadənin ardınca onlar da Polşada məskunlaşdırıllar. Sovet İttifaqının rəqiblərinə rəğbet bəsləyən ölkə rəhbəri marşal Y.Pilsudski onlara siğnaq verdi.

Bu sözlərə əlavə etmək lazımdır ki,

XX əsrə xalqımızın gerçek tarixi ilə bu gün tanış olmaq üçün bizlər imkan yaradıb. Bir neçə əsl alımdən biri də Vilayet Quliyev özüdür.

O, layiq olmadan unudulan şərəfli adları bizlər qaytaranlardandır.

Və o, bu işi ardıcıl, yorulmadan, ləyaqətlə yerinə yetirir.

Bakıda Ümumdünya Turizm Günü qeyd olunub

ƏBÜLFƏS QARAYEV: “TURİSTLƏRƏ VİZALARIN İNTERNET VASİTƏSİLƏ VERİLMƏSİ SİSTEMİ YAXIN BİR İL ƏRZİNDƏ İŞƏ SALINACAQ”

Dünen Ümumdünya Turizm Gününe həsr olunmuş ümmümrəspublika turizm konfransı keçirilib. Tədbirdə çıxış edən mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev ilk əvvəl turizm fəaliyyəti ilə məşğul olanları Ümumdünya Turizm Günü münasibətli təbrik edib. Nazir turizm sahəsində əldə olunan uğurlar və nailiyyətlər, eyni zamanda neqativ hallardan dañışıb. Ə.Qarayev Azərbaycanda mehmanxana və mehmanxana tipli obyektlərin inkişafına ehtiyac olduğunu vurğulayıb. Onun sözlərinə görə, ilk dəfə olaraq Tvinning layihəsi Azərbaycana turizm sahəsində qrant ayıracaq: “Artıq bununla bağlı danişqıclar aparılıb və razılıq əldə olunub. Bu qrant yaxın müddət üçün ayrılmalıdır”.

Ə.Qarayev bildirib ki, Azərbaycana gələn əcnəbilər üçün vizaların internet vasitəsilə verilməsi sistemi yaxın bir il ərzində işə salınacaq. Onun sözlərinə görə, vizaların internet vasitəsilə verilməsi sistemi yaxın 6 ay -1 il ərzində baş tutacaq. Nazir qeyd edib ki, bu vizalar Azərbaycana yalnız turizm məqsədilə gələn əcnəbilərə veriləcək”.

Nazir bildirib ki, Xəzər dənizi kənarında yerləşən və çirkab sularını dənizə axıdan hotellər və istirahət mərkəzləri bunun qarşısını almasa, onların fəaliyyəti dayandırılacaq. Onun sözlərinə görə, son vaxtlar xüsusilə dəniz kənarında yerləşən turizm obyektləri tərəfindən çirkab sularının dənizə axıdılması və bunun nəticəsində həmin ərazilərdə ekoloji vəziyyətin pisləşməsi ilə bağlı siq-nallar daxil olur: “Belə vəziyyətinə ən çox ölkənin şimal sahilərində, o cümlədən Nabrandə müşahidə olunur”.

Ə.Qarayev gələn yay mövsümündən bətün dənizkənarı obyektlərde çirkab sularını təmizləmə qurğularının qurulmasını vacib sayıb və Nazirliyin turizm şöbəsinə bu məsələyə nəzarət etməyi tapşırıb: “Bu tələb nəinki fəaliyyətdə olan, hətta tikilməkdə olan obyektlərə də şamil ediləcək. Belə ki, tikilməkdə olan obyektlərdə gigiyenik qaydalara əməl olunması ilə bağlı qurğuların nəzərdə tutulmaması həmin obyektin tikintisinin dayandırılması və hətta sökülməsi ilə nəticələnəcək. Əmin-nəm ki, nazirliyin investisiya şöbəsi nəzarət edəcək, həmcinin prosesə Ekologiya və Təbii Sərvətlər, eləcə də Fövqəladə Hallar nazirlikləri cəlb olunacaq”.

Nazirin sözlərinə görə, bütövlük-də tikilməkdə olan turizm obyektlərində onların göstəricilərinin standartlara uyğun olub-olmaması ilə bağlı araşdırmaqlar aparılacaq, mənfi hal aşkar edilsə tikinti dayandırılacaq.

Ə.Qarayev həmcinin qeyd edib ki, xarici ölkələrə turist sefərləri təşkil edən bəzi turizm şirkətləri müştə-

APA

rilerini aldatmaqla məşğul olur. Nazirin fikrincə, bununla bağlı nazirliyə şikayətlər və müraciətlər daxil olur: “Bəzən xidmətlərə görə əlavə haqq alınması, hotellərin əvvəlcədən və edildiyindən aşağı səviyyəli, məsələn, 5 ulduz əvəzinə 4 və ya 3 ulduz olması, vəd olunan gündə 3 dəfə yemək əvəzinə 1 dəfə yemək verilməsi kimi hallar var. Belə hallar nəticəsində müştərilər bu xidmətlərdən narazı qalırlar. Belə hallara yol verən turizm şirkətləri müştərilərin pulunu qaytarmalıdır. Əks halda, qanun qarşısında məsuliyyət daşıyıb cavab verəcəklər”.

Nazirliyin Turizm şöbəsinin müdürü Aydın İsmiyev bildirib ki, 2001-ci ilin sentyabrında BMÜTT-nin Baş Assambleyasının XIV sessiyasında Azərbaycan bu təşkilatın tamhüquqlu üzvlüyüne qəbul edilib. Şöbə müdürü bildirib ki, Azərbaycanda 2010-2014-cü illərdə turizmin inkişafına dair Dövlət Programının icrası çərçivəsində regionlarda turizmin müxtəlif növlərini inkişaf etdirmək, turizm xidməti obyektlərinə yerli turizm şirkətlərinin səfərlərinin mütəmadi şəkildə təşkil etmək, eyni zamanda daxili turizm bazarının fəallığını artırmaq məqsədi ilə müvafiq layihələr həyata keçirilir: “Belə ki, hazırda Bakıda yeni müasir standartlara uyğun 5 və 4 ulduzlu mehmanxanaların inşası, Bakı və regionlar üzrə 50-dək mehmanxana və ona bərabər tutulan yerləşdirmə obyektlərinin tikintisi aparılır. Şahdağ qış-yay turizm kompleksi kimi böyük layihənin reallaşması nəticəsində yüksək keyfiyyətli turizm xidmətinə nail olmaq

olar. Bu məqsədə nail olmaq üçün əsas hədəflərdən biri bu obyektlərdə xidmət sahəsində çalışacaq müxtəlif peşələr üzrə bacarıqlı kadrların hazırlanmasına olan ehtiyacın aradan qaldırılmasıdır”.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin şöbə müdürü Qabil Abbasov Azərbaycanda mehmanxanalara və mehmanxana tipli obyektlərə lisenziyalar elektron formada veriləcəyini deyib. O, lisenziyaların elektron formada verilməsi sisteminin təqdimatını edib və bildirib ki, bu sistem vasitəsilə lisenziyaların verilməsi üçün online ödəmə olacaq. Sistemden istifadə etmək üçün qeydiyyatdan keçmek lazımdır. Q.Abbasov deyib ki, mehmanxanaların ulduz kateqoriyasının müəyyənleşməsi də elektron versiyada aparılacaq.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin İnvestisiya və texniki proqramlar şöbəsinin müdürü Ruslan Abduləlimov çıxışı zamanı bildirib ki, Şahdağ qış-yay turizm kompleksi dekabrın 15-20-də ilk turistləri qəbul etməyə başlayacaq. Onun sözlərinə görə, kompleks istifadəyə verildikdən sonra bura gün ərzində 10 min turistin gəlməsi və onlardan 5 minin gecələməsi nəzərdə tutulur: “Birinci mərhələdə 4 kanat yolu hazır olacaq. Bu yolu uzunluğu 6,5 km-dir. Bu kompleksdə 3, 4 və 5 ulduzlu hotellərin, eləcə də 150-yə yaxın kottedclərin tikintisi gözlənilir”. R.Abduləlimov qeyd edib ki, artıq qış apartman hotel hazırlır. O, kompleksdə istirahət, ticarət mərkəzləri, restoran, kafe, oyun zalı, atsürme, xizəksürmə və digər xidmətlərin turistlərin ixtiyarın-

da olacağını qeyd edib”.

Tədbirdə Qarabağ bölgəsində beynəlxalq aeroportun salınması və Azərbaycanın turizm siyasetində Qarabağ mövzusunun populyarlaşdırılması təklif olunub. Təklifin müəllifi “R&R” turizm şirkətinin rəhbəri Rüstəm Əhmədov bildirib ki, Azərbaycanın bir sıra bölgəsində beynəlxalq səviyyəli aeroportlar fəaliyyət göstərir: “Lakin Qarabağ regionunda indiyədək hava limanı mövcud deyil və bu çatışmazlığı aradan qaldırmaq vacibdir. Qarabağ siyasetini dəstəkləmək, eləcə də ermənilərin Xankəndi aeroportunu işə salmaq planlarına cavab olaraq Ağcabədi rayonunda Qarabağ beynəlxalq aeroportun yaradılması məqsədə uyğundur”.

R.Əhmədov onu da qeyd edib ki, hava limanının inşası bölgədə yeni iş yerlərinin yaradılması, əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə kömək etməklə yanaşı, həm də Qarabağın Azərbaycanın nəzarəti olan hissəsində Aran Qarabağda beynəlxalq səviyyəli mədəni kültəvi tədbirlərin keçirilməsinə imkan verəcək: “Hava limanının yaradılması və bu aeroporto beynəlxalq rezervasiya sistemlərinə daxil edilməsi Qarabağın Azərbaycana məxsus olduğunu beynəlxalq aləmdə təsdiqlənməsinə dəstək verir. Eləcə də ermənilərin Qarabağı öz əraziləri kimi qələmə vermək cəhdlerinin qarşısını alar”.

Tədbirin sonunda mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev tərəfindən Bakı Turizm İnformasiya Mərkəzinin hazırladığı “III Milli Turizm” mükafatı sahiblərinə təqdim edilib.

Bəxtiyar MƏMMƏDLİ

Əhalinin sağlığıının qorunması müzakirə olunub

Səhiyyə Nazirliyinin İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzində (İSİM) "Əhalinin sağlığıının qorunması" sahəsində yeni normativ-tənzimləyici təşəbbüsler: "beynəlxalq təcrübə" mövzusunda dəyirmi masa keçirilib. İSİM-dən verilən məlumatə görə, toplantıda Səhiyyə Nazirliyi, insan hüquqları üzrə müvəkkili, Bakı Baş Səhiyyə İdarəsi, İSİM, SN Səhiyyə Sektorunda İslahatlar Layihəsi (SSİL), Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST), BMT-nin Uşaq Fondu (UNICEF), ABŞ Beynəlxalq Inkişaf Agentliyi (USAID), Abbott Associates, BMT-nin Uşaq Fondu və Azərbaycan Tibb Assosiasiyasının nümayəndələri iştirak edib.

İSİM-in direktoru Ceyhun Memmedov ÜST və Səhiyyə Sektorunda İslahatlar Layihəsi ilə birgə İSİM tərəfindən 2011-ci ilde Azərbaycanda ilk dəfə keçirilmiş qeyri-infeksiyon xroniki xəstəliklərin risk amilləri üzrə milli tədqiqatın əhəmiyyəti və bu tədqiqatın keçirilməsi zərurəti barədə məlumat verib. Həmçinin tədqiqat zamanı maraqlı nəticələrin əldə olunduğunu bildirib.

İSİM-in Səhiyyə si-

yaseti və İslahatlar şöbəsinin müdürü Töhfə Cəmilova "Azərbaycanda qeyri-infeksiyon xəstəliklərin risk faktorlarının yayılması" mövzusunda təqdimatla çıxış edib. O bildirib ki, Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarına əsasən, 2010-cu ildə Azərbaycanda ölüm hallarının 80 faizinin əsas 4 QİX-lə bağlıdır və ÜST-ün hesablamalarına görə, Avropada xəstəliklərdən ölüm göstəricisinin 86 faizi məhz QİX-lərin payına düşür.

Tədbirdə qeyri-infeksiyon xəstəliklərin haqqında ümumi məlumat, QİX problemi, qeyri-infeksiyon xəstəliklərin risk faktorları, bu faktorların araşdırılması, metodologiyası və təşkili, bu xəstəliklərlə mübarizədə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının fəaliyyə-

tindən səhbət açılıb. Eləcə də iştirakçılar arasında nəticələri ilə bağlı məlumatlandırılıb.

İSİM-in Əhalinin sağlığı şöbəsinin müdürü Tofiq Musayev Azərbaycanda Gəncələr arasında Tütündən istifadənin Qlobal Tədqiqatı (GYTS) haqqında məlumat verib. GYTS tədqiqatı 2011-ci ildə 25 orta məktəbin 13-15 yaşlı 2018 şagirdin arasında keçirilib. Sorğu bütün ölkələr üçün vahid, standartlaşdırılmış metodologiya və sorğu anketlərinə əsaslanaraq aparılıb. T. Musayevin sözlərinə görə şagirdlərin 10,6 faizinin nə vaxtsa sıqaret çəkməyə cəhd etdiyi, 6,8 faizi son bir ay ərzində bütün məməlumatdan istifadə etdiyi, 1,1 faizi isə son bir ay ərzində hər gün sıqaret çəkdiyini bildi-

rib: "Narahatedicidir ki, heç vaxt sıqaret çəkməyənlərin 8,7 faizi ehtimal edir ki, növbəti il sıqaret çəkməyə başlaya bilər. Şagırdlərin 94 faizi ictimai yerlərdə tütünçəkmə qadağan edilməsi fikrini irəli sürüb".

"Əhalinin sağlığıının qorunması sahəsində yeni normativ-tənzimləyici təşəbbüsler: beynəlxalq təcrübədən nümunələr" İBŞ-in Beynəlxalq Inkişaf Agentliyinin (USAID) Azərbaycanda Səhiyyənin Gücləndirilməsi Layihəsinin məsləhətçisi Zaur İbrahimli diqqətə çatdırıldı. Məruzəçi iştirakçıları ÜST-ün 2010-cu il üzrə "Dünyada qeyri-yoluxucu xəstəliklərlə bağlı vəziyyət haqqında Hesabatı"nda dövlət səviyyəsinə qəbul olunması tövsiyə edilən qərarlarla tanış edib.

Kənd Təsərrüfatı və Qida Sənayesi İşçiləri Həmkarlar İttifaqının qurultayı keçirilib

Dünen Kənd Təsərrüfatı və Qida Sənayesi İşçiləri Həmkarlar İttifaqının V qurultayı keçirilib. Tədbirdə Kənd Təsərrüfatı və Qida Sənayesi İşçiləri Həmkarlar İttifaqı Federasiyasının sədri Tofiq Quliyev qurumun IV qurultayından keçen dövr ərzində fəaliyyətinə dair hesabat və qarşıda duran vəzifələr barədə geniş məruzə ilə çıxış edib. O, çıxışında Azərbaycan iqtisadiyyatının son illər ərzində dinamik inkişafından danışır: "Ölkə iqtisadiyyatında son 7 il ərzində 3 dəfə artım olub, adambağına düşən ÜDM 5,5 min manatı ötüb və ölkənin xarici borcları minimuma endirilib. Genişmiqyaslı sosial-iqtisadi inkişaf proqramlarının həyata keçirilməsi nəticəsində son 7 ildə 900 min yeni iş yeri açılıb və bunun nəticəsində işsizliyin səviyyəsi 1,4 dəfə azaldılaq 5,4 faizə düşüb. İqtisadiyyatın inkişaf edən sahələrindən biri də ölkənin kənd təsərrüfatı sektorudur. Bu sahədə də nəzərə çarpan artım müşahidə olunur. Belə ki, ötən ilin yekunlarına görə, kənd təsərrüfatında 5,8 faiz, təkcə bu ilin 6 ayında isə 10,4 faiz artıb

qeyd olunub. Qeyd etməliyəm ki, hazırda Azərbaycanda aqrar sahəde 24 minə yaxın kənd təsərrüfatı müəssisəsi, 2800 fərdi sahibkarlıq təsərrüfatı, 550-dən çox emal müəssisəsi və 10 minlərlə aile kəndli təsərrüfatları fəaliyyət göstərir".

T.Quliyev daha sonra Federasiyanın gördüyü işlər, qarşıda duran vəzifələr, özəl sektorda əmək müqaviləsi olmadan işçilərin muzdla işləməsi, həmçinin zəhmətkeşlərin iş şəraiti və sosial təminatları barədə danışır. Onun sözlərinə görə, Həmkarlar İttifaqına işçinin müdürüyyətin təşəbbüsü ilə işdən azad olunması ilə bağlı 12 müraciət daxil olub və araşdırma nəticəsində yalnız 3 halda Həmkarlar İttifaqı Komitəsi tərəfindən işə götürənə icazə verilib.

T.Quliyevin fikrincə, ötən dövr ərzində və yeni yaradılan və fəaliyyəti bərpa edilən həmkarlar İttifaqları təşkilatlarının sayı 150-ni ötüb və bu təşkilatlar özündə 11 871 həmkarlar İttifaqı üzvünü birləşdirir: "Təkcə bu ilin 9 ayında sahə üzrə 5 müəssisədə yeni həmkarlar İttifaqı yaradılıb ki, bu

təşkilatlarda 205-dən çox həmkarlar İttifaqı üzvü var. Aparılan təhlillər nəticəsində məlum olub ki, V qurultayın əhatə etdiyi dövrde toplanmış üzvlük haqqının 52,6 faizi rayon təşkilatlarında, 47,4 faizi isə bilavasitə Federasiyaya üzv olan ilk təşkilatlardan toplanılıb".

Federasiya rəhbəri daha sonra özəl sektorda işçilərin əmək müqaviləsi olmadan işləməsi məsələsini ciddi problem olduğunu qeyd edib: "Özəl sektorda və xüsusi ilə kənd təsərrüfatı sahəsində muzdlu işçilərin əmək müqaviləsi bağlamadan işə cəlb edilməsi, qeyri-formal məşğulliyətin mövcudluğu bu sahədə ciddi problemin olduğunu göstərir. Kənd təsərrüfatı sahəsində və özəl sektorda qeyri-formal çalışan minlərlə muzdlu işçi və onların aile üzvlərinin dövlətin vətəndaşı üçün təmin etdiyi sosial təminatlardan mərhum olması deməkdir. Bu da gənc nəsilin sosial təminatlar saridan daha güclü təmin olunmuş istehsalat sahələrinə üstünlük vermesi, gənclərin şəhərə axınına səbəb olur".

50 şəhər və rayonda əmək yarmarkaları keçiriləb

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Məşğulluq Xidməti tərəfindən işxəxərən və işsiz vətəndaşların münasib işlə təminatı istiqamətində həyata keçirilən aktiv məşğulluq tədbirləri cari ildə də uğurla davam etdirilir. Nazirlikdən çəvrilən məlumatə görə, ötən dövr ərzində respublikanın 50 şəhər və rayonunda keçirilən Əmək Yarmarkalarında 669-u özəl sektora məxsus olan 1472 müəssisə tərəfindən 11877 boş (vakant) iş yeri təqdim edilib. Tədbirlərdə 4334 nəfər işxəxərən və işsiz vətəndaşa münasib iş yerlərinə göndərmişdir, 350 nəfər müasir əmək bazarının tələblərinə uyğun şəhər üzrə peşə hazırlığı kurslarına, 260 nəfər isə haqqı ödənişlən ictimai işlərə cəlb olunmaq üçün qeydiyyata alınıb.

Bu müddədə "Karyerada ilk addım" devizi altında ölkənin ali təhsil müəssisələrində məzun və tələbələrin əmək bazarına integrasiyası məqsədilə keçirilən tədbirlərdə 276 nəfər məzun və tələbə münasib işlərlə təmin olunub.

Daha bir yeraltı piyada keçidi istifadəyə veriləcək

Bakı şəhərində nəqliyyat sisteminin təkmilləşdirilməsi üzrə eləvə Tədbirlər Planına uyğun olaraq, Qara Qarayev prospektində Heydər Əliyev Parkının karşısındakı yeraltı piyada keçidiñin tikintisi işləri davam etdirilir. "Azəryolsevis" dən verilən məlumatə görə, uzunluğu 44 m, eni 12 m, hündürlüyü isə 3 m nəzərdə tutulan keçidin Heydər Əliyev Parkına və "Diqləs" Ticarət Mərkəzinə tərəf giriş-çixışı olacaq. 24 m hissəsi tikilən keçidə hazırda pərdələrin betonlanmasına hazırlıq işləri gedir. Ümumilikdə işlərin 65 faizi görülüb. Tikintinin 2012-ci ildə başa çatdırılması planlaşdırılır.

"Xəzər həftəsi" çərçivəsində 281 sayılı orta məktəbdə tədbir keçirilib

Ekoliya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən hər il olduğu kimi bu il də "Xəzər həftəsi"nin yüksək səviyyədə qeyd olunması məqsədilə xüsusi tədbirlər planı hazırlanaraq ardıcılıqla həyata keçirilir. Nazirlikdən verilən məlumatə görə, dünən Bakı şəhəri Suraxani rayonu, Hövsan qəsəbəsinin 281 sayılı orta məktəbində "Xəzər həftəsi" ilə əlaqədar tədbir keçirilib. Tədbirdə çıxış edən nazirliyin mütəxəssisləri "Beynəlxalq Dəniz Günü"nün məqsədi, Xəzərin ekoloji problemlərinin həlli istiqamətində görülmüş işlər barədə şagirdlərə məlumat verib, onları maraqlandıran sualları cavablandırıblar.

Tədbirin sonunda məktəbə Ekoliya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin hazırladığı təbliğat xarakterli video çarxlar təqdim olunub.

Qeyd edək ki, "Xəzər həftəsi"nin qeyd olunması məqsədilə təşkil olunmuş tədbirlər, o cümlədən Respublikanın Xəzərsahili (Nabran, Sumqayıt, Neftçala, Lənkəran) şəhər və rayonlarının orta təhsil müəssisələrində də keçirilir.

Naxçıvanda açıq ürək əməliyyatları keçiriləcək

Səhiyyə Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə Mərkəzi Neftçilər Xətəxanasının, Ürək-Damar Xəstəlikləri Mərkəzinin yüksək ixtisaslı kardiocərrahiyə və kardioloqlar briqadası ölkəmizdə artdıq ənənəvi hal alan növbəti humanitar aksiyası 28 sentyabr-10 oktyabr aralığında Naxçıvan Muxtar Respublikasında keçirəcək. Nazirlikdən verilən məlumatə görə, aksiya çərçivəsində 100-e yaxın exokardioqrafiya, 50-60 angioqrafiya və 30 açıq ərək əməliyyatlarının keçirilməsi planlaşdırılır.

Dövlət Gömrük komitəsində Fikrət Akçura ilə görüş olub

Dünen Dövlət Gömrük Komitəsinin sədri, gömrük xidməti general-leytenantı Aydın Əliyevlə BMT-nin Azərbaycandakı rezyident nümayəndəsi Fikrət Akçura arasında görüş keçirilib. Komitedən verilən məlumatə görə, DGK sədri A.Əliyev onun Birleşmiş Milətlər Təşkilatının Azərbaycandakı rezident nümayəndəsi kimi fəaliyyətindən razılığını bildirib. Komitə sədri 1999-cu ildə icrasına başlanılan BMT İP və Azərbaycan hökuməti arasında "Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin Potensialının Gücləndirilməsi və Məlumatların Ötürülməsi Şəbəkəsinin Yaradılması" layihəsindən və bu layihənin avtomatlaşdırılmış idarəetmə sisteminin yaradılması sahəsində gömrük xidmətinin inkişafına olduqca müsbət təsirindən danışır.

XXI əsrin Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən "Təhsil əsri" elan edilməsi beynəlxalq aləmdə ictimai-siyasi mövqeyindən və nüfuz dairəsindən asılı olmayaraq, bütün dünya dövlətlərinə ünvanlanmış bir xəberdarlıq mesajıdır. Bu mesajda inkişafın mənbəyində yalnız təhsilin, təhsilli cəmiyyətin dayandığı, hər bir xalqın rəqabətə davamlılığının və ümidi gələcəyinin bila vasitə təhsil sahəsində qazanılan nəqliyyətlərlə bağlı olduğu həyatı realliq kim mi bir daha öz təsdiqini tapır.

Təhsil naziri Misir Mərdanov deyir ki, XXI əsrin "Təhsil əsri" elan olunmasına müasir dövrümüzdə qloballaşma meyllərinin getdikcə güclənməsi zəmin yaratса da, bu çağırışda müəyyən qədər şərtlik də duyulmaqdadır. Çünkü insan cəmiyyətinin yaranışından təhəzirkə zəmanəmizə qədər ötüb keçən tarixi yola nəzər salsaq, bəşəriyyətin tərəqqisi, sivilizasiyaların təşəkkülü və bir-birini əvəz etməsi baxımından ele bütün əsrlərin "Təhsil əsri" məqamında qiymətləndirilməsini daha obyektiv gerçəklilik hesab etmək olar. Tarixən müxtəlif qərinələrə, əsrlərə təsadüf edən və zaman-zaman dünyanın mənzərəsini, insanların təfəkkürünü, düşüncə və baxışlarını dəyişən, mənəviyyatlarında dərin izlər buraxan keşflər, ixtıralar, milli mənəvi, mədəni abidələr öz dövrüne görə müxtəlif səviyyələrde həyata keçirilən təhsilə və onun nəticələrinə borcludur. Məntiqi cəhətdən ya-naşsaq, bu keşflərin, ixtıraların, mədəniyyət abidələrinin müəlliflərinin timsalında onların təmsil etdikləri ölkələrdə təhsilin səviyyəsi, hər şeydən əvvəl, təhsilə, təhsillənməyə olan münasibət haqqında da aydın təsəvvür yaranır: "Ümumdünya elmine, incəsənət və mədəniyyətinə Bəhmənyar, Xətib Təbrizi, Nizami Gəncəvi, Əcəmi Naxçıvanı, Nəsiməddin Tusi, Fəzlullah Rəşidəddin, Mirzə Kazım bəy, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Lütfi-Zadə kimi dahlər bəxş etmiş Azərbaycanda milli maraqlara söykənən mütərəqqi təhsil ənənələri daim mövcud olmuşdur. Təsadüfi deyil ki, bütün Zaqafqaziya məkanında ilk dünəyə ümumi təhsil məktəbi 180 il bundan əvvəl Azərbaycanda yaranmışdır. Ümumiyyətlə isə, yaşı 100 və daha çox olan ümumtəhsil məktəblərimizin sayı 80-dən artıqdır".

Nazirin sözlerine görə, XX əsrə ölkəmizin təhsil sahəsində əldə etdiyi mühüm irəliliyişlərin sovet hakimiyəti dövrüne təsadüf etməsi, heç şübhəsiz, tarixi faktdır. Bununla belə, təhsilin siyasileşdirilməsi və vahid ideologiya təbə etdirilməsinin nəticəsi olaraq, sovet təhsil sisteminin dünyada aparıcı, ən mütərəqqi və dinamik inkişaf edən bir sistem olması barədə cəmiyyətdə formallaşdırılan fikir bu sistemin çərcivəsindən kənara çıxmış, nöqsanlı cəhətlərini görmək, ciddi dəyişikliklər etmək, dünya təcrübəsindən bəhrələnmək meyillerini, demək olar ki, heçə endirmişdi. Ayrı-ayrı təhsil mütəxəssislərinin, qabaqcıl müəllimlərin təcrübəsini əks etdirən və onların adları ilə addalandırılan bəzi layihələr isə hər yerde tətbiq olunmur, bir sıra hallarda reklam xarakteri daşıyır. Şəhərlər, rayon mərkəzləri istisna edilmək kənd yerlərində məktəblərin əksəriyyəti, uşaq bağçalarının ise böyük əksəriyyəti zəruri təlim-tərbiyə şəraitindən məhrum uyğunlaşdırılmış binalarda yerləşirdi. İnşa edildiyi vaxtdan 20-30 il və daha artıq müddət keçməsinə baxmayaraq, bir dəfə də əsaslı təmir edilməyən, inventar-avadanlıqları dəyişilməyən, tədris laboratoriyaları, idman zalı, kitabxanası olmayan məktəblərin sayı üstün-

XXI yüzilliyin - "Təhsil əsri"nin

lük təşkil edirdi. Fənlər üzrə tədris proqramları məzmun standartları əsasında deyil, mövzular toplusu şəklində tərtib olunur, idrakı fəallıqdan çox əzberciliyə daha geniş şərait yaradılır. Pedaqoji işçilərin təkmilləşdirilməsi və ixtisasının artırılması prosesi, əslində, formal xarakter daşıyır və sair: "O dövrən bizi 20 il ayırsa da, realıqları bir daha xatırlamaq, yaddaşları təzəlemək bu günümüzü qiymətləndirmək və gələcəyi düzgün müəyyənləşdirmək baxımından çox vacibdir. Biz dövlət müstəqilliyinin xalqımıza bəxş etdiyi dəyərləri, haqlı olaraq, müntəzəm vurğulayıq, lakin keçmiş zamandan qalan əngellərin yaratdığı problemlərə az toxunuruq. Halbuki müstəqillik illərində görülen işlərə həmin problemlərin xüsusi çekisinin fonunda qiymət vermək daha obyektiv olardı. Tarixi hadisələrin inkişafına tekrar olaraq yenidən nəzər salsaq, müstəqillik dövründə 1991-ci ilin sonlarından başlayaraq 1993-cü ilin iyun ayına qədər ölkədə hökm sürən siyasi böhran, başipozuqluq, xaos və növbəti güne ümidsizlik ulu rəhbərimiz Heydər Əliyevin 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycanda ikinci dəfə siyasi hakimiyətə qayıdırından sonra əminəmənilər və sabitliklə əvvəl edilsə də, xəyanətlərin, dövlət əməkdaşlığından qarşısının alınması üçün xeyli vaxt lazımlı oldu. Bu mənada müstəqil Azərbaycanda iqtisadi və sosial sahələrdə quruculuq işlərinə kecidin tarixi yalnız 1996-97-ci illərə təsadüf edir. O dövrə ulu önder Heydər Əliyev tərəfindən təhsil sahəsində islahatlar aparmaq ideyasının ireli sürülməsi zamanına görə cəsarəti addim olmaqla yanaşı, müdrik dövlət xadiminin "Təhsil millətin geleceyidir" konseptual müddəasının dönəməzliyinə əyani sübut idi. 1998-ci ildən sonra ölkəmizin təhsilində həyata keçirilmiş genişməqyaslı islahatönümlü işlərin, infrastruktur quruculuğunun, innovativ təhsil layihərinin əsasını məhz ümummilli liderimizin proqram xarakterli həmin tezisi təşkil etmişdi. Təhsil islahatları ideyasının gerçəkləşdiyi 1998-99-cu illərdə bu islahatların ilk olaraq təhsilin hansı pilləsində başlanması məsəlesi də gündəmdə idi. Çünkü özünəməxsus problemlər baxımından onların hər birində köklü dəyişikliklər aparılması zəruri he-

kortəbii, nə kimi nəticələr verəcəyi nəzərə alınmadan, bəzən isə xarici qüvvələrin təsiri ilə baş verir, ölkəni inkişafa deyil, geriliyə aparır. İslahatlar isə kortəbii inqilabçılarından uzaq olmalı, mövcud vəziyyətlə yaxın və uzaq gələcəyin analitik təhlilinə, mütərəqqi dünən yə təcrübəsinə əsaslanmalı, ulu rəhbərimiz Heydər Əliyevin müdrik müddəasına görə, təkamül yolu ilə həyata keçirilməlidir: "Həqiqət namine desək, ötən əsrin 90-ci illərinin sonundan başlayaraq, ölkə rəhbərliyinin tövsiyələri, müntəzəm dəstəyi, diqqət və qayğısı sayəsində Azərbaycanın ümumi təhsil sahəsində ciddi keyfiyyət dəyişiklikləri baş vermişdir və həmin proses indi də davam etməkdədir. Bu inkişaf tekke ümumtəhsil məktəblərinin maddi-texniki, tədris bazasının möhkəmləndirməsi, bütövlükdə ümumi təhsilin müasir infrastrukturun yaradılması istiqamətində atılan inamlı addımlarla məhdudlaşdırılmışdır. Hərçənd ki, son 10 ildə dövlət proqramları, eləcə də Heydər Əliyev Fondu və digər mənbələr hesabına 550 min şagird yerlik 2200 yeni məktəb binası tikilmiş, 800 məktəb əsaslı təmir olunmuş, 700 məktəbin istilik sistemi yeniden qurulmuş, 700-dən artıq məktəb müasir avadanlıqlarla, 400 məktəb müvafiq tədris laboratoriyaları ilə təchiz edilmişdir. Görülən tədbirlər nəticəsində ikinövbəli məktəblərin faizi 73-dən 44-ə, ikinci növbədə təhsil alan şagirdlərin faizi isə 35-dən 21-ə enmiş, bununla da 1 milyonadək şagirdin təhsil şəraitinin yaxşılaşdırılması təmin olunmuşdur. Bununla yanaşı, ən vacibi odur ki, ardıcıl aparılan islahatönümlü tədbirlər nəticəsində ümumi təhsilin cəmiyyətdəki roluna və mahiyyətinə, idarə olunmasına, məqsəd və vəzifələrinə, ümumi təhsilli şəxsin statusuna, ümumi təhsilin məzmununa və pedaqoji prosesin təşkili mexanizmlərinə, şagird nailiyyətlərinin dəyərləndirilməsinə, müəllimlərin fəaliyyətinə, pedaqoji kadrların əlavə təhsilin mahiyyətinə cəmiyyətdə, insanların şüurunda yeni münasibət yaradmış və beləliklə də, ölkənin ümumi təhsili əvvəlki vaxtlardan tamamilə fərqli bir yanaşmada müasir inkişaf yoluna qədəm qoymuşdur. Ümumi təhsil sistəmində hazırlı dövrün, müasir insanın tələbatlarını əks etdirən məzmun standartlarının, təhsil proqramları (kurikulumları) və təlim nailiyyətlərinin dəqiq ölçülməsinə xidmət edən qiymətləndirmə meyarlarının, eləcə də yeni dərsliklərin hazırlanıb tətbiq edilməsi XXI əsrin ilk 10 ilində qazanılmış en nəzəre-çarpan uğurlardan hesab olunur. "Hafizə", "yaddaş" məktəbindən "təfəkkür", "düşüncə" məktəb modelinə keçidin əsasını təşkil edən yeni fənn proqramları (kurikulumları) mütərəqqi dünən təcrübəsindən bəhrələnməklə ölkəmizin görkəmli alim və mütəxəssislərinin rəhbərliyi ilə hazırlanmış, bu prosesdə yuzlərlə müəllim və metodist yaxından iştirak etmişdir. 2008-2009-cu dərs ilindən etibarən tətbiqi ümumtəhsil məktəblərinin I siniflərindən başlanan həmin fənn proqramları (kurikulumları) üzrə tədrisin səmərəli təşkili məqsədi ilə son 4 il ərzində 40 minədək ibtidai sinif müəllimi xüsusi öyrədici təlim kurslarından keçirilmiş, onlar üçün ilboyu müxtəlif maarifləndirme tədbirləri təşkil olunmuş, yerlərdə aparılan monitorinqlərin nəticələrinə görə, mövcud vəziyyətin yaxşılaşdırılmasına yönəl-

qarşıya çıxardığı vəzifələr və perspektivlər

miş qərarlar qəbul edilmişdir. Uğurlar danışarkən bir vacib məqama da toxunmaq istəyirəm. Bu, son vaxtlar ümumtəhsil məktəb müəllimlərinin cəmiyyətdə sosial statusunun yüksəldilməsi üzrə aparılan məqsədyönlü tədbirlərə əlaqədardır. Etiraf edək ki, uzun illər məktəb müəllimləri, fəaliyyətləri nə qədər əhəmiyyətli, əhəmiyyətli olduğu qədər də çətin olsa da, ali məktəb müəllimlərinə nisbətən bir növ kölgədə qalmış, layiq olduqları seviyyədə mötəber mövqə tutmalarına ciddi münasibət bəslənilməmişdir. Hazırda isə vəziyyət tamamilə başqadır. Artıq məktəb müəllimləri ümumi təhsilin müasir məzmununun müəyyənəşdirilməsində, dərslik komplektlərinin hazırlanmasında tanınmış mütəxəssislərin bərabərhüquqlu tərəfdəşinə, söz sahibinə çevrilmişlər. Bu gün onların səsi ixtisasartırma institutlarının auditoriyalarından gelir, trening və seminarlarda eşidilir. Neçə illərdir ki, yaradıcı müəllimlərin xarici ölkələrdə təcrübə mübadiləsi aparmasına, innovativ təhsil layihələrində iştirakına, mətbuatda çıxışlarına geniş imkanlar açılmışdır. Əvvəlki dövrlərlə müqayisə etsək, orta məktəb müəllimlərinin əməyinin stimullaşdırılmasına dövlət qayğısı qat-qat artmışdır ki, bu da onların çalışdıqları kollektivlərdə, cəmiyyətdə etibar və etimad göstərilən şəxs kimi nüfuz dairəsinin xeyli genişlənməsinə əhəmiyyətli dərəcədə müsbət təsir göstərmişdir. Təsadüfi deyil ki, son 10 il ərzində ümumi təhsil sisteminin 2000 nəfərdən artıq işçisi, o cümlədən yüzlər müəllim fəxri ada və dövlət təltiflərinə layiq görülmüşdür”.

Təhsil naziri bildirib ki, beşgönlük tədris həftəsinə keçilməsi, ümumtəhsil məktəblərində vahid məktəbli formasının tətbiq olunması, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları ilə təminatın gücləndirilməsi, elektron məktəb və kitabxanaların təşkili, gənc mütəxəssislərə stimullaşdırıcı tədbirlərin tətbiq edilməsi yolu ilə ucqar kənd məktəblərində pedaqoji kadrlara ehtiyacın nisbətən ödənilməsi, məktəb direktorları və müəllimlərin seçilib yerləşdirilməsinin obyektivliyi və şəffaflığı təmin edən yeni sistemlə aparılması, müəllimlərin ixtisaslarının artırılmasında maraq və ehtiyacların ödənilməsinə yönəlmış “modul-kredit” sisteminə keçilməsi, istedadlı uşaq və gənclərin aşkarla çıxarılıb onların inkişafı istiqamətində dövlət səviyyəli tədbirlərin davamlı həyata keçirilməsi, ümumtəhsil məktəblərinin tədris-əyani vəsaitlərlə, uşaq ensiklopediyaları və oxu materialları ilə təmin olunması, inklüziv təhsilin tətbiqinə başlanması, dövlət uşaq müəssisələrində saxlanan uşaqların ailələrə verilmesi və onlara alternativ qayığının təşkili mexanizmlərinin yaradılması, innovativ ideyaların meydana gəlməsinə və tətbiqinə, təşəbbüskarlığa və fərdi yaradıcılığa geniş imkanlar açan “Ən yaxşı ümumtəhsil məktəbi” və “Ən yaxşı müəllim” müsabiqələrinin təşkili, 2007-ci ildən başlayaraq hazırda fəaliyyət göstərən müəllimlərin ixtisas və peşəkarlıq səviyyəsinin yüksəldilməsinə yönəlmış məqsədli öyrədici təlim kurslarının keçirilməsi, seçilmiş ümumtəhsil məktəblərində müvafiq xarici ölkə qurumları və yerli qeyri-hökumət təşkilatlarının iştirakı ilə təhsil innovasiyalarının tətbiqinə xidmət

edən müxtəlif layihələrin yerinə yetirilməsi və digər bu kimi tədbirlər də qazanılan nailiyətlər sırasındadır: “Bu sadalanan tədbirlərlə bağlı bəzi məqamları konkret faktlar əsasında diqqətə çatdırmaq istərdim. Məsələn, dövlət başçısının 2005-ci ildə təsdiq etdiyi “Azərbaycan Respublikasında ümumtəhsil məktəblərinin İKT ilə təminatı Proqramı”na qədər ölkədə 1063 şagirdə 1 kompüter düşündü. Proqramın icrası müddətində isə ümumtəhsil məktəblərinə 33708 kompüter, 2809 proyektor və noutbuk dəsti, 4000 şagirdə netbuk verilmişdir. Hazırda şagird-kompüter nisbəti 1:20-yə çatdırılmışdır ki, bu da təhsil tariximizdə çox mühüm hadisədir. Eyni zamanda məktəblərin 75 min nəfər pedaqoji, texniki və inzibati heyət işçisi İKT üzrə öyrədici təlim kurslarından keçirilmiş, bir sıra fənlərdən elektron tədris resursları hazırlanmış, 32 elektron ümumtəhsil məktəbi təşkil olunmuş, İnternete qoşulan məktəblərin sayı 1200-ə (26 faiz) çatdırılmışdır. Ötən müddətə 50 milyon nüsxədən artıq dərslik çap edilərək şagirdlərə pulsuz çatdırılmış, məktəb kitabxanaları 18 adda uşaq ensiklopediyası, dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin əsərləri ilə zənginləşdirilmiş, ümumtəhsil məktəbləri Heydər Əliyev Fondu hesabına hazırlanmış 140 adda 1,4 milyon nüsxə tədrisəyani vəsaitlərə təmin olunmuş, məktəblərə 19 adda 351 min nüsxə xəritə verilmişdir. Şagird nailiyətlərinin qiymətləndirilməsi sisteminin dünya təcrübəsinə uyğun əsaslı şəkildə yeniləşdirilməsi istiqamətində də inkişaföñümlü tədbirlər həyata keçirilmişdir. Yeni qiymətləndirmə modelinin hüquqi və təşkilatı əsası respublika Nazirlər Kabinetinə tərəfindən 2009-cu ildə təsdiq olunmuş “Azərbaycan Respublikasının ümumi təhsil sisteminde Qiymətləndirmə Konsepsiyası”nda öz əksini tapmışdır. Artıq uzun müddətən bəri məktəblərimizdə kök salmış cari qiymətləndirmə təcrübəsindən imtina edilmiş, bilavasitə təhsildə keyfiyyətin idarə olunmasının təminatçısına çevrilən məktəbdaxili, milli və beynəlxalq qiymətləndirməni əhatə edən müasir sisteme keçilmişdir. Bu gün Azərbaycan məktəblilərinin PISA (Beynəlxalq Şagird Qiymətləndirilməsi Proqramı), TIMSS (Riyaziyyat və Təbiət Elmləri üzrə Beynəlxalq Qiymətləndirmə Proqramı) və PIRLS (Oxu bacarıqlarının keyfiyyətini tədqiq edən Beynəlxalq Qiymətləndirmə Proqramı) kimi nüfuzlu programlarda iştirakı, yüksək neticələr əldə olunmasada, beynəlxalq qiymətləndirmə məkanına daxil olmaq baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bəzi “təhsil tənqidçiləri” ele düşünür ki, hər hansı bir programda iştirak ilk andaca hökmən uğurla nəticələnməlidir. Bu, heç şübhəsiz, yanlış mövqedir. Uğurlar heç vaxt birdən-birə qazanılmır. Ölkəmiz həmin programlarda hələ yenice təmsil olunur. Biz artıq müəyyən təcrübə toplamışq və tələblərə beləd olmuşuq. Hazırda bu tələbləri reallaşdırmaq istiqamətində məqsədyönlü adımlar atılmaqdadır və çox keçməz ki, dünya fənn olimpiadalarında olduğu kimi, şagirdlərimiz həmin programlarda da yüksək nəticə göstərərlər. Əsas məsələ ümumi təhsilin məzmununun beynəlxalq qiymətləndirmə program-

larının tələblərinə uyğunluğunu təmin etməkdən ibarətdir ki, bu istiqamətdə də məqsədyönlü işlər davam etdirilməkdir”.

M.Mərdanovun sözlərinə əsasən, diqqət mərkəzində olan məsələlərdən biri də ümumtəhsil məktəblərindəki xüsusi istedadı ilə fərqlənən uşaqların vaxtında aşkarla çıxarılması və onların inkişafı üçün əlverişli təhsil şəraiti yaradılmasıdır. Prezidentin 2006-ci il tərixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Xüsusi istedadada malik uşaqların (gənclərin) yaradıcılıq potensialının inkişafı üzrə Dövlət Proqramı (2006-2010-cu illər)” bu sahədə səmərəli fəaliyyət və məqsədyönlü iş sistemi yaradılması üçün geniş imkanlar açılmışdır. Həyata keçirilən tədbirlər neticəsində ölkə üzrə istedadlı uşaqların bankı yaradılmış, programın icrası müddətində bələ uşaqlar üçün 12 lisey və gimnaziya, 36 ümumtəhsil məktəbində 60-a yaxın lisey sinfi açılmış, yərəndə tədqiqatçılıqla meyilli istedadlı uşaqların cəlb edildiyi “Kiçik akademiya”lar təşkil olunmuş, nəzəri və praktik problemlərin hellinə yönəlmüş elmi-metodik kitablar, habelə test və beynəlxalq olimpiadalar səviyyəsində tapşırıqlar topluları nəşr edilmişdir. İstedadlı uşaq və gənclərin cəlb olunduğu təhsil müəssisələrinin maddi-texniki, tədris bazası əhəmiyyətli dərəcədə möhkəmləndirilmiş, bu məqsədlə 3,5 milyon manat dövlət vəsaiti xərcənmişdir. Məlumat üçün bir faktı xatırlatmaq yerinə düşər ki, 1998-2011-ci illərdə Azərbaycan məktəbliləri dünya fənn olimpiadalarında, beynəlxalq səviyyəli bilik yarışlarında 18 qızıl, 38 gümüş, 71 bürünc medal qazanmışlar. Ümumtəhsil məktəblərinin yuxarı sinif şagirdləri üçün her il ABŞ-da keçirilən Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisi (Intel İSEF) müsabiqəsinə Azərbaycan məktəblərinin də 2011-ci ildən qoşulması istedadlı şagirdlərə iş sahəsində aparılan işlərə ciddi təkan vermişdir. Həmin müsabiqəyə nəzərdən seçim “Sabahın alımları” respublika müsabiqəsi çərçivəsində təşkil olunmuş, xüsusile fərqlənən 5 nəfər şagird ABŞ-in Pensilvaniya ştatında keçirilən Intel İSEF müsabiqəsində iştirak etmek hüququ qazanmışdır. Onlardan 2 nəfəri bu müsabiqənin diplomuna və pul mükafatına layiq görülmüşdür: “Yüksək beynəlxalq statuslu və kütləvi xarakter daşıyan bələ müsabiqələr bizim şagirdlər üçün səciyyəvi olan bir problemi daha qabaqcıl nəzərə çarpdırır. Bu, xarici dillər, xüsusile ingilis dili üzrə şifahi və yazılı nitq bacarıqlarının səviyyəsi ilə əlaqədardır. Şübhəsiz, bütün şagirdlər məktəb təhsili müddətində tədris olunan xarici dili dərindən öyrənə bilənlər. Lakin xüsusi istedadı ilə seçilən, tədqiqatçılıq bacarığı olan şagirdlərin, əsasən ingilis dilində sərbəst ünsiyyət vərdişlərinə yiyələnməsi bu günümüzün aktual problemidir və bu məsələnin reallaşdırılması qarşıda duran mühüm vəzifələrdəndir. Məlumat məsələdir ki, xarici dili mənimseməyen şagird ne qədər savadlı olsa da, beynəlxalq miqyasda ölkəmizi təmsil edə bilməz. Bütün bunlarla yanaşı, Dövlət Programı çərçivəsində istedadlı uşaq və gənclərlə iş sahəsində müxtəlif istiqamətlər üzrə tədqiqatlar aparılıb nəticələri ümumileşdirilmiş, müəllimlər üçün müvafiq ixtisasartır-

ma kursları təşkil edilmiş, zəruri ehtiyac nəzərə alınaraq xeyli sayda məktəb psixoloqu kadrları hazırlanmış, yerlərdə fənn olimpiadalarına hazırlıq mərkəzləri təşkil edilmiş, Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Dillər Universiteti və Bakı Slavyan Universitetinin nəzdində lisey tipli ümumi təhsil müəssisəsi yaradılmış, xüsusi istedadlı şagirdlər üçün stimullaşdırıcı tədbirlər müəyyənləşdirilmişdir və sair.

Ümumiyyətlə, təhsil alanların bilik və bacarıq səviyyəsinə, potensial imkanlarına diferensial yanaşma təhsilin keyfiyyətinin dövlət tələblərinə uyğun təmin edilməsində mühüm rol oynayır. İstedadlı uşaq və gənclərlə aparılan işlərin nəticələri bunu bir daha sübut edir. Məlumat məsələdir ki, ümumi təhsil cəlb olunmuş uşaqların heç də hamısı yüksək dərəcədə təhsil, o cümlədən ali təhsil almaq imkanları, təhsillənməyə meyilləri, qarrama səviyyəsi, təfəkkür çevikliyi baxımından eyni ola bilməzlər. Tam orta məktəb məzunlarının kütləvi şəkildə ali təhsilə istiqamətləndirilməsi və ali məktəbə qəbulun başlıca göstərici kimi qiymətləndirilməsi barədə cəmiyyətdə rəy formalaşdırılması, əlbəttə, yanlış yanaşmadır. Həyatda hər bir şəxsin öz layiq olduğu yeri vardır və orta məktəb təhsili, ilk növbədə, insanın cəmiyyətdə artıq adama çevrilənməsini, eləcə də potensialı olduğunu halda, inkişafdan geri qalmamasını, malik olduğu istedadı reallaşdırma bilməsini təmin etməlidir. Bu mənada “Təhsil haqqında” qanunda icbari ümumi təhsilin 9 il müəyyən edilməsi, 9 illik ümumi orta təhsil səviyyəsinən sonra tam orta təhsil səviyyəsinə şagirdlərin seçim əsasında qəbul olunması və həmin səviyyədə təhsilin meyil və maraq əsasında təmayülər üzrə təşkilinin rəsmiləşdirilməsi təmamilə düzgün mövqedir və bilavasita təhsil alanların mənafeyinə yönəlmüşdir”.

Nazir deyir ki, təhsilin keyfiyyətindən danışarkən ümumtəhsil məktəblərinin pedaqoji kadrlarla təminatı məsələsinə toxunmamaq qeyri-mümkündür. Ötən müddət ərzində bu sahədə də dövlətin dəstəyi ilə bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir. Belə ki, 2005-2010-cu illərdə respublika Nazirlər Kabinetinə pedaqoji kadrlarla təminatın yaxşılaşdırılmasına dair ayrıca dövlət programı təsdiq etmiş, xüsusi qərar qəbul etmişdir. Görülen tədbirlər neticəsində 6000 nəfərdən artıq müəllim müvafiq stimullaşdırma əsasında ucqar kənd məktəblərinə göndərilərək ehtiyacın qismən ödənilməsi təmin olunmuşdur: “Əlbəttə, ümumi təhsil sahəsində ictimaiyyəti qane etməyən məqamlar, vətəndaşları narazı salan hallar, nöqsan və çatışmazlıqlar da az deyildir və bunların minimuma endiriməsi, aradan qaldırılması təhsili ictimaiyyəti, təhsili idarəetmə orqanları qarşısında dayanan başlıca vəzifədir. Şübhəsiz, həmin vəzifələrin yerinə yetirilməsi pərakəndə xarakter daşıya bilməz. Ona görə də mövcud vəziyyətin hərtərəfli təhlili əsasında perspektive yonəlmış hədəflər müəyyənləşdirilmişdir və onların reallaşdırılması üçün mövcud gerçekliklə səsləşən fəaliyyət mexanizmi qurulub hazırlanacaqdır”.

Sevinc QARAYEVA

Mehman CAVADOĞLU

İş ele getirmişti ki, Aqil Abbasın “Dolu” romanında təsvir olunan hadisələrin bəzilərinin iştirakçı olmuşdum. Sonra iş bir də onda getirdi ki, həmin roman əsasında ekranlaşdırılan filmin bəzi səhnələrinin çəkilişlərində iştirak etdim.

- Bu, Qarabağ davası hakkında indiyə kimi çəkilən filmlərin ən yaxşısidir.

Bunu filmin İsmayıllıdaki nümayişî zamanı alqışlarla müşayīet olunan son səhnəyə baxa-baxa, yanaşı oturduğum, bütün döyüş yoluna bələd olduğum, həmin davada bir ayağını itirmiş Əlsahab gözlərində gilələnmiş vəsi sile-sile dedi.

Onda mən ekranda gördüklərimi
beynimdə özümçün təhlil eləyirdim.
İnsan həmişə oxuduğu tarixi yaşadı-
ğı tarixdən asan və rahat qiymətlən-
dirir. Çünkü oxuduğumuz tarixdəki
versiyalar və subyektiv çalarlar tarix-
çılərin, yaşadığımız tarixdəsə mü-
səsirlərimizin sayı qədərdir. "Dolu" fil-
minin zamanı və məkanı haqqında
müəlliflər dəqiq heç nə demirlər, de-
yənlərin də dedikləri ən yaxşı haldə
həqiqətə yaxın ehtimallar ola bilər.
Amma bir şey gün kimi aydınndır - sü-
jet xətti 1988-ci ilin payızından 1993-
cü ilin payızına kimi Dağlıq və Aran
Qarabağda cərəyan edən hadisələrin
üzərində qurulub. Filmdə də ağırlığın
daha konkret hansı ilə, aya, hansı
məkana düşməsindən asılı olmaya-
raq həmin beş ilin hadisələri (yəni
yəsadığımız tarix) ümumiləşdirilib,
həm də insafən desək, yaxşı ümumi-
ləşdirilib; reallıq bir az aşağı, bir az

yuxarı, bir az qatı, bir az açıq boyalarla düzgün eks olunub.

Qarabağ savaşı könüllülərin savaşydı. Orda nizami ordu yox, yumşaq desək, nizamsız, bir az dəqiq desək, Vətən sevgisindən başqa heç nəyi, hətta bəzən silahı da olmayan vətənpərvərələr vuruşurdular. İstər komandır olsun, istər əsgər, istər mərkəzdəki memur olsun, istər yerdəki, fərqin yoxdur, hər şey onların şəxsi fədakarlığı və ya fərasətsizliyi üzərində qurulmuşdu. Qarabağı qorumaq konkret heç kimin vəzifələrinə daxil deyildi. Nə sıralarından minlərlə şəhid vermiş Xalq Cəbhəsinin üzvlərinin və bitərəflərin, nə də yüzlərlə şəhid vermiş polisin mühabibə vərdişləri vardı. Və bu əslində heç kimin günahı da deyildi, obyektiv gerçəklilik idi. Öz dövlətləri olmayan, üstəlik, sığındığı başqa dövlət(lər)in himayəsindən məhrum olmuş bütün xalqların dar məqamda üzləşdiyi alın yasisidir. Döyüş meydanındaki rəqibələr bir az fərqli durumdaydı. Orda mühabibə partiyası pis-yaxşı hakimiyetə yiyələnmiş, sığındığı dövlətin himayəsini bir az da çox qazanmışdı (Yenidən tərtibatlıdır).

yəsim bii az da çox qazanmışış (rei-ri gəlmışkən, müharibədəki məğlu- biyyətimizin başlıca səbəbi olan bu amil filmdə niyə unudulub?! Ya bəlkə mən tutmamışam, dəqiq deyə bilmə-rəm.).

Yuxarıda ona görə” Dolu”nu Qara-bağavaşının müxtəlif dövrlərində və məkanlarında baş verənlər barədə ümumiləşdirilmiş film adlandırdım ki, sözügedən reallıqlar, cüzi fərqlərlə olsa da, bütün cəbhə boyu hər yeri bürümüşdü. Bu savaşın Komandırının Drakonu cəzalandırmağa, onun silahını əlindən almağa gücü çata bil-məzdi, onun gücü Pələngə çatardı. Filmdə konyunktur axtaranlar da ola-bilsin ki, onu tapsınlar. Amma kon-yunkturun burdakı sərhədləri qeyri-şəffaf (bəlkə də yaygın) olduğuna gö-rə fərqli vozula biler.

"Dolu" dəkə bəzi natural cəkilisləri

(xüssusilə döyüş sehnəleriyle bağlı bütövlükdə Azərbaycan kinosu üçü uğur saymaq olar. Rejissor və operator işi, həm təcrübəli, həm debütant aktyorların oyunu mükəmməl bir oqanizm təsiri bağışlayır. Mən filmi mətbəxinə bələd olmasam da, reallıqlardan çıxış edib deyə bilərəm ki yaradıcı heyət, şübhəsiz, məhdudiyyə və texniki imkanlara malik olub, amma buna baxmayaraq həqiqətən yaxşı film çəkib. Təbii ki, ya mərasimində dalbadal iki dəfə "Fatih hə" duasının oxunması, komandirin qaçaraq yerişlərinə lazıim olduğunu dan çox vaxt ayrılmazı bir az yorucu təsir bağışlayır. Bunların əvəzinə bina neçə ayrı kadr (mən istərdim ki, məsələn, bu, Drakon-Pələng münasibəti ləriylə bağlı olaydı, ümumiyyətlə filmdəki bu xətt çox təsirlidir və gələcək hansısa bir psixoloji filmin əsas süjeti ola bilər) çəkmək olardı. Bəzən ədəbiyyatda bir cümlə, bir söz, müstəqil bir not, rəssamlıqda bir cizgili filmdəsə ani bir kadr adamı yerində oynadır. Lap "Dolu"nun aşağıdakı dialoq gedən kadrında olduğu kimi:

- Vur a bñersen?
- Vurmağa gelmişəm də.
...- Xəberim olsaydı, gedib sonum
cu kadrda mən də çekilərdim. Qoltu
ağaclarıyla ordakıların hamısında
bərk yeriyərdim.

Bunu da Əlsahab zalda işiqlar yandan sonra filmin əsəyə gəlməsinde əməyi olanların hamisiniñ adı yazılın, amma bütün filmlərdəki kim burda da zaman ve məkana qənaət etmək xətrinə xırda şriftlərle yazıldı. Gündən düz-əməlli oxunmayan (film lərin televiziya nümayishi vaxtı bəkərləri reklamlar əvəz eləyir) titrlər ekranda qacarkən söylədi.

- Mənim, ümumiyyətə bütün Qarabağ əllilərinin həyatı, bax, həmin qadağan işaretinin qoyulduğu yerdə qurtarıb. - Əlsahab filmin son epizodunun evvelinə işaretlə eləvə etdi.

Əlsahab da, sonradan söhbət elə

diyim digər Qarabağ əlləri də "Dolu"dan razılıq etdilər. Hamisının da əsas arqumenti təxminən buydu ki, həmin o qadağan işarəsinin qoyulduğu yerdə qurtarmış həyatları filmdə bütün dolğunluğuya təsvir olunub.

Elə filmi çəkənlərin də bir məqsədi bu devildimi?!

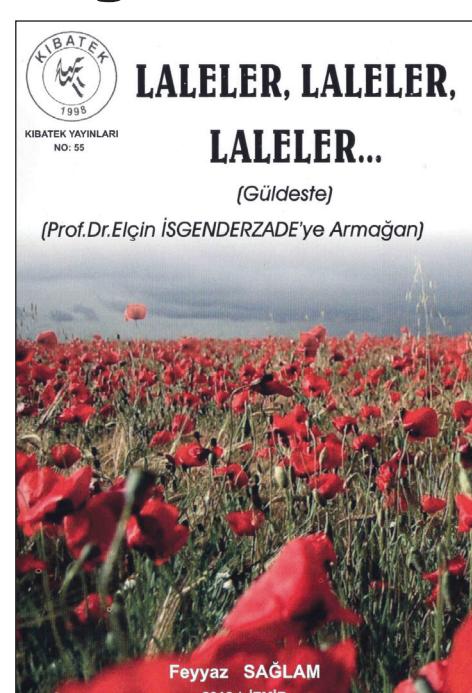
Əlsahab və onun qoltuq ağaclarına, çəliyə söykənərək həvəslə filmə baxmağa, səhərişi günsə filmin yaradıcı heyətiylə birlikdə İsmayıllıdakı Şəhidlər Xiyabanını ziyarət etməyə gələn, amma son aylar pensiyalarından heç bir izahat verilmədən niyə 30-40 manat tutulmasının hətta səbebini belə öyrənməkdə aciz olan dostlarının hamısı Qarabağ davasının əsgərləriyidilər. Əsgərlər müharibələrdən həmişə məglub çıxırlar. Həm də tekcə məglub ordunun yox, qalib ordunun əsgərləri də. Müharibələr bitir, topların gurultusu susur, siyasi dividend götürmək arzusunda olanlar öz dividendlərini götürür (ya da olan-qalanını da xərcleyir), varlılar bir az da varlanır, kasıblar lap kasıblaşırlar; əsgərlərinə cəmiyyətlə həm sosial, həm də psixoloji konfliktləri başlayır. Yapon yazarı Kendzabure Oe "Geçikmiş gənclik" romanında onları itirilmiş nəsil adlandırır. Onları... Kino zalında işıqlar yandırıldıqdan sonra ekranda qaçışan titrlərdəki adlar kimi heç kimə lazıim olmayan əsgərləri. Baxmayaraq ki, o adamlar olmasayı, heç bir film ərsəyə gəlməzdi, o əsgərlər olmasaydı, heç bir müharibə baş tutmazdı.

... - Film bu qadağan işaretini götürdü, cəmiyyətə o illərin ruhunu qaytarmaq sahəsində də böyük iş gördü. Sən də mütləq həmin işaretinin qoymalı olduğundan üzü o yana addımlaya-çaqsan, ismayıllılar demiş, bir az da tavaxır eləsən, vurub Arazi da keçəcəksən. Özü də çəkiliş kameralarının altında. Amma bu dəfə bədii film yox, kinoxronika çəkəcəklər.

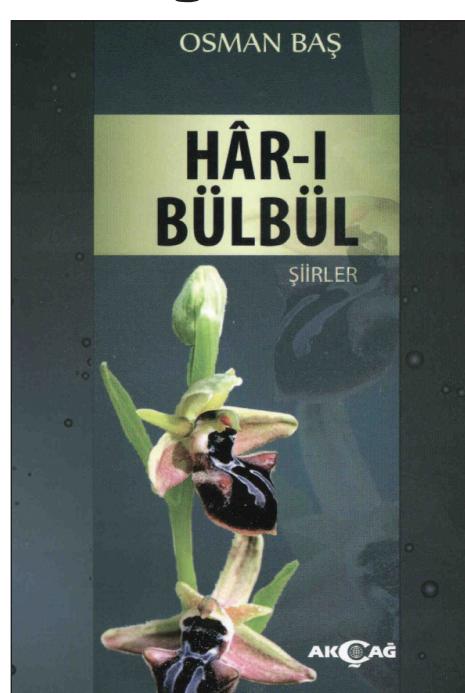
Bunları da Əlsahaba mən dedim.

Türkiyədə Elçin İsgəndərzadə ilə bağlı iki kitab çap olunub

Türkiyədə şair, professor Elçin İsgəndərzadəyə həsr edilən iki kitab işıq üzü görüb. İzmir şəhərində KIBATEK (Kıbrıs, Balkanlar, Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu) yayınları seriyası altında çap olunan "Lalələr, Lalələr, Lalələr..." adlı kitab təşkilatın qurucu prezidenti Fəyyaz Sağlam tərəfindən qələmə alınıb. Kitabda çağdaş Türkiyə-Azərbaycan, o cümlədən hələ sovet dönməmindən qardaş şəhərlər olan İzmir-Bakı ədəbi əlaqələri, xüsusilə KIBATEK - "Vektor" Beynəlxalq Elm Mərkəzinin son 10 illik birgə ədəbi fəaliyyətləri müəllif tərəfindən geniş şəkildə tədqiq edilib. Oxuculara təqdim olunan Səbri İbrahim Alagözün "Bakıdan qardaşlıq rüzgarları", Hasan Devrimin "Azərbaycan bülbülü", Rəna Değirmencinin "Ruhumun ən sevgilisine", Şaban Kalkanın "Açı bir anımsama", Zeynep Hüseyinin "Sevgi yuvası", Ünal Karın "Türkçemin gülən üzü", Qazi Kaskinin "Türk Dünyasının çəkimi

2012 / İZMİR
ulduzu”, Öhməd Uludağın “Qürbət-dən salam”, Fadil Ünalın “Azərbaycan üzərinə” adlı yazılarında da E.

İsgəndərzadənin türk dünyası ədəbiyyatındaki yeri və xidmətləri haqqında geniş bilgi yerilir.

Kitabda həmçinin Türk Dünyası şairlərindən Həsən Əhmədin (Yunanıstan), Müşərrəf Akmanın (Türkiyə), Zeynal Beksaçın (Kosova), Fakı Edeerin (Belçika), Sıtkı Salih Görün (Almaniya), Şaban Kalkanın (Bolqarıstan) və digər şairlərin Elçin Isgəndərzadəyə həsr etdikləri şeirlər də yer alıb. Şairin "Alaz" ədəbiyyat dərgisinin baş redaktoru Mine Ömrələ geniş müsahibəsi də kitabda oxuculara təqdim olunub.

İkinci kitab - Osman Başın "Har-ı Bülbül" kitabı "Akçağ" nəşriyyatında çap edilib. Kitaba Azərbaycanın əməkdar artisti Azərin və professor Hayrettin İvgin öz söz yazıb. "Har-ı Bülbül" və "Türk Dünyasına Şeirlər" adlı iki bölümündən ibarət olan kitabda millet, yurd sevgisi, Qarabağ həsrəti öz əksini tapıb. Arzulayanlar hər iki kitabı "Vektor" Beynəlxalq Elm Mərkəzin-dən hədiyyə olaraq əldə edə bilərlər.

S.MÜRVƏTQIZI

Nuriyyə Hüseynova: "Leylini oynamamaqdan ötrü heç vaxt kiminsə qapısını döymədim"

"ÜÇ YERDƏ İŞLƏYİRƏM, AMMA ALDIĞIM MAAŞ MAŞİNİMİN BENZİN PULUNA ÇATMIR"

**Əməkdar artist, muğam ifaçısı
Nuriyyə Hüseynovanın APA-ya müsahibəsi**

- Azərbaycan muğam sənətinin bugünkü vəziyyəti haqqında fikirlərinizi bilmək istərdik. Ümumiyyətlə, bu gün "Azərbaycan muğamı inkişaf edir" fikri ilə razılışmaq mümkündürmü?

- Əlbəttə, səmimi deyim ki, bu gün Azərbaycanda muğama diqqət və qayğı dövlət siyasetinin tərkib hissəsinə çevrilib. Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü və qayğısı ilə bu gün muğama xüsusi diqqət var. Sözsüz ki, dövlət rəhbərliyi ümumi muğam ifaçılarına xüsusi təqaüd ayrılması, ev verilməsi ilə bağlı ümumi qərar verir. Dövlət başçısı İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Azərbaycanın milli dəyərlərinə, ənənələrinə sadıq qalaraq, əsasən də bizim klasik sıralarda sadalanan aşiq sənəti, muğam sənəti, folklor ənənələrinə xüsusi diqqət yetirirlər. Azərbaycan muğamı UNESCO-nun maddi-mədəni irs siyahısına daxil olunub. Müsəlmanların dünyada sıxışdırıldığı bir vaxtda Avropanın mərkəzində bu cür işlər görək, mədəniyyətimizi təbliğ etmək böyük bir uğurdur. Bu da bir müharibədir, mədəniyyətin müharibəsi... Mədəniyyətin müharibəsi isə bəşəriyyətdə uğur və qalib gəlmək üçün vacib şərtidir. Bəşəriyyəti çox çətin manələrdən xilas edən yegane bir şey varsa, o da mədəniyyətdir.

Dövlətimizin xüsusi diqqəti, sözsüz ki, təqdirəlayıqdır. Amma yerdə qalan icraçılar, görək, bunu sona kimi icra edib, yerine yetirirlərmi? Yox. Yetirseydilər, mən də hamı kimi prezident tərəfindən tətbiq olunan, Heydər Əliyev Fondu-nun milli ifaçılar üçün verdiyi mükafatlardan alardım, amma almırıram. Mən şou adamı, restoranlarda, toylarda sənətimi ucuz satan müğənnilərdən deyiləm. Özümə və sənətimə sonsuz hörmət edirəm.

- **Söylədiyiniz mükafatlarla bağlı müvafiq müraciətiniz olubmu?**

- Niyə müraciət etməliyəm? Məgər mən gürcüyə, rusə, erməniyə xidmət edirəm? Mən Azərbaycan mədəniyyətinə xidmət edirəm. Özü də çi-xış etdiyim Azərbaycan Qədim Musiqi Alətləri Ansamblı 1995-ci ildə ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən təsdiqlənib, dövlət statusu verilib, Azərbaycan Dövlət Musiqi Mədəniyyəti Muzeyinin tərkibinə daxil edilmiş ən sanbalı, ən sevimli, unikal, bütün

dünyaya çıxarılib göstərilə biləcək və fəxr ediləcək bir ansambldır. O ansambl yaranan gündən bu güne kimi bu ansamblın solisti işləyirəm. Dünyanın bir çox ölkələrində Azərbaycan mədəniyyətini o ansamblla birgə göstərmişəm. Bu, mənim peşəm və işimdir, mən öz işimi sevirəm və mən bundan zövq alıram. Sözsüz, ailəmdən, övladlarımdan, dostlarımdan da zövq alıram. Bütün bu şeylərə rəğmən, bu zamana kimi gedib kiminsə qapısını döyüm, kimdənse nəyisə xahiş edim - belə şeylər xarakterime ziddir. Mən bunu etməmişəm və etməyəcəyəm də. Məgər əməkdar artist fəxri adını alanda kiminsə qapısını döymüşdüm? Mənə əməkdar artist adını çox gec verdilər, amma yenə de Əbülfəs Qarayevə çox böyük təşəkkür edirəm. Əbülfəs müəllim bu sahəyə nazir keçdiyikdən sonra mənə əməkdar artist fəxri adı verildi. Düşnürəm ki, diqqət-dən kənardə qalmayacağam. Həyatda insanın övlada olan sevgisi heç bir hissələ əvəz oluna bilmez. Mən çox xoşbəxt həyat yoldaşı, ana və nənəyəm. Qızımın uşağı dünyaya gəlib və hara getməyimdən asılı olmayıraq, evə tələsirəm. Elə bilirem, ondan uzaq düşəm, ölərem.

- **Hər bir xanım xanəndə üçün Leyli obrazında çıxiş etmək ən böyük arzular sırasında olur. Bəs siz niyə hez zaman Akademik Opera və Balet Teatrının səhnəsinə çıxmamısınız və Leyli rolunu oynamamısınız?**

- Mənə artist deyiləndə çox açığımı gəlir və hər zaman deyirəm ki, mən artist yox, bu sənətin ziyalisiyam. Bu gün hər birimiz yalnız evimizin içində özümüzük. Mən Naxçıvanda bütün rayonlardan gələn uşaqların arasından seçilərək Bakıya gəlib Maestro Niyazinin sədrlik etdiyi, Şövkət Ələkbərova, Rauf Adıgözəlov, Arif Babayev, Sara Qədimova, Canəli Ələkbərov və digərlərinin üzvü olduğu münsiflər heyətinin qarşısında çıxiş etdim və uğur qazandım. Bu, artıq böyük bir mükafatın başlangıcı idi. Xatırlayıram, Niyazi mənim başıma sıgal çəkib Şövkət Ələkbərovaya "səhnəmizin gələcək Leylisi hazırlır, baxın bunun boyuna, simasi-na, saçlarına, görkəməne - bundan gözəl Leyli ola bilərmi?" dedi. Niyazi nə biləydi ki, Leyli roluna onun tərəfindən layiq bilinən Nuriyyə Hüseynovanın ayağı heç zaman

Opera və Balet Teatrının səhnəsinə dəyməyəcək. Mən heç zaman Leyli oynamamaqdan ötəri hansısa insanın qapısını döymədim, heç kime yalvarmadım. Bunu mən öz adıma və qadın qıruruma sişdirdim. Artıq Leylini oynamaq vaxtı keçdi, mən Leyli oynaya bilmərəm. Leylini oynamaq üçün bizim səhnəmizə 22-23 yaşında yaraşıqlı, gənc və istedadlı qızlar gəlir. Hər halda, ortaçıda idim, tanınırdım, iyənə deyildim ki, məni görən olmasın. Mən əger bir işi bacarırsam, o yükün altına girirəm, alniaçq çıxıram. Bu gün hər kimsə qolumdan tutub mənə güclə "sən Ərəbzəngi oynamalısan" desə, mən bunu oynaya bilmərəm. Onu mənə milyonlar da versələr, yenə oynaya bilmərəm, çünkü mən daxilən Ərəbzəngi deyiləm. Bu mənim şəxsi fikrimdir. Əslində sizə bir şey de deyim, mən yaşda olan sənətkarlar səhnədən uzaqlaşdırılır, bunun əleyhinəyəm. İnsan yaşa dolduqca kamilləşir, müdrikləşir. Kamil dövründə sənət də kamilləşir. Bu o demək deyil ki, insanın bir az saatı ağarır, bir az yaşa dolur deye səhnədən uzaqlaşdırılmalıdır. Sənətkar ki səhnədən uzaqlaşdırıldı, demək, o artıq yaşamır. Bu sənət sanki bir balığın suda olmasıdır. Onu məhv etmək üçün sudan çıxart və at səhraya, netice gözönünde olacaq. Sənət də, sənətkar da belədir. Sənətkar ürəyi çox həssas, kövrəkdir.

Şou-biznes deyəndə mənim gülməyim gəlir. Şou nədir, biznes nədir. Biri var səviyyəli musiqi, biri də var insanları toyılarda, şənliklərdə əyləndirmək məqsədi daşıyan musiqilər. Bunlar tamamilə fərqli şeylərdir və bunları qarışdırmaq olmaz. İnsan öz işini, peşəsini sevirə, inkişaf edəcək. Düzdür, kömək də lazımdır, köməksiz çox çətindir.

ənənəsini davam etdirmək, təvazökarlıq, səmimilik, sədاقətlilik bir insanda cərəyan edirəsə, eyni zamanda gələcək üçün tələbələr yetişdirirəsə, o, artıq xalqın artistidir. Mən televiziyyadamyam, kanallardayam, ifa edirəm, görünürəm, qat-qat üstünəməsə, daha bilmirəm, necə olmalıdır. Mütləq kimsə yada salmalı, xatırlatmalıdır, ya necə?.. Bunu giley kimi də qəbul etməsinlər ki, giley edirəm. Sadəcə, düşünürəm ki, ya heç kiminçün olmasın, bədəfəlik götürülsün, ya da yaxşılara hamisi üçün olsun. Bu mənim haqqımdır. Mən Azərbaycan musiqisine xidmət edirəm, şou adamı deyiləm ki, deyim şou mənə ucuz şöhrət, ucuz reklam, yaxşı da pul gətirir.

- **Nuriyyə xanım, niyə Azərbaycan toylarında muğam hələ də qəbul olunmur?**

- Çünkü Azərbaycan tamaşaçısının səviyyəsi hələ biz istədiyimiz səviyyədə deyil. Adıçə baxın, bu gün respublikanın hər yerində gözəl parklar, istirahət məkanları tikilir. Amma bu cür mədəni yerlərdə insanların özünü aparmaq qaydalarına diqqət etmək kifayətdir. Bu gün insanlara nələri edib, nələri etməməyi demək zamanı deyil, bunu insan özü dərək etməlidir. Qadın xeyləgi əger avtomobilə gedə-gedə su şüşəsini yerə atırsa, bu cür insanın hansı zövqü ola bilər?

Akı hər kəs şüurlu şəkildə anlamalıdır ki, bunun üçün zibil yesikləri var. Muğam düşünürəcü təsire malikdir. Toyda 5 dəqiqlik muğam oxumaq olar, ondan artıq oxusan, gözden düşəcək.

- **Bu yaxınlarda dünyaca məşhur müğənni Cennifer Lopez Bakıda konsert proqramı ilə çıxış etdi. Sizcə, Azərbaycan müğənniləri nə zaman yaxşı pullar müqabiliində xarici ölkələrdə konsertlərə dəvət alacaq?**

- Səmimiyyətimə inanın. Səhnə, gözəlliyi və gəncliyi sevir. Bizim xanımların hamisində da gözəllik var. Bilirsinizmi, müğənninin dünyaya çıxarılması üçün yüksək səviyyədə menecər olması lazımdır. Bütün bu şeylərin hamisi külli miqdarda pul tələb edir. Azərbaycanda hələ bu səviyyədə menecər yoxdur. Bu gün Azərbaycanda haraya baxsan, Cenniferin diapazonu kimi diapazon taparsan. Sadəcə, dünyaya çıxarılaşı menecərimiz yoxdur, nə edək... Əger Flora Kərimovanın zamanında bu cür meneceri olsayıdı, o, indi bütün dünyaya çıxmışdı.

"Dünyada ən böyük əsərlər tənhalıqdan yaranıb..."

Pərvin: Əflatun müəllim, yəqin ki, insan həyatında həlledici məqamlardan biri sənət seçmək məhələsidir. Seçdiyiniz sənətdə yüksək vəzifəyə qədər ucalmışınız. Uşaqlıq illərindən arzuladığınız, xəyal etdiyiniz həyat bu idimi?

Əflatun Amaşov: (gülür) Suala dəqiq cavab vere bilmərəm. Əslində uşaqlıqda komosa, kosmonavtikaya meylim jurnalistikadan daha artıq idi. Kosmonavtların həyatı məni həmişə düşündürüb. Məncə, bu bütün sovet uşaqlarını maraqlandıran sahə idi. Xatırlayıram ki, "Lunaxod"un ay səthinə enməsini televizorda göstərmışdılar. O səhnə heç yadımdan çıxmır. Son günlərdə də nədənsə o uşaqlıq xəyallarım yenidən baş qaldırıb, tez-tez düşünürəm bu barədə.

Pərvin: Bəlkə də uşaqlıq düşüncələrinizə qayıtmağınızı Ay səthinə ilk dəfə enmiş Nil Armstrongun ölümü səbəb olub... Onun vəfati, dənizin dibində dəfn olunması ilə bağlı yazıları dünya mətbuatını "zəbt" edib son vaxtlarda...

Əflatun Amaşov: Razıyam. Armstrong uşaqlığımızın qəhrəmanı idi. Məhz onun vəfatından sonra, yaxın axırlarında kosmos haqqında xeyli düşündüm. Görəsən o, Ayı necə hiss etmişdi və öləndən sonra kimse nin çatmadığı yüksəklilikdə gəzmiş adamın dənizin dibində əbədi lövbər salmasında nə kimi fəlsəfə var?! Baxın, bunlar əslində çox maraqlıdır. Zənnimcə, təkcə mən yox, bir çox adamlar paralel dünyalar barədə düşünürələr. Sanki bəşəriyyət özünə bir həmdəm, yar axtarır.

Pərvin: Sizcə "yarının axtarışında olan bəşəriyyət" hansı cinsdəndir?

Əflatun Amaşov: Məncə, bəşəri kimi kimi yaradılıb. Amma getdikcə həlimləşməkdə, müləyimləşməkdədir. Təbii ki, bu, insanların təsirindəndir. Bəşəriyyət Ali Varlığın yaratdığı ən uca varlıqdır. Qalan bütün canlılar isə insan üçündür. Çağdaş dünyaya baxanda görürsən ki, hər cür şərait var. İnsan isə hələ də axtarır... Dediym kimi, son zamanlarda mənə elə gəlir ki, yer paralel dünyaların peşindədir...

Pərvin: Amma mənə elə gəlir ki, bu axtarışın əsas səbəbi inдиki dünyada hər şeyin "əlçatan" olmasınadır. Texnika inkişaf etdikcə bütün uzaqlıqlar insana yaxın gətirilib. Min kilometrlərlə uzaqda olan doğmamızla sadəcə, kompyüterin qarşısında oturub "üz-üzə" səhbət edə bilirik. Kitabxanaya getmədən istədiyimiz kitabı elektron şəkildə oxuyuruq. Poçt, yaxud ödəmə məntəqəsi axtarmadan vergiləri ödəyirik. Sanki dünyaanca eviminin içindən ibarətdir. Məncə, insanlığın göye üz tutmasına səbəb budur. Hər şeyin əl altında olmasından yorulub insan. Paralel dünyalara maraq "əlçatmazlıq" a meylidir əslində...

Əflatun Amaşov: Razıyam. Devidlerinizi təsdiq etmək üçün yüzlərlə misal gətirmek olar. Dünyanın inkişafı həyatı nə qədər asanlaşdırıbsa, bir

Pərvin həmsöhbəti Mətbuat Şurasının sədri Əflatun Amaşovdur.

o qədər də maraqsızlaşdırıb. Əgər statistikaya nəzər salsaq, Avropa ölkələrində intihar halları durmadan artır. Norveçdə körpülər var ki, insanların onlardan keçməsinə qadağa qoyulub. Varlı ölkələrde yaşamaq daha asandır, dediyiniz kimi, hər şey elçətandır. Yəqin ki, bunun özü də həmin adamlar üçün heyati mənəsiz edib. Bir növ bədbəxtliyi dərk etmək üçün boş vaxtları çox olur onların. Texnika insanları da robotlaşdırır. Bu da məni xeyli təessüfləndirir. Elə öz həyatımdan bir misal gətirə bilərem. Oğlum Londonda yaşayır, orada təhsil aldı, indi də işləyir. Hər axşam skaypda "üz-üzə" oturub səhbət edirik. Əvvəller ara-sıra gedib görüşürdük, yaxud o gəldi Bakıya. Onda görüşlərin ləzəti, həyəcanı, sicaqlığı tamam başqa idi. İndi axşam xeyli səhbətəşəndən sonra səhər təyyarəyə minib gedirik və görüşəndə sanki dünən birge olmuşq kimi hiss yaranır. Baxın, texnikanın insan ruhuna təsiri budur.

Pərvin: Sizcə, bu "robotlaşma" prosesindən çıxış yolu nədədir?

Əflatun Amaşov: Çıxış yolu insanın ruhunu zənginləşdirən, biliyini artırın nələrə tapınmaq və limiti qorumaq, gözleməkdir.

Pərvin: Biliyi artırmaq deyirsiniz, bu sahədə yaş senzi var? Məsələn, insan əsasən bu yaşına qədər bilik qazanmalıdır, bundan sonra "qazandıqlarını xərcləməlidir"...

Əflatun Amaşov: Bioloji mənada yaş senzi yoxdur. İnsan 70 yaşında da ruhən gənc ola bilər. Hesab edirəm ki, bədənimiz, cismimiz ruh üçün kirayə götürdüyümüz bir məkandır. Onun necə qalması, necə görünməsi ruhun vəziyyətindən və bizim o "məkan" a qulluğumuzdan asılıdır.

Pərvin: Uşaqlıq vaxtı oxuduğum nağıllardan "dirilik suyu", "gənclik iliksiri" kimi ifadələr yadımda qalıb. İndi ruhu gənc saxlamaq dediniz bu yadıma düşdü. Sizcə, ruh üçün "gənclik iliksiri" nədir?

tır.

Pərvin: Mətbuat Şurası hədəf idisi sizin üçün?

Əflatun Amaşov: (gülür) Deməzdim. Ümumiyyətlə, hesab etmirəm ki, həyatda bütün arzuladığım hədəflərə çatmışam. Əlbəttə, Mətbuat Şurasının sədri olmanın məsuliyyətini də, coxcları üçün hədəf ola biləcəyini də dərk edirəm. Amma insan psixologiyası elə qurulub ki, hədəflər hər gün artmaqdadır. Elə bu vəzifənin özü də yeni hədəflər yaradır. Deyək ki, jurnalistikamızı daha çox inkişaf etdirmək, mətbuatın nüfuzunu, təsir gücünü, insanların mediaya inamını artırmaq və s.

Pərvin: Ədəbiyyatda maraqlı bir "senzor" obrazı var. Özü də bu obraz daha çox mənfi "qəhrəman" kimi təsvir olunur. Inkişafa mane olan yazıçıların, şairlərin mövzu seçimində sərbəstliyi pozan, əsərləri "kəsib-doğrayan" və s. Mətbuat Şurasının fəaliyyətində də müəyyən bir senzorluq elementləri var. Siz bu vəzifəyə təyin olunanda özünüzü həmin mənfi obrazın yerində hiss etmediiniz ki?

Əflatun Amaşov: Maraqlı sualdır. Düzü düşünməmişəm bu barədə. Mən özüm senzuranın necə məhdudlaşdırıcı, məyusedici çərçivə olduğunu jurnalist fəaliyyətimdə görmüşəm. Hərçənd bu da bir həqiqədir ki, bir çox bəşəri əsərlər məhz qadağalar mühitində yaranıb. Yəni bele desək, Gertsenin "Senzura nə qədəq güclü olarsa, bədii ədəbiyyat da o qədəq güclü olar" deymi özünü real həyatda təsdiqləyib. Bu na baxmayaraq sovetlər dönməndə içərimdə senzurasız yaradıcı mühitə qovuşmaq arzusu yaşanıb. "RUH" Jurnalıtları Müdafiə Komitəsinə rəhbərlik edərkən də başlıca qayomızdan ən ümdəsi senzuranın leğvi üçün sonadək mübarizə aparmaq olub. Elə isə baxış və məqsədlərimizin kəsişdiyi yuzlərle həmkarımızla birgə təsis etdiyimiz Mətbuat Şurasını necə senzuranın varisinə döndərə bilərdik? Bizdə qadağalar yox, tövsiyələr var. Kimsə bunu nəzəret kimi qəbul edirsə, məninqi saymırıam. Mətbuat Şurası nə deyir, nə tövsiyə edir? Gəlin birgə qəbul etdiyimiz Peşə Davranışı Qaydalarının prinsip və bəndlərinin tələblərinə saygı ilə yanaşaq, insanların şərəf və ləyaqətinin təhqirinə, vulqar ifadələr işlədilməsinə yol verməyək, balansı gözləyək və sair. Təbiidir ki, qəzəbli əldə olanda, mövzular xam, yaxud iddialı, təmənnəli təqdim ediləndə bu normalar ister-istəməz pozulur. Belələrinin müəyyən qismi iradları, tövsiyələri qəbul etmək istəmir, ictimai qınağa "sənzura" adı verir.

Pərvin: Əflatun müəllim, amma sizin rəhbərlik etdiyiniz qurum yalnız mövzulara nəzarət edə bilir. Məncə, hazırda daha çox keyfiyyətə nəzarət gücləndirilməlidir...

Əflatun Amaşov: Doğrudur! Ayrıayı qəzetlərdə keyfiyyətə müəyyən mənada nəzarət olunur. Amma indi daha çox yayılmış internet mediaya, yəni on-layn yayılan materialların keyfiyyətinə nəzarət təəssüf ki, çox çətinidir. Əvvəller televiziyyada bədii şura fəaliyyət göstərirdi, amma indi o cür

qurumlar yaratmaq mümkünüsüzdür. Çünkü internet hüdudsuz bir məkandır. Oradakı materiallar, yazılar hər an yenilənir. Bu məsələyə də nikbin yanaşram. Hesab edirəm ki, ölkəmiz hələ çox gəncdir. Cəmisi 21 il əvvəl müstəqil olmuşuq. Bu qısa zamanda xeyli nailiyətlərimiz var. Vaxt keçdikcə mətbuatda da arzuolunan keyfiyyəti əldə edəcəyik. Sadəcə, düşünmək və ümumiyyətlə gəncliyi, yetişməkdə olan nəslə düzgün istiqamətə yönəltmək lazımdır. Məsələn, deyək ki, çağdaş medianın keyfiyyətini artırmaq üçün yalnız jurnalistika fakültəsində iş aparmaq düzgün deyil. Cəmiyyət bütövlükde maarifləndirilməlidir. Bu da təbii ki, kitabın, səviyyəli müsiqinin, sənətin təbliğatı yolu ilə həyata keçirilə bilər.

Pərvin: Yeri gəlmışkən, kitablara aid fikrinizi bilmək istərdim. Əsasən hansı mövzularla oxumağa üstünlük verirsınız? Məsələn, son zamanlarda nə oxumusunuz?

Əflatun Amaşov: Deməzdəm ki, lap çox oxuyuram. Amma kitabsız da gənənə olmur. Əsasən səfərlərə gedəndə rahat mütləkə imkanı əldə edirəm. Çəntəmdə mütləq bir neçə kitab olur. Son səfərimdə üç kitab götürmüştüm özümle. Cənubi Afrika Respublikasının prezidenti olmuş Nelson Mandela, Şahzadə Diana və idmançı Maykl Cor dan haqqında idi. Bilirsiz, son zamanlar tarixdə müxtəlif yönündə iz buraxmış insanlar haqqında oxumağa marağım yaranıb. Bəlkə də başqa xalqların həyat tərzini öz yaşayışımızla müqayisə etmək üçün. Eyni zamanda müxtəlif insanların həyat hekayələrində xeyli maraqlı məsələləri öyrənmək və ibret götürmək mümkündür. Məşhurlar haqqında daha çox oxuduqca əmin oldum ki, istənilən insanın içərisində bir yalqınlıq var. Saysız-hesabsız dostu, qohumu olan da yalqızdır, milyonların sevgisini qazananlar da, axşam evinin qapısını özü açıb qaranlıq otağa girənlər də... Dünyada ən böyük əsərlər də məhz tənhalıqdan yaranıb.

Pərvin: Sözlərinizdə qəribə bir pessimist ton var. Bu konkret öz həyatınızla bağlı bədbinlik deyil ki?

Əflatun Amaşov: Özümü bədbin adam hesab etmirəm. Bəlkə müəyyən mənada yaşıla bağlıdır bu. Əslində tək-lənmək duyğusu insanın özünü daha yaxşı tanımağa başlamasından, həyatı daha dəqiq dərk etməyə çalışmasından yaranır. Amma tənhalıq yazıqlıq deyil. Onun üstünlükləri də coxdur. Hesab edirəm ki, tənhalığın ən gözəl nəticəsi, "məhsul"u şeir olur. Poeziya tək-lidən yaranır.

Pərvin: Yəqin ki, sizin də təkliyinizdən yaranan şeirlər var.

Əflatun Amaşov: (gülür) Var. Şair olmasam da, bütün duyğulu insanlar kimi mənim də düşüncələrim nə vaxtsa poetik misralara çevrilib. Nagahan gəlib. Həç həmin vaxtlarda şeir yazmaq fikrim də olmayıb. Gələni qovmazlar. Xüsusilə o sətirlərdə özünü, yaştılalarını görəndə. Keçək mətləbə. 1990-ci il id. Miting ab-havası, azadlıq istəyi sanki daxilimizə hakim kəsilmişdi. Elə yaxşı ki, belə id. Yoxsa indiki müstəqillikdən sizinlə necə səhbet edə bilərdik? Qələm-kağız götürdüm və yazdım. Söyləməzdən əvvəl nədən təsirləndiyimi deyim. Həyat yoldaşım xəstəxanada yatırıldı. Oğlum da qohumlarım gildə idi. Öyrənmişdim ki, işdən qayıdanda üzüme qapı açılar, çay-cörək getirələr, bir az da olub-keçəndən səhbetləşək. İndi az qala ev üstümə gelirdi. Atılmış palalar, qab-qacaq zavalı və miskin bir menzərəyə şahidlək edir-

di...

Nərgizə məktub

Ev də tənhalıqdan təngə gəlibdi,
Televizor gördüyü televizor deyil.
Elə bil hər şeyə qəm əlenibdi,
Mən də o deyiləm, vallah, elə bil.

Kitablar həsrətdən baş-başa verib,
Qəzətlər kədərdən sarlaşıbdi.
Çirkənmiş palalar dözə bilməyib
Tez cumub hamamda sıralaşdı.

Yuyulmaq isteyen qablar yetimək
Boş vanna öündə durmuş diz-diz.
Guya ki, mitinqdi, tələb edərək
- Tez qayıt, - deyirlər sən evimizə.

- Tez göndər, ay həkim, Nərgizi bize,
Kədər qəlbimizə izin salmamış.
Tez göndər, hər şeyi yerbəyer etsin,
Bu evdə Nərgizsiz evlik qalmamış.

Zənn edirəm ki, insanın tənhalıqdan, yaxud elə xoşbəxtlikdən dilə gələn duyğusu poeziyadır. Sadəcə bu duyğunu "bişirib" sözə çevirmək var. Mənəcə, ruhu olan adam bir azca da şairdir. Təbii ki, hər yazılan şeir Əli Kərimin, Vaqif Səmədoğlunun, yaxud Ramiz Rövşənin incilərindən olmayacaq...

Pərvin: Əflatun müəllim, son vaxtlarda ən çox diqqət çəkən məqam yaşlı jurnalıstlərimizə münasibətinizdir. Bu mövqeyinizdə bir az da gəncləri tərbiyeləndirmək, yaşlı adamlara hörməti onlara göstərmək var?

Əflatun Amaşov: Təbii. Ümumiyyətlə, xalqımızda yaşlı adamlara hörmət ənənəsi hemişə var. Biz gənclərə də diqqət göstəririk. Onların da qayğısını çekirik, amma yaşlılara, jurnalistikamıza öz töhfələrini vermiş deyək ki, Şirməmməd müəllim kimi korifeylərə xüsusi münasibət, hörmət mütləq olmalıdır. Biz Mətbuat Şurasında yaşlı həmkarlarımızın bir yerə toplayıb Ahil Jurnalıstlər Məclisi yaratmışq. Onların ad günləri, yaradılıqları ilə bağlı, yaxud başqa hansısa əlamətdar hadisələrlə əlaqədar tədbirlər keçiririk. Məqsədimiz bu insanlara onların cəmiyyət üçün nə qədər lazımlı olduqlarını xatırlatmaq, həm də Siz deyən kimi, gənclərə də örnek olmaqdır. Bu vaxtlarda veterən qələm sahiblərimizdən biri mənə yaxınlaşdı: "Əflatun müəllim, - dedi, - nə yaxşı ki, bizim də məclis yaranıd. Yoxsa yəqin ömrümüzün sonuna kimi bizi bir yerə yığan olmayıacaqdı. Ən başlıcası tənhalığın bu mənada daşını atmışq". Bunu həm təşəkkür, həm də etiraf kimi qəbul etdim.

Pərvin: Son olaraq soruşturma istərdim ki, gəncliyi oxuyursunuzmu? Ümumiyyətlə, çağdaş yaradıcı gənclərimizdən razısanızız?

Əflatun Amaşov: İmkanım daxilində izləyirəm gəncləri. AYB üzvləri olanları da, olmayanları da oxuyuram. İndi istedadlı gənclər çoxdur. Amma bəzən ulduz xəstəliyinə tutulmaları, özlərindən böyükər münasibətleri məni qane etmir. Sosial şəbəkədə bir-iki şeir paylaşan gənc düşüñür ki, dahiridir və Anar, Ramiz Rövşən, Vaqif Səmədoğlu kimi şəxsiyyətlər haqqında söz deyə bilər. Bu məsələlər məni çox narahat edir. Lakin bədbin deyiləm. Hesab edirəm ki, istedadı ilə yanaşı, tərbiyəsi, ziyaşı gözəl olan gənclər də az deyil. Ümidvaram ki, illər keçdikcə onların arasından da görkəmlı sənətkarlar

Meşa Selimoviçin "Dərviş və ölüm" əsəri Ələkbər Salahzadənin tərcüməsində

Bu yaxınlarda "Proqres" nəşriyyatında şair Ələkbər Salahzadənin tərcüməsində Bosniya yazıçısı Meşa Selimoviçin "Dərviş və ölüm" kitabı işıq üzü görüb.

Meşa (Mehmed) Selimoviç (1910-1982) bir sıra hekaye, povest və sair əsərlər müəllifi olsada, daha çox "Dərviş və ölüm" romanı ilə məşhurlaşıb. Bu əsər onun yaradılığında son dərəcə keskin bir dönüş ki mi yadda qalıb, təlyini büsbüütən dəyişib, müəllifini dünyanın ən sayılan yazarlarının sırasına çıxarıb. Roman Bosniyada qələmə alınsa da, insan haqda dünya miqyaslı diskussiyaların obyektlərindən biri kimi qəbul edilib. Bu fəlsəfi-psixoloji əsər qısa müddətdə keçmiş Yuqoslaviya coğrafiyasından çıxaraq, Avropada, sonra isə dünyada müəllifinə şöhrət qazandırib. 30-dan artıq dilə tərcümə edilən romanın motivləri əsasında rəsm və heykəltəraşlıq nümunələri yaradılıb, eyniadlı film çəkilib.

Kitabın ön sözündə professor Gülgən Əliyeva-Kəngərli tədqiqatçılarının dönyanın ən yaxşı yüz romanından biri hesab etdikləri "Dərviş və ölüm" əsəri haqqında fikirlərini "Dünya romanının incisi" adlı yəzisində bələd: "Avropanın mərkəzində bir türk oğlunun qəlbindən və zəkasından süzülüb gələn və əslinde sərt həyat həqiqətlərini, amansız qardaş faciəsini kədərlə notlara əks etdirən romanda mövzunun həlli mistik xarakter daşıyır. Hər halda belə yazı tərzi, bir qardaş taleyi ilə bağlı ədalətsizliyə təkcə ictimai-tarixi və hüquqi deyil, eyni zamanda sufi-mistik dəyər verən yanaşma Avropa düşüncəsi üçün yeni idi. Əsasi böyük türk sufisi Mövləne Cəlaləddin Rumi tərəfindən qoyulmuş Mövləviyyə təriqətinin felsəfi-əxlaqi məziyyətləri romanda antibəşəri əməllərə qarşı qoyulur. Bu əsər mənəvi harmoniyanı mühafizəkarlığa, sosial hərc-mərcliyə qarşı qoyan insaniyyət felsəfəsini tərənnüm edir". Professor ön sözə müəllifin həyat və yaradılıcılıq yolu, eyni zamanda əsərin yazılmış səbəbləri, bədii məziyyətləri haqqında ətraflı məlumat verib: "Bu əsərin yazılmışına səbəb 1942-ci ildə faşistlərin hərbi məhkəməsinin hökmü ilə onun özündən böyük qardaşının böhtan əsasında güllələnməsi olub. Meşa Selimoviç bu qorxunc hadisəni iyirmi il həyatının ən böyük faciəsi kimi ürəyində gəzdirib, heç vaxt bu ədalətsiz olaydan ayrıla bilməyib. Roman avtobioqrafik cizgilərə malikdir. Baş qəhrəmanı təxminən 40 yaşlarında olan şeyx Əhməd Nureddin adlı humanist, bir mövləvi şeyxidir. On altı hissədən ibarət olan roman Şeyx Əhmədin xatirələri məcrasında olub bir növ yaddaşın monoloqu tərzində yazılib. Hər bölümün əvvəlində Qurandan verilən ayələr əsəri daha da ülviləşdirir. Romanın bədii-felsəfi dəyəri bundadır ki, o, insanın ictimai-siyasi münasibətlər müstəvisində deyil, daxili-mənəvi aləmin-dəki gücü aşkara çıxarıb. Meşa Selimoviçin qəhrəmanı da ölümə yox olmaq kimi deyil, ikinci dünya doğuşu kimi baxır". Ön sözün müəllifi romanı "Avropa təfəkkürü ilə türk ruhunun vəhdətindən yaranmış felsəfi-psixoloji əsər" kimi səciyyələndirib: "İlk dəfə 1966-ci ildə Bosniya Sarayevoda nəşr olunan "Dərviş və ölüm" romanı 46 il sonra çağdaş felsəfi-intellektual şeirimizin görkəmli nümayəndəsi, istedadlı söz ustası Ələkbər Salahzadənin tərcüməsində çap olunur". Professor bu dəyərli əsəri oxumağı hamiya məsləhət görür: "Biz möhtərəm oxucularımızı bu gözəl romanla baş-başa buraxır və onu oxuyacaq insanlara qibətə edirik".

Kamal Abdullanın “Yarımçıq əlyazması”ndan

Maks Statkiyeviç

Prof. Maks Statkiyeviç ədəbiyyat nəzəriyyəsi və ədəbi tənqid, klassik mətnlər, fəlsəfə, komparativ mifologiya, ritorika üzrə mütəxəssisidir. ABŞ Viskonsin-Medison Universitetinin Müqayisəli ədəbiyyatşünaslıq kafedrasına rəhbərlik etmişdir.

“gizlədilmişdir də”).

“Yarımçıq əlyazma”nın süjetində qədim əlyazmanın elmi iş olaraq oxunuşu Milli Əlyazmalar İstututunun (Fondunun) orta əsrlər şöbəsində, üzərlərini toz basmış köhnə və yeni əlyazmaların yiğildiği kitab şkafları, rəflər arasında baş verir.

Kitabxana sisteminin bu sahəsinin bəzi təfərruatları - ümumiyyətlə, əlyazmaların əldə edilməsi, saxlanılması (qorunması) və bərpası, eləcə də bu əlyazmanın dəqiq kataloq nömrəsinin (A 21/733) göstərilməsiyle yanaşı, onun oxunuşunun (zeruri hallarda şərqşunas qızın iştirakı ilə) təmin edilməsi prosedurları romanın təqdim edilir. Eyni zamanda, əlyazmanın aşkar olunma anındakı vəziyyətinin qısa təsviri verilir və göstərilir ki, əlyazma zamanın bəzi izlərini özündə eks etdirir: mətnin müəyyən natamamlığı və qismən oxunmaması şəklində üzə çıxan od, torpaq və insan etinəsizliyinin izlərini.

Əlbəttə, guya tamamilə aydınlaşdır ki, bu əlyazma bizim eranın on ikinci əsrinə aiddir və o, 1139-cu ilde baş vermiş Gəncə zəlzəlesi barədədir. Əlyazmanın bu hadisəyle bağlı tarixçi alımlar tərefindən bu əlyazmanın öyrənilməsinə xüsusi marağın olmamasının səbəbi məlumat verməməsidir.

Təhkiyənin lap əvvəlində özünü göstərən aşkar tədqiqat proseduruna baxmayaq, romanın oxucusu düşüne bilər ki, belkə də əlyazmanın oxucusuna (o, həmdə romanın təhkiyecisidir) dərəməsi möşğelə və ya elmi həqiqət yaddır, onun həşəyi bilmək istəyə başqa səciyyəli də olabıl. O yazır: “Bəlkə də bu elmi işçilər, lap elə bu qızın özü bir şərqşunas kimi maraqlı dissertasiya mövzusunun əllərindən çıxdığını düşünürələr?! Elə biliirlər ki, mən bu işdə onlara rəqibəm? Hər nece də olsa, mən onlar üçün axı kənar adamdım və s. və i.a. bu kimi fikirlər məni rəhat buraxmırı”. Romanın sonunda o hələ də narahatdır ki, kitabxanaçılar və başqa tədqiqatçılar “mənim hansısa bir tədqiqat işi planlaşdırırdı”məni düşünərək, niyətimi yanlış yere yoxa bilərlər. Allah uzaq ełəsin.” Lakin yarımcıq əlyazmanın şəhərlə zəngin və şərhə meylli strukturu belə, oxuma prosesini gərginləşdirib ona elmi damğa vurmur: “Əvvəlcədən hər hansı şərh elmi giriş yazmaq iddiasından xəbər verir ki, biz bu iddiadan uzağıq”. Əksinə, oxucu-təhkiyəçi öz diqqətini “Yarımçıq əlyazma”nın sanki qırıldığı və ya nəyi isə deyilməmiş qoymuşdur” yerdə cəmləmek və həmin yerləri problematikləşdirmək iddiasındadır.

Romanın əvvəlində oxucu-təhkiyəçi epik qeydlərin qəhrəmanının və ehtimalı müəllifin-rəvayətçinin-öncəgörün və müqəddəs insanın adını məlum edir. Onun adı Qorqud Ata və ya Dədə Qorquddur, özü də dastanda, daha geniş götürsək, yarımcıq əlyazmada (o cümlədən “Yarımçıq əlyazma”da) mərkəzi suretdir. Bunu da demək olar ki, Kamal Abdullanın romanı faktiki olaraq qədim epik-mifik ənənə ilə onun müasir “dekonstruksiyası” arasındaki qarışdırma problematikası ünsürü daxil edir. Hətta təhkiyəçinin sözlərinə görə, roman Dastanın ədəbi versiyasının və “Yarımçıq əlyazma”nın öz məninin, yəni, birinci şəxs adından yazılımış “qeyd” və “müşahidələr”in müqayisəsinə əsaslanır. Beləliklə, iki tip yazının parlaq şəkildə qarşılaşdırılması göz qabağındadır; özü də bu yazı tipləri, Baxtinin təbiri ilə desək, “polifonik” roman adlandırılara biləcək bu əsərdə birinci şəxs adından aparılan başqa bir təhkiyə axarına daxil edilmişdir (bundan başqa, hələ bir Gəncə zəlzələsinin tarixi təsviri çərçivəsində

məhz bu hal onun dar elmi maraqlan tamamilə ferqli, başqa bir marağına səbəb olur. Mətnin sırlı və unikal (hətta yarımcıq əlyazmalar janrı mühitində belə) mahiyəti onu heyran edir. Əslində, məhz bu ikili (ikitərifli) yarımcıqlıq təhkiyəci əlyazmanın ferqli cəhəti kimi görünür: “Bizim “Yarımçıq əlyazma”nın bütün diger yarımcıq əlyazmalardan bəlkə bir əsas fərqi var - bu fərqli odur ki, bizim Əlyazmanın sonu olmadığı kimi əvvəli də yoxdur”. Onun yarımcıqlığının ilkin izahı ənənəvi elmi, tarixi-təbii və nəzəri-ədəbiyyatşunaslıq (narrotoloji) səpgidə görünür: “Bəlkə də bu, Gəncə zəlzəlesi ilə bağlı dövrün təsvirini verən bir növ xatırlatmadır - bu həm də ona görə mümkündür ki, Əlyazmanın Müəllifi metni öz qaydaları və sistemliliyi olan xətti roman kimi fikirləşmişdir”. Yalnız Əlyazmanın diqqətli və təkrar oxunuşundan, “köçürülməsindən” sonra təhkiyəci Əlyazmanın yarımcıqlığının tamamilə ferqli, ontoloji və ekzistensial izahı əyan olur: “Bundan sonra her şey, eyni ilə bizim “Yarımçıq əlyazma” kimi, özündə natamamlıq izi daşıyacaq”.

Bu Əlyazma tam deyil, ona görə ki, kainatın və, əlbəttə ki, dünyaların əlahidə bir natamamlığını eks etdirir (və ya buna bir nümunədir). Doğrudan da, öz macərasının (və ya maraqlı qiraətinin) sonuna yaxın əlyazmanın oxucusu belə bir paradox faktı dərk edir ki, əslində, dastan qəhrəmanları bizim dünyamızda mövcud deyillər və “onlardan her biri öz dünyasında o birisi ilə səhəbədir; Bayandır Xanın dünyasında öz Qorqudu var idi, Qorqudu “dəxi” dünyasında öz Bayandır Xani var idi. Bunlar bir-biri üçün bir yerdə yoxdurlar...”.

Oxucu-təhkiyəçinin bu maraqlı kəşfi, əlbəttə ki, epik ənənəye münasibətdə paradoxaldır (inamı iflicləşdirir), cənki epos janrını məhz dünyanın - “mif dünyası”nın vəhdəti səciyyələndirir. Höte və Şillerin terminologiyasına görə, epos öz dünyasının, tarixi, “müssəsir” zamanlılıqdan - roman zamanlılığından silinmiş və mütləq keçmişdə, “yaddaş dünyası”nda bərərər olmuş “epos dünyası”nın vəhdəti və ardıcılılığı ilə fərqlənir. Epos dünyası həmisi milli, etnik ənənəye bağlanmış (Qorqudun kitabında olduğu kimi) “keçmiş”le bağlı olmuşdur, heç vaxt “müssəsirlik”, dəyişikliklər üçün açıq (bizim romanda olduğu kimi) olmamışdır. Epos dünyası, yənə də M. Baxtinin dediyi kimi, “birincilər və ən yaxşılardır” olmuş ataların və ailə banilərinin vahid dünyasıdır; onların zamanı milli tarixin zirvəsidir, bu zirvə müqayisənin əbədi nümunə və standartdır və sonrakı nəsillər bu nümunə və standarta çatın ki, nə zamansa çata bilənlər. Eposun xüsusi cəhəti onun keçmiş üzərində “ideal keçmiş” kimi koncentrə olmasıdır.

Beləliklə, epik mətnin düzgün oxunuşu mənənin - Ata mənəsinin bərpa hermenevtikası çərçivəsində yerinə yetirilməlidir və bu mənə varislər və “atalar” arasındakı möhtəşəm məsafəni müəyyən bir ümumilik hissində birləşdirməlidir. Möhtəşəm uzaqlığın möhtəşəm dərki davamlılıq və ümumi “biz” hissi ilə müşayiət olunmalıdır. Bəzi alımlar, məsələn Daniel Medelan mif və eposun bu ümumiliyini yazı “soyuqluğu”na qarşı şifahi başlangıcı “hərarəti” ilə əlaqələndirirdilər.

“Yarımçıq əlyazma”nın təhkiyəcisi öz heyranlığını və epos oxucusunun əlyazmanın üçüncü, ən etibarlı oxunuşundan sonra zahiri nostaljisini (bütün bunlarla yanaşı həm də mifik ənənəye yad olan hansısa bir şey də duyan oxucunun) ifadə edərək, bərpa hermenevtikasının bu cür tələblərinə eks getmiş olur. Onun əlyazma (və epos) müəllifinə, eləcə də

onun təsvir etdiyi (yaratdığı) dünyaya olan “heyvət və heyranlığı”nın “həddi yoxdur”, o təessüf edir ki, “bu cəmiyyət artıq mövcud deyil, o, antiklikdə, uzaq üfüqlərin arxasında və elçatmadır keçmişdə qalmışdır”, o təessüfələr ki, “bu gün bizi antik dövrlə çox az şey birləşdirir”. Əlyazmanın oxunuş prosesini müşayiət edən təhkiyəçi “şərhlər”indən bezləri, görürün, onun epik hadisələrin (epik həqiqətin) şahidi funksiyasında əlyazmanın yarımcıqlığı ilə bağlı həmin o nostalji vəziyyətini ifadə edir. Bunlar mənələrin bərpası hermenevtikasının, ən azı onun bir-başa versiyasında, aldadıcı iflasına işarə edir: “gəve bədbəxtılıkdan, biz məhz Dədə Qorqudu nələri yadda saxladığı heç vaxt bilməyəcəyik”, “burada Dədə Qorqudu əlilə yazılmış iki-üç səhifəyə bizim üçün həmişəlik itirilmiş kimi də baxa bilərik”, “əslində, Aruzunu demişdir, ya deməmişdir? Biz heç vaxt bilməyəcəyik”, “burada, bu qəmli anda Şah İsmayıllı haqqında metn sonuncu dəfə qırılır və sona çatır... Burada təsvir olunanlardan hansının həqiqət, hansının isə sadəcə təxəyyülün məhsulu olduğunu heç kəs əminliklə deyə bilməz”. Sonuncun - müəllif təxəyyülünün, bədii təxəyyülün, incəsənət və ədəbiyyat təxəyyülünün “Yarımçıq əlyazmada” mümkünəşib inkişaf etməsi real şəkildə romanın epik, tarixi və mifoloji ənənəye qarşı durma tendensiyasına dələlat edir. Bu, romanın finalında həmin ənənənin qavrayışının üstünlük təşkil etməsi ilə sonuclanacaq.

Şübhəsiz, bizim dövrümüzde qəhrəmanlar dünyasının itirilməsinin dərki tarixi tədqiqatlarından imtina edilməsinə və keçmişin rekonstruksiyası cəhdinə getirib çıxarmır. Baxmayaraq ki, heç kəs, müasir tarixşunaslığının banisi Leopold fon Rankenin sözləri ilə desək, “hər şeyin nece baş verdiyini” (wie es wirklich war) əminliklə bilmir. Hiss olunur ki, qəhrəmanlıqların müstəqil tarixi təsdiqini epik rəvayətlərdən almaq və beləliklə, “yarımçıq əlyazmaları” “tamamlamaq” hələ də mümkünədir. Başqa əlyazmalar da aşkarlanıb (kitabxanalarda, qumun altında, və ya başqa yerlərdə, istənilən bir məsələ ilə bağlı, məsələn, bizim romanda olduğunu kimi, “mühafizəçinin masasının üstündə”) biler.

Arxeoloji axtarışlar eramızdan əvvəl texminin XII əsr ərefəsində Miken mədəniyyətinin süqutu (“Trojanın süqutu”) və ya eramızın 12 əsrində Oğuz mədəniyyətinin böhranı (Gəncə zəlzəlesi zamanı) izlərini aşkarlamışdır. Lakin bu cür tapıntılar başlangıclar salnaməsinə, Nitşenin verdiği tərifə görə - “monumental tarix” doğrudan da nüfuz edə və ya onun törməsi olan eposa (onun tarixini təsdiqləmiş və bu tarixi əhəmiyyətli dərəcədə doğurmuş eposa!) təsir edə bilməzdilər. Bir tərəfdən monumental tarix, digər tərəfdən isə mif arasında dəqiq həddin qoyulmasının mümkünəşib üşünləyən şəbhə altına alarkən Nitşə tamamilə haqlı idi. O, özünün “Vaxtı çatmamış düşüncələr” əsərinin ikinci versiyasının ikinci fəslində aşağıdakılardır: “Elə vaxtlar olmuşdur ki, stimulların bir dünyadan qoparılib başqa bir dünyaya keçirilməsi mümkün olmayan kimi, monumental keçmiş də mifik ədəbiyyatdan ayırmak mümkün olmamışdır”. Bu stimullar həmişə vahid dünyasına və onun qorunmasına yönəli olmuşlar. Və bu unifikasiya prosesinə elm, tarix (bilik) və ya onların vəhdətindən daha çox məhz Yaddaş (yunanca - Mnemosyn?) hökmran olmuşdur.

Mifin tarixlə bu çarpışmasında (mifoqrafiya və əsəri istorioqrafiya şəklində) yazılın statusu çox vaxt birmənali görünümür-

yarımçıq əlyazmaya doğru: yazı eposa qarşı

dü. Bir tərfdən, yazılı mətnlər əksər halarda mifik ənənəni təsbit edirlər və onun qorunmasına, ötürülməsinə imkan yaradırlar (məsələn, bizim eradan əvvəl altınçı əsrde Homerin metnlərini, eramızın on dördüncü əsrində Oğuznamələri misal gətirmək olar); digər tərfdən isə Yazı ənənənin özü üçün təhlükə töredir, cünki onu mürekkebleşdirir. Əlbəttə, o, Yaddaş Həqiqətinə və mifik ənənəyə düşmən de ola bilərdi. Platon öz “Fedra”sında yaddaş möhkəmlətməklə bağlı yazının əsassız iddiasını faş etdi və pişlədi. Və artıq bizim dövrümüzde Mixail Bulgakovun romanının təhkiyecisi de (“Yarımçıq əlyazma”nın təhkiyecisi öz Proloquunda ona istinad edir) Ustadın romanının (bu romana müəyyən mənada mif kimi də baxıla bilər) doğruluğunu dəstəkləmək üçün əlyazmanın lazım olduğunu nümayiş etdirməklə, eyni bir fikri ifadə edir. Əlbəttə ki, “əlyazmaları yanmır” və əgər hətta yanırlarsa da, söz qorunub saxlanılır, cünki Ustad, qədim dövrün bardı Homerin, və ya Dədə Qorqudu etdikləri kimi, öz “roman”ını ezbər yadında saxlayır. Marqari tanın Onun sözü (sözü, yəni “İqor polku haqqında dastan”da olduğu kimi, loqosu) yadında saxlayıb-saxlamadığı ilə bağlı sualına Ustad cavab verir: “Narahat olma! Mən heç vaxt heç nəyi unutmayacağam”. Beləliklə, Ustad mifin ilahi, epik sözünü qorumağa (yaratmağa) cəhd edir.

Dədə Qorqu razılaşır ki, “əvvəlcə söz olub”, lakin o, aforizmlərindən birində eposda yazılılığı kimi, “Əgər bir şey lap əvvəldən yazılmayıbsa, heç vaxt baş verməyəcək” deyəndə, yazılı sözün əlahiddə gücünü öncədən görür. Və Kamal Abdulla da “Yarımçıq əlyazma”da yazının dekonstruktiv potensialının, epik sözün, mütləq keçmişin və monumental tarixin logosunun (sözünün) və muthosunun (mifinin) hakimiyətinə müqavimet göstərmək potensialının bütün nəticələrindən istifadə edir. Doğrudan da, yazıya canlı epik yaddaşın mövcudluğu şəraitində nəinki faydasız bir şey kimi baxmaq olar, onu həm də ənənənin sərt qanunlarını pozan təhlükeli bir şey (Derridanın sözləri ilə desək, “təhlükeli eləvə”) də hesab etmək mümkündür. Əlyazmaları elə-bələ, sadəcə yanmır, amma onlar tamamilə xətər toxunmamış kimi de qalmır. Biz daim üzərində “yanıq izləri” və “ləkələr” olan səhifələrlə, hətta “cırıq-cırıq” edilmiş, ya da tamamilə itirilmiş səhifələrlə rastlaşıraq. Əlbəttə, ilk tanışlıq zamanı üzə çıxan bu cür ləkələrin bəziləri elmi-tədqiqat prosesində aradan qaldırıla bilər. Lakin başqa bir (ontoloji) mənada - Derridanın və Kamal Abdullanın mənalarında - onlar insan heyatının və onun verballaşmasının mahiyyətə həllolunmazlıq və yarımcıqlıq (məhkumluq vəziyyətinin) indikatorlarıdır (izləridir). Bu mənada, insan varlığının natamamlığı və yarımcıqlığı əzəldən təyin olumuşdur.

Kamal Abdulla yazını və sirri bir araya gətirərkən (Derrida bunu “ikonoqrafiya” adlandırdı) insan məhkumluğunun xüsusi təyinatı haqqında fikri inkişaf etdirir. Onun “roman” təhkiyecisi bilir ki, “əlyazmalar öz sirrini yazıda gizlədir” və Dədə Qorqudu əlyazması da məhz bu mənada xüsusi “gizliliyi” malikdir, belə ki, əsrarəngiz surətdə Şah İsmayılla bağlı başqa bir əlyazmaya çülgəşir; onların hər ikisi Gəncə zəlzələsini təsvir edən fragməntlərlə haşiyələnmişdir. Təhkiyecisi özünü tarixçi-alim -- həmin yazıçı ilə eyniləşdirməkdən imtina edərkən, eynən Derrida kimi, iki yazı növünü fərqləndirir: onlardan biri (“yaxşı”) qələbə epik yaddaş (anamn?sis) vasitəsilə daxil edilir; digəri (“pis”) və ya Nitşə belə deyərdi: “o qədər də pis olmayan” isə yaddaş dəftərcəsi, “müşahidələr” (hypomnemata ili memorā-

bilia, memoranda, commentari) səciyyəsi daşıyan dağıdıcı, sırlı yazıdır. “Yaxşı yazı” kitabına çevriləmək tendensiyasına malikdir. “Kitab ideyası bütövlük ideyasıdır”, lakin bunlar eyni şeylər deyil və hətta yazı ideyasına (natamamlıq mahiyyətinə) müxalif mövqədə ola bilərlər. “Kitabın ideyası həmişə təbii bütövlüyə istiqamətlənir və yazının özünən məqsədlərinə çox yaddır”.

Beləliklə, Dədə Qorqud Kitabı”nın bütövlüyünə, eposun yazılı mətninə, qədim oğuz cəmiyyətinin qapalı mifik dünyası obrazına, hər iki - qədim və müasir əlyazmanın (“ədəbi romanın”) bütövlüyünə qarşı durmaq cəlbedici görüne bilərdi. Kitabın fasıləsizlik və bütövlük, riskə yəni, əhəmiyyətli “orijinal” əlyazma ləkələri ile “qırılma”ya bu cür məruz qala bilir (burada “arxi-iz” [archi-trace] kimi “arxi-yazı” [archi-?criture] ciddi əhəmiyyət kəsb edir.).

Doğrudan da, “mifin qırılması” fenomeni ədəbiyyat haqqında mümkün təyinlərden biridir. Lakin Kamal Abdullanın romanı daha orijinaldır, cünki o, eyni zamanda eposdan daha ədəbidir, belə ki, həlli dilməz, qapalı, tamamlanmamış, yəni, “qırılmış” mətni ehtiva etdiyi, “qeydlər” və “müşahidələr” (“yaziya alınmış olan hazırlıq işləri”) şəklinde təqdim olunduğu üçün bu təyini tekzib edir. Faktiki olaraq, Jan Lyuk Nensinin mif və ədəbiyyat arasındakı münasibətlər haqqında düsturu dediyimiz fikirle ziddiyət təşkil etmir: “Əsərdə mifin, ədəbiyyatın və yazının hərəsinin öz payı var. Sonuncu özündən əvvəl gələni yarida dayandırır, o, mifin qırılması (hekayətin, yaxud təhkiyənin yarida saxlanması ilə) vasitəsilə tamamilə “açıılır”...

Lakin mifin bu cür “qırılma”sı, şübhəsiz, onun mif olaraq meydana çıxmazı və yaxud “mif” olaraq təyini qədər qədim dirməsəsi kimi mif və ədəbiyyat arasında kəmənətələr, eləcə də “ilkin” mənbə (yunanlarda ?????) məsəlesi son dərəcə mürəkkəbdir və bu mürəkkəbliy “Yarımçıq əlyazma”dan daha yaxşı əks etdirən başqa bir mətn təsəvvür etmək çətindir. Doğrudan da, eposun ilkin təşkili həmişə “ilkin” qeydlərin və müşahidələrin müdaxiləsi və natamamlıq ilə müşayət olunur. Üstəlik, artıq qeyd etdiyimiz kimi, epos öz leytmotiv məramında gələcək dekonstruktivinin rüseymlərini gizlədə bilər. Əlbəttə, bu “aforizm enerjisi” yalnız (“Yarımçıq əlyazma”nın təhkiyecisi və oxucuları tərəfindən) sərrin açılmasından sonra üzə çıxa bilər, şərti olaraq, “tamamlanın”.

Kamal Abdullanın təhkiyecisi sirlərə yiylənməkən bağlı fövqələde istəklər vurğulayarkən, müəyyən mənada, “yaziya müdaxiləni”, yəni, Derridanın dediyi kimi, “aforistik enerji”ni nümayiş etdirir. Bu mənada, o, Dədə Qorqudu xələfi kimi, hətta romandaki Dədə Qorqud xarakteri onun yazı proyeksiyası kimi nəzərdən keçirilə bilər. Daha mühümü odur ki, Kamal Abdullanın romanında Dədə Qorqud təkcə Bayandır Xanın katibi deyil, o, sözün ən güclü mənasında katibdir. O, sadəcə, yazıçı-təhkiyəçi yox, həm də “sirrlərin qoruyucusudur”. Oğuz cəmiyyətində hər kes bilir ki, “Dədəya etibar edilmiş sirr həmişə qorunub-saxlanacaq”. Bununla belə, Con Kaputo yerində deyir və yazar ki, “sirr qorunub-saxlanmağa başlandığı andan yayılmağa başlayır; o öz qorunması ilə yayılır”.

Bu mənada, Bayandır Xana, beləliklə də, qədim əlyazmanın oxucusuna və “Yarımçıq əlyazma”nın oxucusuna təkcə Beyrəyin “qəhrəmanlığı”nın sirri açılmır. Əksinə, hər dəfə əlyazmanın müəyyən yarımcıqlığı ortaya çıxdığında sirrin “üstünən açılması” və “yayılması” baş verir. Gizlilik “Yarımçıq əlyazma” üçün -- həm

roman, həm də eposa qeydlər üçün, faktiki olaraq, başlıca obraz rolunu oynayır. Bu gizlilik sırrın faş olması ilə olmaması arasında oyunun obrazıdır, yeni, özününlərin həqiqətinin obrazıdır, yaxud üzə çıxan bədii obrazın həqiqətidir: “Dədə Qorqudu hazırlıq qeydləri, müşahidələri və eskizləri sis-duman örtüyü kimi açılaraq, öz həqiqi cizgilərini itirmiş və sənətkarın qələmə aldığı xəyalı çevrilmiş ideya və mənaları aşkarlayır - buludlar göy üzündə yox olduqda nəhayətsizliyin məvilliyyəti daha ehtişamlı görünür və sən Tanrıya, böyük ali həqiqətə daha yaxın olursan”.

Belə bir həqiqət işi, gizliliklər-gizliliklərin açılması, Haydeqgerin sənət nəzəriyyəsi və yaxud xüsusi bir ilkin natamamlıq (Baxtinin roman nəzəriyyəsində roman yarımcıqlığı) kimi belə bir həqiqət işi Dədə Qorqudu epos üçün hazırlıq qeydlərini ilə romanın finalindəki “eposun tanış mətni” arasında böyük bir fərqi özündə ehtiva edir. “Eposun tanış mətni” Dədə Qorqudu epos üçün hazırlıq qeydlərindən siyasi baxışların məzmunu baxımından o qədər də fərqlənmir. Söhbət o ideoloji məzmundan gedir ki, həmin məzmun eposun “patronunun” (Bayandır Xanın) isteyinə daha uyğun ola bilərdi (məsələn, “indi çox dəbdə olan dövlətçilik konsepsiyası”). Eposun tanış mətni daha çox öz natamamlılığı ilə, başqa sözlə, daima yenidənyazılma prosesində gizli mətnlərin faç olmasına açıq olmasına fərqlənir. Təhkiyəcinin eyni əlyazma çərçivəsində, (bir tərfdən DQ hekayələri, digər tərfdən Şah İsmayıllı hekayəsi) iki tarixi baxımdan bir-birindən uzaq mətnlər arasında əlaqənin nədən ibarət olmasına dair dramatik suali bu cür cavablandırıla bilər: Natamamlıq! Əminliklə demək olar ki, bu natamamlıq (Makiavellisayağı) həmən gizliliklərin açılıb-açılmamasına səbəb olan siyasi məqsədəyönlük prosesinin eyni oyununa istinadən, yəni, həqiqətə istinadən ortaya çıxa bilər.

Eposun hazırlıq qeydləri ilə eposun son mətni arasındaki böyük fərqi, yəni, bir tərfdən, dölyanın mifoloji, ideoloji quruluşu ilə digər tərfdən onun tanış və yad quruluşu arasında yazıla bilən roman oyunu arasındaki fərqi nəzərə alaraq kiməsə, xüsusile də, “Yarımçıq əlyazma”nın təhkiyəsinə maraqlı gələ bilər: nə üçün eposun “tam” mətni deyil, hazırlıq qeydləri və müşahidələr qorunub saxlanıb? Bu cür qorunub saxlanma, ümumiyyətə, mümkündürmüdür?

Nəticə etibarilə, epik mətn formalarının hakim qüvvələrin tərəfindən qorunub saxlanma imkanları daha yüksəkdir (məsələn, Homer eposunun taleyi və yaxud Vergilinin “Eneida”sını dırnaqarası Menipp satiraları ilə müqayisə edək).

Kamal Abdullanın təhkiyecisi, yəni, Dədə Qorqudu xələfi və katib deyir ki, “Bu, sırrı-Xudadır!” Ancaq bu həm də şeytanı sırr deyil (ve yaxud, tutalım, Mixail Bulgakovun və ya Kamal Abdullanın özünü sənətkar sırrı deyilmi)? İddia etsək ki, öz ilahi anlamında “əlyazmalar yanmır”, bu, Yazının (ve sənətin) əbədiliyi ilə bağlılı sirr deyilmi?

Doğrudan da, “həmişə şər törədən, bununla belə, həm də xeyir işlər görən qüvvə”nin kompetentliyi çərçivəsində əlyazmaların gümanedilən dayanıqlığını anlamaq cazibəsi mövcuddur. Ancaq bu hal Kamal Abdulla məxsus yazının “əzəli” yarımcıqlığı “prinsipi”nə etinəsiz olardı. Artıq qeyd etdiyimiz kimi əlyazmalar tamamilə yanmır və heç vaxt xəsarətsiz olurlar; onlar həmişə hansıa izlər qoyular. Bir tərfdən bu izlər eposun bütövlük istəyidir, yəni, “Yarımçıq əlyazma”nın təhkiyecisinin dediyi kimi, təxəyyülümzdəki “tam bütövlük”dür, digər tərəf-

dən isə hypomnemata, yaxud memorabilia da qeyd olunan “ilkin” təlaşdır, “hərəkət qeydləri və müşahidələr”dir. Bir daha qeyd edək ki, Kamal Abdullanın dahiyanə tapıntısı eposun mədəniyyəti “təsis etmək, qurmaq” iddiası daşıyan missiyasının bünövrəsinə yazının natamamlıq mahiyyətinin qoyulmasına təşviq edir.

Bundan da artıq, “Yarımçıq əlyazma”da Dədə Qorqud həm eposun, həm də qeydlərin və müşahidələrin müəllifi kimi kəşf edilib - təxəyyül olunub. Həqiqət də məhz sonuncuda (qeyd və müşahidələr) açılır: “Həqiqətdə məsələ belə olub!” - “Yarımçıq əlyazma” deyir. “Bütöv” eposun ideoloji, mifoloji funksiyasının həqiqəti, eyni zamanda, ciddi, doqmatik, hermenevtik qayda kimi üzə çıxır: “Amma gələcək nəsillər bunu belə başa düşməli və bu cür qəbul etməlidir!” - Epos da sanki belə deyir. Ən vacibi isə qeyd və müşahidələrin təsdiqinin tarixi və mifik həqiqəti baxımından həmin qeyd və müşahidələrin gücü, nəticə etibarilə, böyük Azərbaycan şairi Hüseyin Cavidin (“hakimiyət bütün hakimiyətlərə son qoymaq üçün lazımdır”) nüfuzu ilə riskə atılmış olur. Təhkiyəci yazır: “Ancaq bu metnin təqdim etdiyi reallığın özü də həmçinin şübhə altına alına bilər. “İnsanın şübhə etməyə haqqı var” ifadəsi ilə bağlı Hüseyin Cavidin fikirləri bu gün də yaşayır, gələcəkdə de yaşayacaq”.

Yarımçıq əlyazmanın (və “Yarımçıq əlyazma”nın) ciddi “siyasi” funksiyası şübhə hermenevtikasının təsdiqindən çox, hermenevtik prosesin səbrələr açılmasından (daim “özü-özünü yarıda saxlaması”ndan) ibarətdir. Beləliklə, yarımcıqlıq şərhin əsas principi kimi göstərilir. Nitşenin məşhur deyimini bir qədər dəyişdirək, demək olar ki, tamamlanmış, bütöv əlyazmalar mövcud deyil, yalnız (yarımçıq) şərhələr var, cünki yarımcı əlyazmalar həmişə yəni-yəni şərhələr doğurur. “Yarımçıq əlyazmalar”ı yenidən epik bütövlüyə və tamlığa yuvarlanmaqdən qorumaq üçün güclü şərhçiyə - bədii qüvvəye ehtiyac var. Epik qəhrəmanlarının “yenidən həyata qayıtması, sevməsi, nifrat etməsi, sədaqətli olması, fitnə-fəsad töretdəsi, ağlayıb-güle bilməsi üçün” onları düşdükləri “dondurulmuş statistik” vəziyyətdə yalnız belə bir qüvvə xilas edə bilər. Kamal Abdulla onların canlı (və ölümlü) təbiətini göstərməklə (qəhrəmanların kvazılıhi təbiətine qarşı çıxməqla) “əyanları və onların oğullarını, xanları və xan oğullarını” miflərin epik dünyasından romanın “zamansız” dünyasına keçirir. Keçmiş öz “mütələqliyi” itirir, lakin öz müasirliyini əldə edir: “Qədim oğuz cəmiyyəti öz real, mənəvi kontekstində görsəməyə başlayır”.

Beləliklə, ənənəvi “donmuş” epik qəhrəmanların dirçəldilməsi prosesinin o biri tərəfi oxucunun yenidən aktivləşməsi olmalıdır. Həmin oxucu o qəhrəmanlarla öz mənəvi qohumluğunu yenidən kəşf edir, artıq ənənəni passiv şəkildə qəbul edən şəxs və ya ehtirassız, soyuq alım olmur, əksinə, iştirakçı, yazıçı - “katib”, nəhayət etibarilə, Dədə Qorqudu xələfi olaraq meydana çıxır.

Kamal Abdullanın əsəri ilə bağlı bunu da demək olardı ki, romanın əsərindəki təhkiyecinin haqqında danışdıq qədim, yarımcıq əlyazma “aldadıcı yarımcıqlığına baxmayaraq, qorquduşunaslıqda böyük dəyişikliklər doğuracaqdır”. Fikrimizcə, daha çox məhz özünün natamamlıq “sayesində” “Yarımçıq əlyazma” təkcə qorquduşunaslıqla təsir göstərməyəcəkdir. Onun həmçinin müasir ədəbiyyatın oxunuşuna və tədqiqinə, eləcə də onun qədim (epik, mifik) ənənə ilə əlaqəsinə və digər ənənələrlə qohumluğuna da təsiri olacaqdır.

ORALARDADA KİMLƏR VAR: ALLAHVERDİ EMINOV-1

ALLAHVERDİ EMINOV KİMDİR

1941-ci ildə Salyan rayonunda doğulub. Dəmiryolcu ailəsində. Orta məktəbi 1955-ci ildə Lənkəran şəhərində bitirib.

1959-cu ildə indiki Pedaqoji Universitetin tarix-filologiya fakültəsinə daxil olub, 1964-cü ildə oranı bitirib, 1965-1968 tədris illərində Salyan rayonu Kərimbəyli kənd orta məktəbində çalışıb.

1968-ci ildə Azərbaycan ETPİ-nun aspiranturasına girdi, 1971-ci ildə tamamlayıb. 1971-ci ildə disertasiya müdafiə edib, pedaqoji elmlər namizədi adını alıb. Dosentdir.

1974-76-ci illərdə "Azərbaycan məktəbi" jurnalında, 1976-84-cü illərdə "Azərbaycan müəllimi" qəzetində çalışıb.

2001-2005-ci illərdə Azərbaycan Müəllimlər İstututunun Salyan filialının direktoru olub.

Müxtəlif vaxtlarda Ali Təhsil Müəssisələrində dosent vəzifəsində çalışıb. Hazırda Bakı PMİY-nin dosentidir.

Əsərləri : Araşdırma: Səməd Vurğunun poetikası, İsmayıllı Şixlinin poetikası.

Mir Cəlalın poetikası, Musa Yaqubun poetikası, Baba Mahmudun musiqi felsəfəsi, Roman: Payiza qədər

- Allahverdi müəllim, uzun, upuzun illər öncə biz bir yeddiyillik məktəbdə oxumuşuq və məni bir şey son dərəcə maraqlandırı: nəcə olub ki, bir kənddə yaşıaya-yaşa, bir kənd məktəbində oxuya-oxuya mənim Sizdən xəbərim olmayıb. Bəlkə siz xatırlayasınız? Nədən bizim yolumuz heç olmasa bir dəfə də olsun hər hansı bir bəhanə ilə kəsişməyib?

Bunun bir günahı sənin yaddaşındır, sərt alınmadı ki? Sən mənən bir sınıf aşağı oxuyurdun, amma müəllimlərimiz eyniyidilər: Abuzafer Ağayev, Yasəmen Eminova, Havanise Bəşirova, Camal Cəbiyev ədəbiyyat, riyaziyyat, botanika, coğrafiya dərslərini deyirdilər. Xatırlayıram ki, yuxarı sınıflarda sənin rayonda çıxan "Sosializm yolu" qəzetində kolxozdan xəbərlərin çıxırıldı. İlk dəfə açıqlayacam: Sənin bu "yaradıcılıq işin" məni ruhlandırdı, mən də başladım. Deməli, mənim yazı-pozu aləminə gəlməyimdə Tofiq Abdinovun (imzan belə idi) roluna az olmamışdım. Sənə məni bu əzablı yollara saldıığın üçün öz təşəkkürüm bildirirəm. İkinci açıqlama da verirəm: Rəhmətlik ananla mənim anam yaxın rəfiqə olmuşlar. Bize geləndə səndən söz düşündü.

Qaldı "yolumuzun heç olmasa bir dəfə də hər hansı bir bəhanə ilə kəsişməsinə?" - O vaxt ciğal uşaqlar yox idi, hamımız müharibə illərində doğulmuşduq. Yaşca bizden böyükler (2-3 arası): Bahadır Nəzirov, Aydin Yusifov, Feyzi Kərimov, Həzrətqulu Quliyev, Meydan Mamatov, Məmmədsəlim Məlikov da sakit şagirdlərdir. Zəng olacaq, balaca məktəbin balaca həyətinə dül-

şürdük. Xatırlayıram ki, mən yeddi də oxuyanda sənin "qəribəliyindən" müəllimlər, bir də Bahadır Nəzirov söz salırdı, deyirdilər ki, Məhərrəm kişinin (Allah rəhmət eləsin) oğlu Tofiq qaynayıb-qarışdır. Bir dəfə Abuzər müəllim nədənsə söz düşdü, dedi ki, öten dərs VI sinifdə idim, Tofiq Abdinov mətnənən dənisi, öz fikrini dedi, ona "5" yazdım.

Bahadır yerində əlavə elədi ki, Tofiq şeir yazar. O vaxt hər kəs şeir yazmışdır.. İndi yadına düşdü. Quyuşçu kendində "Molla Həşim" kimi tanınan savadsız cadugər molla onabuna dua yazırırdı. Sənin "Molla Həşim" adlı bir satirik şeirin "Sosializm yolu" qəzetində çıxdı. Gözel ziyalımız Kamil Məmmədovun yadına düşər - klubun səhnəsində məktəbin köməyilə "Hacı Qara" və "Vaqif"-i tamaşaşa qoymuşdu. Onun özü ömrüm boyu hafizəmdən çıxmayan Hacı Qaranı və Vaqifi oynadı. Bu setirləri yazanda Kamilin rolları, xüsusiylə, Hacı Qarasını dünənim kimi xatırladım, xüsusiylə, bazarda ikən alveri baş tutmayan bu xəsisin ahanəsini. Tamaşaşa elə bil dünən baxmışam. İndi ona "professionallıq" deyirlər. "Vaqif"de Kamil sənərol vermişdi, epizodik idi. Görürün, uşaqlıqdan sənin də, mənim də içimizdə toqquşmaq, qabaqlaşmaq, artıq-əskik danışmaq hissələri olmamışdır.

- Və bütün bunların üstündə çox təbii olaraq soruşum ki, Siz bizim tərəflər üçün çox da adı olmayan bir ixtisası PEDAQOGİKA sahəsini seçməsiz. Bunun bir səbəbi var mı?

- Əlbəttə, səbəbsiz heç nə yox-

dur. Əslinə qalsa məntiqi sorudur, çünkü o gözəl, savadlı müəllimlərimizin dilindən "pedaqogika" anlayışını eşitməmişik. "Təlim", "tərbiyə" dəbdə idi və təhsil adı altında gedirdi. İnsanda elə duyular var - mübhəm qalır, bunlar əsasən elmlərlə bağlıdır, onlarda fundamentallıq prosesləri hələm-hələm üzə çıxmır; yalnız poeziyadır - şeirdir ki, çox erkən özünü "faş" eləyir. Sən böyük hərfə Şairsən və bu duyunu yaşamışın...

Yaxşı bilirsən ki, Eminovlar soyadı Qazax rayonunun I Şixli kəndinin ən qədim nəslidir və 37-ci il babamı, əmimi Sibirə apardı, ağlı kəsənlər deportasiyaya üstünlük verdilər. Qazaxda isə Müəllimlər İstututu (ikiilik) olmuşdu, dayılarım, xalalarım, digər qohumlarım buranı bitirib, Azərbaycan bölgələrinə işə göndərildi. O cümlədən, dayılarım, xalalarım, əmim qızı Salyanda çox sonralar məskunlaşdırılar, daha doğrusu, oxuduğumuz Qırızızkənd məktəbində dərs dedilər. Evimizə "Azərbaycan müəllimi" qəzeti və "Azərbaycan məktəbi" jurnalı geldi. Həvəsle oxuyurdum. İstəsən, 50-ci illərdən üzü bu tərəfə həmin mətbuat orqanlarında hansı pedaqoq-alimlərin hansı tematikada məqaleləri çıxb - dəqiqliyilə deyə bilerəm. Məsələn: professorlardan Əhməd Seyidov, Mərdan Muradxanov, Tələt Əfəndiyev, Əyyub Tağıyev, Itelson, Şövqi Ağayev, Ağamməd Abdullayev - bunlar yaşlı nəsildi. Görünür, məktəb heyati, şagird-müəllim münasibətləri, valideyn nüfuzu və s. məsələlər məni istər-istəməz düşündürmüştür. Etiraf edim ki, bu, hələ məndə peşə baxımından yerini tutmamışdı.

Pedaqoji sahəyə düşəndə iş elə getirdi zəngin kontingentli kollektivə düşdüm və mənimki alındı. Şagirdləri sevməyə, onların da məni sevməsinə real zəmin yarandı. Sinfə girəndə hissələrimlə əlbəyaxa olurdum, rəngim dəyişirdi. Və üç il də mərkəzi qəzet və jurnallarda pedaqoji mövzuda beş-altı elmi məqaləm çıxdı. Amma bu da məni pedaqogikaya çəkmədi. Filoloqluğu seçmişdim.

Uzunçuluq olmasın: Ədəbiyyat İstututuna aspirantura üçün elan verilmişdi. Biz gənclərin dostu, istedadlı şair Abbas Abdulla ilə istituta gəldik. Abbas Abdulladan rehbərlik heç nə gizlətmədi, açıqca dedilər ki, bu bir yer filankəsin (o, yazıçı idi) oğlu üçündür. Gələn il gələr. Ruhdan düşmürdüm, resenziyalar, bədii ocerklər, kiçik hekayələr yarızdım.

- Sualımın davamı kimi deyərdim ki, mənim bildiyim informasiyaya görə, Sizin qohumunuz indi çox böyük bir ictimai xadim və elm adamı olan Əjdər Ağayev bizim o uzaq kənddən pedaqogikanı seçəndə, onun da bir səbəbi olmamış deyil və ola bilsin ki, bu sahəni seçmənidə onun bir təkanı olub?

- Tofiq, bəlkə də proqnoz kimi deyirəm: hamımızın hörmət elədiyimiz Əjdər müəllim də mənlə razila-

Tofiq ABDİN,
abdin41@mail.ru
tofigabdin.com

şar ki, o da pedaqoq olmaq istəmemişdir. Birinci il ali məktəb imtahanını universitetin geologiya-minerologiya fakültəsində vermişdi... Tale onu pedaqogikaya getirdi. Bilmirəm, o, qəbul olunsayıdı nə "məcüzə" yaradardı - ancaq poetik ürəyi duydugu şeirlər yazardı. Amma nə yaxşı, o poetik Məkan ona qismət olmadı. Sualında çox haqlısan: Mən bir neçə yerde vurgulamışam ki, Əjdər müəllim bir məqamda "ümidverici söz" deyib. Tofiq bəy, bəlkə də ərkimnən irəli gəlir - keçmişə qayıdır: Bəli, "pedaqogikaya" gelməyimdə mənə ilk optimist təkanı Əjdər Ağayev vermişdi. İlk suali da fəhmen sən verdin. 1968-ci ildə, sentyabrın birində məktəbə geldim ki, sınıf girim; gördüm mənimlə üç il çiçin-çiyinə işləyen nə Araz İsmayılov, nə Məzahim Rehmanov, nə Hüseyn Hüseynov, nə İsrafil İbadov var. Darıxdım, lap "irisinən", niyə? Şagirdləri tarlaya, pambıq yiğiməna aparmışdıq. (Rəsmi. 1968. Salyan rayonu). Həmin müəllim dostlarımnan bir nəfər də məktəbə gəlməmişdi. Sən demə, yay tətili dövründə işlərini "düzəltmişlər", yeganə mən qalmışam. Bilirsiz də, tənhalıq üçün bu, nə deməkdir?

Yay idi, Əjdər müəllimin təzəcə toyu olmuşdu. Bir qohum kimi də geldim onu təbrik etdim. Həyətdə görüşdük. Xeyli səhərbət elədik və mən dedim ki, DETPİ elan verib aspiranturaya, "bir" yerdə, necə, məsləhət görürsüz, sənəd verməyə dəyərmi?..

Əjdər müəllim konkret məsləhət gördü:

- Obyektivliyidir. Mirzə Məmmədov (o, eks təhsil naziri vəzifəsindən sonra həmin institutun direktoru idi) olan yerde narahatçılıq yoxdur. Tofiq, əzizim, bəli, Əjdər Ağayevin bu məsləhətindən sonra sənədlərimi DETPİ-yə verdim və qəbul olundum. Vaxt olur, bələ "yeganə" məsləhətdən sonra alınmış uğur... unudulur. Sən də taleyində bələ hallar olub. Bizim mənəvi faciəmiz odur ki, bu məsələni ortalığa qoymuruq. Bəzən bir "söz" insan taleyini həll edir. Mən onu eşitdim: Əjdər müəllim məsləhət bildi və imtahanın gedişini yaşadıım...

Əjdər Ağayev gələcək üçün "kəşfim" ruhi-bünövrəsini qoyma.

Tofiq, əzizim, hayif ki, sonralar bu "ağsaqqallıq" unudulur. Bir yerə cəm olmuruq, xeyirxahlıq rəsmiləşmir! İnsanlar yaşa dolduqca müdrikləşir, yənə də hansı bir müdriyətə ehtiyac duyur.

(Davam edəcək)

Mirza Fətəlinin

Bəstə ƏLIBƏYLİ

Yazıcı, ədəbiyyatşunas, tərcüməçi Çingiz Hüseynov 1929-cu il aprelin 20- də Bakıda doğulub. Moskva Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini (1952) və SSRİ Elmlər Akademiyası Şərqsünaslıq İnstitutunun aspiranturasını (1956) bitirib. Rusiya və keçmiş SSRİ xalqları ədəbiyyatı üzrə mütəxəssisidir. Müxtəlif dövrlərdə M. Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunda dərs deyib. Filologiya elmləri doktoru, Moskva Dövlət Universiteti və İctimai Elmlər Akademiyasının professorudur. Filologiya sahəsində 30- a yaxın alım yetişdirib. ABŞ, Fransa, Türkiyə və digər ölkələrdə Rusiya xalqları mədəniyyətindən mühazirələr oxuyub.

“Bədii yaradıcılıqda ikitidilik problemləri”, “Çoxmillətli sovet ədəbiyyatında forma ümumiliyi”, “Mədəniyyət zəminində milli konfliktlər haqqında”, “Mədəniyyət sisteminde din” və digər araşdırma əsərlərinin müəllifidir. 1959-cu ildən Rusiya Yazıçılar İttifaqının üzvüdür. 1988-ci ildə Azərbaycan ədəbiyyatı qarşısında xidmətlərinə görə respublikanın əməkdar incəsənet xadimi fəxri adına layiq görüllüb.

30-dan çox kitab müəllifi olan Çingiz Hüseynov ədəbi fəaliyyətə təqnidə başlayıb. 1955-ci ildə Məmməd Rahimin “Xaqani” poeması haqqında təqnid məqale ilə mətbuatda çıxış edən ədib sonra tərcüməyə keçmiş, Sabir, Cəlil Məmmədquluzadə, Səməd Vurğun, Əbülhəsən, Mehdi Hüseyn, Rəsul Rza, Mirzə İbrahimov kimi görkəmlü yazarların əsərlərini və on yeddiyirminci yüzillər xalq şair və aşiqlarının şeirlərini rus dilinə tərcümə etmişdir.

1962-ci ildə “Azərbaycan” jurnalında çap olunan “Mənim bacım” adlı povestiyle nəşr yaradıcılığına başlayan yazıçının həmin il eyniadlı ilk kitabı nəşr olunur. Bunun dalın-

ca isə daha üç kitab- “Əriyən heykəl” (1964), “Çətin yoxus” (1968) və “Novruzgülü” (1969) işiğa çıxır. Ümumən götürdükdə, Çingiz Hüseynov 60-ci illərin payına düşən əksər əsərlərini doğma Azərbaycan dilində qələmə alıb ki, bu onillik ədibin yaradıcılığının Bakı dövrü kimi də xarakterizə oluna bilər.

Amma ona şöhrət qazandıran ilk əsəri Moskvanın qismətinə düşən “Məhəmməd, Məmməd, Məmiş” povesti idir. Ciddi yazıçı cəsarətinin nümayisi olan və Azərbaycan dilində yazılın bu povest Bakıda sert senzuraya məruz qaldığından, müəllifin öz tərcüməsində, 1975-ci ildə Moskvada, rus dilində işiğa çıxır.

Bundan sonrakı əsərlərini rus dilində yazan yazıçı sonradan özü onların bəzilərini Azərbaycan dilinə çevirib. Yaradıcılığında çox əhemməyyətli yer tutan “Fətəli fəthi” romanını isə iki dildə, önce rus, sonra Azərbaycan dilində yenidən yazdı. Məhz bu səbəbdən romanın iki müstəqil mətni vardır ki, həmin mətnlər həcm baxımından da bir-birindən kəskin fərqlənir. Sonuncu əsərləri olan “Aile gizliləri”, “İqtidar oyunu” (bəzən bu əsər “Direktoriya iqra” kimi də təqdim olunur), “Doktor N” və “Merac” romanlarının isə Azərbaycan dilində orijinalları yoxdur.

Lakin hansı dildə yazmasına baxmayaraq, Çingiz Hüseynov müasir Azərbaycan nəşrinin görkəmli nümayəndələri sırasında da yanır və bu haqqı ona doğma Vətəniylə, mənsub olduğu sivilizasiya ilə birbaşa bağlanan bütün əsərləri verir.

Üçüncü minillik yazıçının yaradıcılıq və dünyabaxışında əsaslı dəyişikliklərle başlayır. Bu dövrdən etibarən o, teoloji- ruhani mövzularla ədəbi gündəmə gelir və 2002-ci ildə “Quran Surelerinin peyğəmbərə göndərilən ardıcılıqla düzülüşü” (“Suri Korana, rasstavlenie po mere nisposlaniya ix Proroku”) adlı kitabı çapdan çıxır. Kitabın signal nüsxələrinin işiğa çıxməsiylə Moskva ədəbi mühitində və dini çevrələrdə böyük ajotaj başlanır ki, bu da boşuna deyildi. Məsələ burasında idi ki, Çingiz Hüseynovun bu kitabı ənənəvi “Qurani-Kərim”dən, daha doğrusu, surələrin oradakı düzülüşündən çox fərqlənirdi.

Polemikaya qoşulanlar “belə bir iddiada olmaq üçün kanonik “Qurani-Kərim”i və təfsirləri yaxşı bilmək lazımdır, təfsirlər isə 30-40-cıldən ibarətdir və onları bilmək üçün ərəbcəni, farscanı, osmanlıcanı, üstəlik, tendensiyaları bilmək lazıdır” və s. kimi müxtəlif arqumentlər irəli sürürdülər.

Lakin ixtiyar yazıçı Şərq sivilizasiyasında tabu sayılan mövzuya və İslamda ən həssas məqama toxunduguna görə üzləşdiyi təpkilər qarşısında geri çekilmədi. Çünkü öz mövqeyini müdafiə etmək üçün

onun da çoxlu arqumentləri vardi və zaman-zaman mətbuata verdiyi müsahibələrdə, opponentlərinə cavablarında əlində olan dəlil-sübütələrin bir qismini bəyan etmişdir. Bununla belə, onun “Qurani-Kərim” üzərində redaktəsinin və belə cəsarəti təşəbbüsədə bulunmasının tam mahiyətini anlamaqdan ötrü 2011-ci ilin yanvar ayında Türkiyənin Süleymaniyyə Vəqfine məxsus saytda yayımlanan beş hissəli “Məktublar”ını oxumaq lazım gəlir.

“Quran surelərinin düzülüşü” kitabından bir il sonra Çingiz Hüseynov İslam dininin banisi, sonuncu səma elçisi Məhəmməd Peyğəmbərin həyatından bəhs edən bir roman yazdı. “Aşan bardaqdakı suyun tökülməsinə imkan verməməli” (“Nedat vode prolitgsə iz oprokinutoqo kuvşina, Moskva, 2003) adlı romanın ikinci nəşri 2008-ci ildə yeni əlavələr və “Merac” adıyla Bakıda işiğa çıxdı ki, həmin əsərdə Həzrəti Məhəmmədin Məkkədən Qüdsə gəlişi və orada Adəm, Nuh, İbrahim, Musa, İsa həzrətləri ilə qarşılaşdır səmaya, Allahın hüzuruna qalxmasından bəhs olunur.

Bütün bu misallardan da görünüşü kimi, Çingiz Hüseynovun ürəyi hər zaman öz Vətəniyle, öz ümmitiylə birgə döyünb. Bəs həm yaşa, həm mərtəbəcə qurbətdə yaşıb-yaranın yazarlarımızın ön sırasında dayanan bu ixtiyar yazıçıya Vətənin münasibəti necədir, onun bədii irsi gələcək nəsillərə hansı səviyyədə ötürürür, necə təbliğ olunur? Təəssüf ki, bunların çoxu cavabsız və açıq qalan suallardı. Amma vəziyyətin yaxşılığı doğru dəyişəcəyinə ümidişləndirən işaretlər da yox deyil. Məsələn, mən ali məktəblər üçün buraxılan ikicildlik “Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı” dərsliyində (Bakı universiteti nəşriyyatı, 2007) Çingiz Hüseynov haqqında oęerkərast gələndə çox sevindim. Ədəbi vicdanı və alim ləyaqəti ilə seçilən filologiya elmləri doktoru Vaqif Sultanlının sözügedən dərslikdəki nəşr icmalında yazıçının yaradıcılığı, ədəbi mövqeyi və s. barədə üç səhifəlik obyektiv bir rezyume verilib. Lakin oęerk əsasən onun birinci dövr yaradıcılığı və 90-ci illərin ortalarına qədərki dövrü əhatə etdiyindən, bioqrafiyاسında, demək olar ki, yeni bir mərhələ təşkil edən son 15 ilin məhsulu (“Quran ayələrinin düzülüşü”, “Merac”, “Direktoriya İgra”, “Qarşımıma çıxan keçmişim” və s.) orada öz əksini tapmayıb. Hərçənd ki, yazıçının bu dövr yaradıcılığı həm mövzü, həm vətəndaş cəsarəti, həm də ədəbiyyatımızda tabuların sindirilməsi baxımından çox önemlidir. İstənilən halda ümid etmək istərdik ki, böyük Sovet imperiyasının və onun sonrakı varisi Rusyanın içində əridə bilmədiyi, əksinə, ömrünün hər anıyla öz doğma azərbaycanlılığına qaytardığı böyük yazıçımız milli ədəbiyyat və mədəniyyət tariximizdə layiqli yerini ala-

caq. Və bizlərdən daha obyektiv olan rus yazarı Dmitri Furmanın dediyi kimi, “...zaman keçəcək, keçmiş sovet və postsovet Azərbaycanında Çingiz Hüseynov mərhələsi haqqında danışacaqlar.”

- **Çingiz müəllim, dünyanın sonuncu peyğəmbəri, İslam dininin banisi Həzrəti Məhəmməd əlehis-səlam barəsində yazdığını “Merac” romanı ilə siz müsəlman dünyasında cəsarətli bir addım atmış oldunuz. Necə oldu, belə bir ideya yarandı?**

- Əvvəlcə onu deyim ki, belə bir ciddi mövzuya müraciətim Qarabağ mührəbəsi ilə bağlıdır, bir növ, məcburi oldu: erməni avantüristləri əslinde rus dövləti olan Sovetlər Birliyinin rəhbərlərini öz tərəflərinə çəkmək, onlara xristianlıq baxımından xoş gəlmək məqsədilə (onu da deyim ki, ermənilərin monofit xristianlığı həm pravoslav, həm də katoliklər tərəfindən hələ 4-cü əsrə rədd edilmişdi) ortalığa yaramaz bir fikir atdır - “vəhşi, barbar müsəlmanlar bizi, sülhsevər və proqressiv xristinləri, qırırlar!..” Bu fikir məni dəhşətə gətirdi, elə bidim xas müsəlman olan müdrik Nərgiz nənəmi təhqir etdilər!.. Peyğəmbər haqqında yazmağı qət etdim!..

- **Romanın əvvəlində belə bir cümlə işlətmis: “Bu kitabda Oğuz dilində yazılmış “Quran”ın tərcüməsinə istinad olunur.” Məlumatdur ki, “Qurani-Kərim” ilk dəfə ərəb dilində yazıya alınıb. Həzrəti peyğəmbərin dilindən izhar olunan bütün surələr və ilk basma nəşrlər də ərəb dilindədir. Belə olan halda siz “Quran”ın Oğuz dilində tərcüməsi” dedikdə hansı mənbəni nəzərdə tutursuz?**

- Yazı prosesində məndə bəzi ciddi suallar baş qaldırmağa başladı, gördüm ki, bu hamiya məlumdur - Quranı xəlifə Osman dövründə tərtib edənlər onun birəcə sözünə-kələmına, vergül-nöqtəsinə toxunmamış (esq olsun onlara!..), lakin Allahın bize göndərdiyi kitabın quruluşunu söküb dağıtmış, əsaslı şəkildə dəyişmişlər, başqa sözə dəsək, surəyə xronologiyasına qarışib Allah mətninin ardıcılığını, məntiqini büsbüütün pozmuşular.

Mən nə dinşünasam, nə də ərəbşunas, mən bir ədəbiyyat adamıym, mətnşünasam, odur ki, bu hal məni sarsıdı, roman üzərindəki işimi yarımcıq qoyub Quranı Allah göndərdiyi tərzdə (bu haqda çox yazılabilir!) tərtib etməyə başladım... Və nəticədə tamam başqa bir kitab alındı!..

Cox-cox sonra bildim ki, demə, mən gördüğüm işi (bu və ya digər dəyişiklik və fərqlərlə) yüz əlli il öncə ingilis şərqsünasları, yetmiş il öncə fransızlar, ləp bu yaxınlarda isə türklər İstanbulda görübələr. Amma bu kitablar mənimkindən fərqli olaraq şərhsiz-izahsızdır!..

Kitab Moskvada çapdan çıxan kimi internetdə dincilərin atəsinə

tale qohumu

tutuldu, İslam dükənlərində satışa buraxılmadı. İradlar bu idi ki, kənonik tərtibat guya Peyğəmberin razılığı, göstərişi-təklifi ilə olmuşdur... Amma Quran Allahın kitabıdır, Peyğəmberin kitabı deyil, odur ki, bu işi görməyə heç kəsin haqqı yox idi...

O ki qaldı əsli oğuzlardan olan İbn Həsən - Purhəsən - Həsənoğlu na... - onun ömrü iki "günah" işlətdiyinə görə (Allahın qarşısında deyil, çünkü Quranın tərtibati və Quranın tərcüməsi Allahın istəyinə uyğun idi, mövhumatçı dindarların qarşısında) faciə ilə bitdi. Bu haqda - mən 2011-ci ilde İstanbulda çap olunmuş 5 məktubumda ətraflı yazmışam.

- *Dini mövzuda dalbadal iki əsər yazmanızı, öndə qeyd etdiyiniz motivlə yanaşı, həm də sizin də duyduğunuz mənəvi-ruhi ehtiyac kimi anlamaq olarmı?*

- Düz tapmısız!

- *Sizdən öncə - XX əsrin birinci yarısında başıbələli "Əli və Nino" romanının müəllifi hesab olunan Məhəmməd Əsəd bəy (Qurban Səid) peyğəmbər haqqında əsər yazıb. Həmin əsərlə tanışsızmı?*

- Ənənəvi istiqamətdə yazılmış o kitabın mənim romanıma heç bir dəxli yoxdur.

- *Yaradıcılığınızda tarixi mövzulara müraciət mühüm yer tutur və siz bu mövzuya böyük Azərbaycan mütəfəkkiri, milli dramaturgiya və tənqidimizin banisi, yazıçı-filosof Mirzə Fətəli Axundova həsr etdiyiniz "Fətəli fəthi" romanıyla başlamışız. Romanda Mirzə Fətəlinin həyatı röyalar, xəyallar, ümidi, arzular və iflas fəsillərinə bölünüb. Siz bu Şərq dahiisinin aldandığına gerçəkdənmi inanırsınız?*

- O, mənim həyatımı yaşadı, mən də onun; bu baxımdan, roman - fantaziyadır. Mirzə Fətəliyə mən tale qohumuyam. Aldanmağa gəldikdə, təkcə ulduzlar deyil - onunla biz də aldandıq.

- *Romanı həm Azərbaycan, həm də rus dillərində yazmısınız. Yəni, bu, bir dildə yazılb, digər dilə tərcümə olunmuş əsər deyil. Üstəlik, Azərbaycan və rus variantları bir-birindən fərqlidir. Məsələn, rus variantı həcməcə Azərbaycan variantından kiçikdir və s. Deyə bilərsizmi, bu fərqlər, ixtisarlar nə ilə bağlıdır?*

- Bu, mənim iki orijinalı olan yeganə romanımdır: "Fatalny Fatali" (Moskva, 1983, 27 ç.v.) və "Fətəli fəthi" (Bakı, 1986, 42 ç.v.). Əsəri əvvəl rus dilində yazdım, sonra azərbaycandilli orijinalı yarandı. Orijinallar arasında təkcə həcm baxımdan deyil, hətta süjet baxımından, eləcə də dil və oxucu hökmündən doğan çox-çox fərqlər var ki, bu haqda xatirələr kitabımda xeyli yazmışam.

- *Mirzə Fətəli Axundovun həyatı, ixtimai fəaliyyət və dünyabaxışı ilə paralel, on doqquzuncu*

əsər Azərbaycan mədəni-ictimai mühitinin və ərəb Rusiyasının Qafqazlarda yürütdüyü məkrli siyasetin panoramını yaradan "Fətəli fəthi"nin bir özəlliyi də romanın bioqrafik baxımdan ikili səciyyə daşımışındadır. Buna bir az öncə özünüz də işarə etdiniz. Mümkünsə, bir qədər də aydınlıq gətirərdiz.

- Romanın yazılmasının iki səbəbi var, biri obyektiv, biri subyektiv. Obyektiv səbəb - Büyük Vətən müharibəsindən sonra SSRİ-də müşahide olunan ideologiyanın xatirinə tarixin təhrif edilməsinə, saxtalaşdırılmasına qarşı etirazımı bildirmək idi; müstemlekəcəlik siyasetinə qarşı xalqların bütün milli-azadlıq müharibələri, cərəyanları, o cümlədən Şeyx Şamil hərəkatı mürtəce elan olunmuşdu, tarixi həqiqətlər təhrif olunur, kənar torpaqlarda yaşayan xalqların, o cümlədən Azərbaycanın "Rusyanın tərkibinə könüllü daxil olması" bayram kimi qeyd edildi... O zaman mən qərara aldım ki, mövcud materiallar əsasında Qafqaz-Rusiya bağlılığının könüllü birlik deyil, Lermontovun yazdığı kimi "qanlı tabeçilik" olduğunu göstərim.

Subyektiv səbəb isə odur ki, mən ayndıca dərk etməyə başladım ki, Axundov sanki mənim həyatımı yaşayıb; o da, mən də imperiya dövlətinə xidmet etmişik, onun da, mənim də, necə deyərlər, mundır altında azadlıq təşnə üreklerimiz döyünb, o da mənim kimi qələmi vasitesi ilə zoraklığa, köləliyə, insanın alçaldılmasına, yalan və böhtanlara, nadanlığa qarşı çıxmışdır.

- "Fətəli fəthi"dən sonra Azərbaycanın görkəmli dövlət xadimi Nəriman Nərimanova haqqında iki hissəli, böyük roman yazdım. Bil-

diyiniz kimi, bu mövzuda sizinlə adaş olan qocaman yazıçımız Isa Muğanna da yazıb. 80-ci illərdə onun ssenarısi əsasında Nərimanov haqqında "Ulduzlar sönmür" adlı bədii-sənədli film çəkilib. "Doktor "N" romanını isə siz Muğannadan sonra (1998) yazmısınız. Bilmək istərdim ki, mövzuya müraciət etmənizdə həmin ədəbi faktın təsiri olubmu? Yəqin ki, siz həmin filmlə tanışsız və deyə bilərsizmi ki, bir-birinin müasiri və həmyaş olan, eyni siyasi epoxada yaşayış iki görkəmli yazıçımızın Nəriman Nərimanova yanaşmasında kardinal fərqlər nədən ibarətdir?

- Sosialist ruhlu o eserle, təbii ki, tanışam - mono, yəni, tek qəhrəmanlı əsərdir, mənim romanım isə iki-qütbü, iki qəhrəmanlıdır: Nərimanov və Məhəmməd Əmin. Və məqsədim-konsepsiym da tamam başqadır: Azərbaycanın keçdiyi yolları, ixtimai-siyasi situasiyaları canlandırmışla tarixə ədalətli, obyektiv münasibətə yardımçı olmaq. İndi biz nə Nərimanovu qəbul edirik, nə də Məhəmməd Əmini bəyənirik, odur ki, romanım faciə ruhludur.

- *Çox dəyərli əsərlərinizdən biri də həyatınızın Bakı dövründə yazığınız "Məhəmməd, Məmməd, Məris" povestidir. Milli ağrılarda dolu olan bu əsəri hərə bir cür oxuyur. Mən isə povesti milli tərəqqidən tənəzzülə enişin bədii xronikası kimi qəbul etdim.*

- Səhv etmirsiz, konsepsiyanı düzgün tutmusuz.

- *Bir qədər də ümumi ədəbiyyat məsələləri barəsində. Sovet dönməndə vahid məkan, ümumi mədəni siyaset və digər faktorlar Rusiya ilə müttəfiq respublikaların ədəbiyyatları arasında paralellər aparmağa imkan verirdi. Məsələn,*

Şoloxov- İsmayıllı Şixli, Bulqakov-Yusif Səmədoğlu və s. Bəs indi necə - bu cür paralellər aparmaq mümkündürmü?

- Təbii ki, oxşarlıq o zamanlarda da olmuşdu, indi də var, amma mən cə, bu kimi paraleller kasibçılıqdan doğur.

- **Bəzən sizi rus mədəniyyətinin "udduğu", başqa sözlə desək, ruslaşmış ziyanlardan hesab edirlər. Bu fikrə münasibətiniz?**

- Bu sual mənə sizdən öncə də verildiyindən, cavabımı da təkrarlamalı olacam:

Nəhəng meqapolisdə, yad millətlərin təbii assimiliyası içində, nə qədər qəribə görünse də, məhz Moskva məni rus mədəniyyəti ilə zənginləşdirib öz dilime tərəf yönəltdi - bunu qaydadən istisna kimi də qəbul etmək olar, çünkü rusdilli Bakıda yaşasadım, bu tədricən sənərdi; dünya neft imperiyasının paytaxtı rusdilli idi. Bakı məndən təhsili və mədəniyyəti rusdilli olan amorf bir məxlüq yaradardı, lakin Moskva məni inad və qətiyyətə öz azərbaycanlılığıma, mədəniyyətimizə, dilimizə qaytardı, həm də bu zaman mənim sonrakı taleyim üçün qurtuluş olan dil vasitəsilə inkişafda rus başlanğıçı verdi. Və mənim yaradıcılığımda neçə onilliklərdir ki, sirli-heyrətamız bir modern-xalı toxunur; bu üslub, bu düşüncə bakılı-moskvəli, Azərbaycan-rus ornamentləri, quraması, düşüncəsi ilə yaranır. Qəlbim-həyatım mübarizə meydanıdır; içimdə dərin kök salmış rus-Azərbaycan vahidliyi gah birləşir, gah da parçalanır. Bu mübarizədən həm faydalanan, həm də... yoruluram. Amma bunu da deyim ki, mənim rus dilim olmasayı, romanlarım işiq üzü görməzdə - nə "Doktor N", nə "Fatalny Fatali", nə "Tamaşalı oyunlar" ...

- **Siz Azərbaycan mədəniyyəti-nə böyük töhfə vermiş bir ailəni temsil edirsiz. Mərhum qardaşınız Əlikram Hüseynov milli tar sənətizində xüsusi yeri olan bir sənətçiydi. Amma mənəbilən, bu gün doğmalarınızdan Vətəndə qalanı yoxdur və yəqin ki, bu sizi çox xifətləndirir.**

- Qardaşımla son dəfə vidalaşanda ürəyimə dammışdı ki, bir daha vətənə dönməyəcəyəm. Lap bu günlərdə doğulduğum ev də yandı... Amma Allah bilən yaxşıdır!

- **60 illik ədəbi fəaliyyətinin bəhrələrini hansı formalarda görmüsüz və siz özünüzü bəxtli, naxışlı gətirən yazıçı hesab edirsizmi?**

- Bu dönyanın en bəxtəvər adamı, çünki hələ də sənməyen, alışış yanan bir ümidi yaşayıram; ən yaxşı əsərim hələ də yazılmayıb, amma yazılmışdır! Və buna da inanıram ki, əsl yazıçı o dünyada da yaxmağındadır.

- **Azərbaycan ədəbi mühiti ilə əlaqələriniz hansı səviyyədədir, burdakı cavan yazarlardan kimləri oxuyursuz, qənaətləriniz necədir?**

- Əlaqələrim genişdən geniş, çox yüksək səviyyədədir, amma zamanın ömrü, təəssüflər olsun, ildən ilə qısalır, azalır. Mənə yazılarını gündərənlerin, məktublaşanların, skayplala danışanların sayı o qədərdir ki... göz dəyməsin!

- **Artıq 82 yaşıınız oldu, Vətənə dönmək istəmirsizmi?**

- 82 yox, 83!.. Dönüb-dönməyim... Əslində, bir az önce bu suala öz təxminimlə cavab verdim, amma son qərar Allaha qalır.

Vilayet QULİYEV

Vəziyyətin ağırlığına baxmayaraq Səntrokaspi rəsmiləri Denstervilin hələ bir müddət İranda ləngiyərək daha böyük hərbi güc toplamasını məqbul sayırdılar: "Onların belə bir sarsaq fikri vardi ki, qüvvələr hamısı gəlib çatana qədər Ənzəlidə gözleyim, sonra Bakıya gəlim və tətənəlli şəhərə daxil olum. Onlar hesab edirdilər ki, eger ingilis generalı bir ovuc əsgərlər gəlse, bu yerli əhalisi son dərəcə pis təsir göstərəcək, adamların mübarizə əhval-ruhiyyəsinin yerli-dibli yox olmasına gətirib çıxaracaq." - deyə Denstervil gündəliyində yazdı.

Lakin xəyalperver "diktatorlardan" fərqli olaraq Denstervil öz imkanlarından daha yaxşı xəbərdər idi. Ona görə de həyatının ən böyük işlərində birini təxire salmaq niyyətində deyildi. Bakıya səfər hazırlıqlarının vüset aldığı günlərdə o, qərargahını "Kroger" gəmisinə köçürümdü. Cənubi Afrika Respublikasının holland əsilli prezyidentinin adını daşıyan həmin gəmidə qərargahının üç rəngli bayrağı qaldırılmışdı. Bu simvolika yerli inqilabçıların - Ənzəlidəki hərbi-inqilab komitəsinin xoşuna gəlməmişdi. Bolşevik nümayəndə heyeti general Denstervilin yanına gələrək "əksinqilabi hərəkətin" qarşısını almağı tələb etmişdi. Öz növbəsində general da bolşeviklərə heç bir rəğbətinin olmadığını əsas gətirərək qızılı sovet bayrağı altında üzməyəcəyini bildirmişdi. Uzun mübahisədən sonra terəfər kompromisə gəlmışdılar: gəmidə tərsinə asılmış kühnə rus bayrağı qaldırmaq qərara alınmışdı. Və heç kəs rənglərin bu şəkildəki düzümü nəticəsində rus bayraqının serb bayrağına çevirdiyinin fərqinə varmamışdı. Beləliklə, Bakıda qaldığı bir ay ərzində Denstervilin qərargah gəmisində qəribə bir təsadüf nəticəsində serb bayrağı asılmışdı.

İngilisler Bakıda

"İngilis generali indiye qədər sularında Britaniya gəmilərinin şirim açmadığı yeganə dənizdə - Xəzər dənizində holland əsilli Cənubi Afrika prezyidentinin adını daşıyan gəmidə serb bayrağı altında inqilabçı rus şəhərindəki erməniləri türk əsərətində xilas etmək üçün fars limanından yola düşündü" - deyə Denstervil gündəliyində özünün də "anlaşılmazlıqlar məcmusu" adlandırdığı və yuxarıda izahı verilən səfər qəribəliklərinə aydınlıq gətirmişdi.

Avqustun 17-də, günün ikinci yarısında Densterforsun əsas qüvvələri Bakıya varid oldu. "Kroger" gəmisi dəniz limanının qərb səmtində, indiki Azneft meydanı yaxınlığında, "Qafqaz və Merkuri" cəmiyyətinin anbarları ile üzbeüz lövbər saldı. Gündəlikdəki qeydlərdən de göründüyü kimi, Bakı çağırılmamış qonaqları şiddetli xəzri ilə qarşılımasıydı. Göyərtəyə qalxan polkovnik Keyvort vəziyyətə bağlı qısa report verdi. Lakin ingilislerin gəlisi xüsusi şadlıq əhval-ruhiyyəsi yaratmamışdı. Denstervili qarşlayan Səntrokaspi hökümatının beş "diktatoru", ələlxusus da erməni Milli Şurasının üzvləri ilk andan pərliklərini gizləde bilməmişdilər. Onlar şəhərə çoxlu ingilis əsgərinin, silah və sursatın

Britaniya generalının

(Bakının azad edilməsinin 94 illiyinə həsr olunur)

gətiriləcəyini gözləyirdilər. Ümidlərin doğrulmaması həm yeni müttəfiqlərə, həm də birge mübarizənin gələcəyinə böyük inamsızlıq yaratmışdı. Şaumyanın oğlu, tarixçi Levon Şaumyanın yazdığına görə, general Denstervil pərtlik və ümidsizlik əhval-ruhiyyəsinin britaniyalıları xilaskar missiyasında görən şəhər əhalisi (təbii ki, yerli azərbaycanlılar qətiyyən bu kateqoriyaya daxil deyildi) arasında yayılmaması üçün biciliyə el atmışdı. Qüvvələrin say etibarı ilə çoxluğu illüziyasını yaratmaq məqsədi ilə hərbi hissələrə eyni küçələrdən döne-döne keçmək əmr olunmuşdu...

Bakıda keçirdiyi ilk gün Denstervil "diktatorlara" bir saatlıq audensiya verdi. Qərargah, hərbi qospital, zabit yataqxanası və kazarmalar üçün seçilmiş binalarla tanış oldu. Ingilislərin qərargahı "Avropa" otelində (sovət hakimiyəti illərində də "Göy göl" adı altında mehmanxana kimi istifadə olunurdu - V.Q.), bəzi xidmətlər isə yaxınlıqdakı "Metropol" otelində (indiki Nizami adına Azərbaycan Ədəbiyyatı muzeyinin binası - V.Q.) yerləşmişdi. Hər iki bina öz gözəlliyi, möhtəşəmliyi, daxili tərtibatının zənginliyi ilə generali heyran buraxmışdı. Bakı buxtasında lövbər atmış "Kroger" gəmisində də ingilis generalının mənzil-qərargahı vardi. O, əsasən burada qalırdı. Lakin gəmidə gecələməsinin təhlükə yaranan anda dərhal qaçmaq imkanı ilə əlaqələndirilməsi haqda şaiyələr yayılarda Denstervil bütöv bir həftəni ateş altındaki "Avropa" otelində keçirməli olmuşdu.

Ümumiyyətlə, Bakıya düşdüyü ilk saatlardan Denstervil həqiqətən də "neft və milyonlar səltənətine" ayaq basdırığının fərqinə varmışdı. "Bakının dənizdən görünüşü çox əzəmetlidir. - deyə o, yazdı. - Sahil küçəsindəki evlərin hamısı alman arxitekturasına müəyyən üstünlük verilməklə ən dəbdəbeli Avropa memarlıq əslubları ilə tikilib. Bakı əla, fundamental binaları olan çox gözəl şəhərdir. Mərkəzdə qızılı künbəzi və üzərində xaçı olan rus kilsəsi yüksəlir". Nadir ağaclarla süslənən, mühərbi şəraitinə baxmayaraq gecələr parlaq işıqlandırılan, "sürtiq qızların və xəstə görünüşü oğlanların artilleriya atəsi sədaları altında gəzməkdən çəkinmədikləri" Bakı bulvarı da gözəlliyi ilə generali cəlb etmişdi.

Denstervilin diqqətini çəkən ikinci heyətəmiz Bakı reallığı neft mədenləri idi. O, təəssüratını belə ifadə etmişdi: "Limanaya yaxınlaşarkən ilk gördüğümüz Bibi-Heybetin neft mədənləri oldu. Onlar dəniz sahilini boyunca, şəhərdən iki mil məsafədə yerləşir. Neft quyuları biri-birinə çox yaxındır. Hamısının üzərində zəruri avadanlıqlar və qüllə quraşdırılmışdı. Başqa sözə, eger ərazidə min quyu qazılmışdı, min də qüllə vardi. Qüllələr taxtadan tikilmişdi, yanğından qorumaq üçün bayır tərəfdən suvaq vurulmuş və nazik dəmir təbəqədən üzlük çəkilmişdi. Onlar uzaqdan ağacları qurmuş nəhəng və sırlı meşəni xatırladırdı".

Avstriyalı və türk mühərbi əsirlərinin saxlandıqları Nargin adası da Denstervilin diqqətindən yayınmamışdı. Rəsmi təməslərdən sonra o, avqustun 18-də və 19-da polkovniklər Dunkanın və Hoskinin müşayiəti ilə Bayıldan Masazır gölüne qədər uzanan cəbhə xətti, habelə Bakı qoşunlarının döyüş mövqeyi ilə tanış olmuş, araşdırımlar aparmışdı. Gördüyü mənzərələrin ingilis generalında nikbin duyğular oynamadığını söyləməyə ehtiyac yoxdur.

"Densterfors"un tərkibində Şimali Stafford alayı şəhərin əsas girişini - Qurd qapısını, Varvik və Uorchester batalyonları-

General Lionel Charles Denstervil

nin isə Bilecəri istiqamətini qoruması qərrara alınmışdı. Döyüş qabiliyyəti ingilis əsgərlərinin sayı 900 nəfərdən çox deyildi. Ona görə də bütün cəbhə xətti boyunca bu qüvvələri yerli hərbi hissələr arasında səpələmək zərurəti yaranmışdı. Ön xəttə komandanlıq polkovnik Keyvorta həvalə olunmuşdu. Polkovnik Faviel isə piyada briqadasına rəhbərlik edirdi. Bu vəziyyət sentyabrın 14-nə qədər dəyişməmişdi.

Ingilislər Qafqaz İslam ordusu ilə döyüş şəraitində ilk dəfə avqustun 26-da qarşılaşdırıldı. Həmin gün onlar Binəqədi, palçıq vulkanı yaxınlığında türk hücumunu dəf etməyə çalışmışdılar. Denstervilin yazdığını görə dörd dəfə buna müvəffəq olmuşdular. Lakin ehtiyat qüvvə kimi saxlanan iki erməni batalyonu döyüşə getməkdən boyun qaçırdıqdan sonra mövqeləri buraxıb geri çekimmişdilər. Türk ordusu Bakının azad olunması baxımdan mühüm məntəqə sayılan palçıq vulkanı rayonuna nəzarəti əle almışdı. Ingilisler ciddi itki vermİŞDILƏR: 3 zabit və 70 əsgər öldürülmiş, 35 nəfər yaralanmışdı.

Həmin ərefədə Denstervil şəhərdə yox idi. O, yalnız ertəsi gün Mirzə Kiçik xanla görüşmek üçün getdiyi Ənzəlidən geri dönmüşdə. Görüş baş tutmamışdı, lakin yeni toplar və xeyli sayıda dənizçi gətirmək mümkün olmuşdu. Həmin toplarla Xəzərdəki ticarət donanmasını silahlandıraq türklərə dənizdən müqavimət göstərmək nəzərdə tutulurdu. Bahalıqdan dəim şikayətlənən general bu dəfə də Bakıda 20 rubla satılan qarşızähləri Ənzəlide 2 rubldan aldığı qeyd etməyi yaddan çıxarmamışdı. Eyni zamanda şəhərin qısa zamanda süqut ilə bağlı təhlükə artıqdan gündəliklərini Həmədana göndərmiş, sonrakı qeydərini ayrıca bloknatda aparmağa başlamışdı.

Vəziyyətin artıq nəzarətdən çıxməqdə olduğunu görən Denstervil dərhal baş komandan Dokuçayevlə görüşməşdi. Dögrudur, o gündəliklərində Birinci Dünya mühərbiyəsinin alovlarından çıxmış rus generalının bir tərəfdən erməni Milli Şurası, o biri tərəfdən isə əsgər və matros deputatları sovetinin əlində əsir qaldığını etiraf edirdi. Bununla belə yalnız şəhərin deyil, özərinin də taleyinin həll olunduğu məqamda Dokuçayev və həmkarlarından dəha çox tələbkarlıq və qətiyyət gözleyirdi. Sonuncu belə hadisələrin təkrarlanması ilə bağlı söz vermişdi.

Denstervil iradlarını Səntrokaspi rəhbərliyinə də bildirmişdi. Polkovnik fon der Fless istisna olunmaqla onların heç birinin cəbhə xəttində görünmədiyini, kabinetlərində məlumatları oxumaq, xəritələri öy-

rənmək və yerinə yetirilməyən direktivlər hazırlanmaqla günlərini keçirdiklərini sərt şəkildə diqqətə çatdırmışdı. Burada da ən qısa zamanda dönüş yaradılacağı vəd edilmişdi.

Lakin hər iki vədin boş söz olduğuna inanmaq üçün uzun müddət gözləmək lazımdı. Sonrakı günlərdə türklər intensiv şəkildə yeni hückum hazırlıqlarına başlamışdılar. Avqustun 31-də Binəqədi yüksəkliyi uğrunda döyüşlərə start verilmişdi. Türklerin hückuma atıldığın görə erməni əsgərləri mövqeləri qoyub qaçmışdılar. Denstervil Digah kəndindəki ingilis bölmələrini təcili şəkildə bura getirməyə məcbur olmuşdu. Lakin bu manevr də fayda verməmişdi. Həmin gün Qafqaz İsləm ordusu ağır döyüşlərdən sonra kəndi ələ keçirmişdi. Densterfors iki zabit, 34 əsgər (buraya ölenlər, yaralananlar və itkin düşənlər daxil idilər) itirmişdi. Ingilislər həmin döyüşdə də erməni hərbi hissələrinin qorxaqlığı və xeyanəti ilə üzəşmişdilər.

Denstervil bu münasibətlə yazdı: "Hadisələrin son dərəcə gərgin şəkil aldı - vaxt şəhərdə mayor Engelin komandası altındakı yerli batalyonlardan birinə rast gəldim. Bu elə an idi ki, əsgərlər özləri əmr gözləmədən və esla vaxt itirmədən könüllü döyüşə atılmalı idilər. Amma həmin batalyonun döyüşçüləri heç bir şey olmamış kimi arxalarını düşmənə çevirək şəhərə qayitmağa başlamışdılar. Mayor Engel iki başqa ingilis zabiti ilə birlikdə onları dayandırmağa çalışmışdı. Nəhayət, dəmiryol xəttinin yaxınlığında istəyinə nail olmuşdu. Lakin bu vaxt yerli batalyon döyüşçülərinin üçdə ikisi artıq özlərini şəhərə çatdırmışdılar".

Bakı ətrafindakı möhkəmləndirilmiş müdafiə nöqtələrindən sayılan Binəqədi və Digah kəndlərinin türk-Azərbaycan hərbi hissələri tərəfindən tutulması Denstervilin səbir kasasını doldurdu. General Səntrokaspi diktatürəsi rəhbərliyinə və baş komandan Dokuçayevlə ünvanladığı 31 avqust tarixli ultimativ xarakterli məktubda onları bütün ümidiyi ingilislərə bağlayaraq əllərini ağdan-qaraya vurmaqda təqsirləndirərək yazdı: "Bilirsiniz ki, son altı ayda mən Bakının müdafiəsinə yardım göstərmək üçün yollar axtarırdım. İyulun sonunda bolşevik hakimiyəti devrildi və Bakı dəvət olundum. Həmin dövrde ixtiyarında məhdud sayıda qoşun hissələri vardi. Lakin İranda cərəyan edən mürəkkəb hadisələr və Kiçik xan hərəkatına görə hətta onları da yalnız az bir hissəni Bakıya göndərəbildim. Bir müddət sonra Kiçik xanla sülh bağladım və səbəst qalan kontingenti də vaxt itirmədən Bakıya göndərdim. Eyni zamanda Bağdadla telegraf əlaqəsi yaradaraq oradan gələn hərbi hissələrin mütemadi şəkildə sizin sərəncamınıza verilməsini təmin etdim. Onu da unutmamalısınız ki, Bağdadla Ənzəlinin arası 900 verstdır, yollar pis vəziyyətdədir. Bele yollarla qoşunların hətta avtomobilə hərəkəti çox ciddi çətinliklərə bağlıdır".

Daha sonra Denstervil etibarlı mənbələrdən aldığı məlumatata görə həmin dövrde Bakıda 15 000 nəfərlik müteşəkkil hərbi qüvvənin mövcudluğunu, onların normal təlim görmədiklərini, amma yetərincə yaxşı silahlandıqlarını və şəhəri qorumaq üçün əzmkarlıq göstərməyə hazır olduğunu yazar. Onun fikrincə, bu şərtlər daxilində artilleriya ilə təchiz edilmiş 2-3 min nəfərlik ingilis hissələri yerli qüvvələrlə əlbir şəraitdə Bakının müdafiəsinə ciddi töhfə vere bilərdi.

"Təessüf ki, Bakı rəhbərliyi əsəsiz y-

Bakı gündəlikləri

Bakını tərk edənlər

re ən azı 16 000 nəfər ingilis əsgərinin gəlməsini gözləyirdi, - deyə Denstervil yaziirdi. - Hərbi bılıklarının son dərəcə məhdudluğunu ucbatından onlar bu qədər çox-sayılı qoşun hissəlerinin öz silah və sursatları, intendant xidməti, geyim, ərzaq ehtiyati və s. birlükde 900 verst məsafəni qət etmələri üçün necə çox vaxt tələb olunduğuunu ağillarına da getirmirdilər. Onlar düşüñürdülər ki, həmin qüvvələr şəhərin müdafiəsi üçün yetərlidir (əslində bu, həqiqətən də belə idi), yerli hissələr isə ön xədən arxaya çəkilərek hərbi təlimlər keçə bilərlər. Eşitdiyimə görə bizim gelişimiz şəhər əhalisini dərin kədər qərə etmiş və müttəfiqlərin onları aldatması ilə bağlı sözsöhbət başlanmışdı. Amma əvvəlcədən də razılışdırıldıqımız kimi qoşunların sayı ilə bağlı məndən heç bir dəqiq rəqəm tələb olunmamışdı".

Türk ordusu yalnız Bakı uğrunda savaşa kifayətlənmirdi. Həmin günlərdə Həmədan və Qəzvin yaxınlığında da britaniyalılara qarşı hückum əməliyyatları aparılırdı. Bu da Denstervilin manevr imkanlarını məhdudlaşdırır, onu Bakıya getirilməsi nəzərdə tutulan bir sıra hissələri İranda saxlamağa məcbur edirdi. Türkler Bağdaddan qərb istiqamətdə də silahı yerə qoymamışdır. Təsadüfi deyil ki, Bakı savaşının əsas simalarından sayılan Xəlil Paşa iki il əvvəl Bağdad çevrəsində ingilislərə sarsıcı zərba endirmiş və qəlebə qazandığı yerin adı ilə tarixə "Kut-əl Ama-ra qəhrəmanı" kimi daxil olmuşdu. Bağdadda türkərin yeni qələbəsi Densterfor-su faktiki mühəsirə vəziyyətinə sala bilerdi.

Lakin bununla belə, Denstervil mübarizəni davam etdirmek ezmində idi. O, Bakı rəhbərliyinə yazdı: "Belə şəraitde biz müdafiə xəttini daha arxada, dəmir yoluñdan cənub tərəfdəki yüksəkliklərə qurmali olacaqıq. Yeni manevr müdafiə xəttini əhəmiyyətli dərəcədə qısaldaq. Amma bunun da öz üstünlüyü var: tutduğumuz mövqə geriye çəkilməyimizin son hüdudu olmalıdır, cünki onun əldən verilməsi artıq həm də şəhərin itirilməsidir. Bu yeni mövqə türkərə şəhərdən şimala və şərqə doğru bütün Abşeron yarımadası tutmağa və üç istiqamətdən ürəyi istədiyi vaxt Bakını bombardman etməyə iman verəcək".

Denstervilin fikrincə, hətta bu şəraitdən sonra heç bir əlavə qüvvə olmayıcaq. Türkler bütün hücumlardan

mümkin idi. Amma bir şərtle ki, Bakı qoşunları inдиə qədər özlərində çatışmayan zəruri keyfiyyətlərə yiylənsinlər: yəni cəsarət vuruşmağı və həllədici anda döyük meydanından qaçmamağı bacarsınlar. Əks-təqdirde Bakının təslimi yalnız an məcələsinə çevriləcək. Bu isə nəticə etibarı ilə çoxlu insan itkisi ilə müşayiət olunaq. "Mən öz qoşunlarımı birlükde sona qədər mübarizə aparmaq niyyətindəyim. Lakin vuruşmaq istəməyən əsgərlərle savaş meydانına getmək hədər işdir" - deyə o, məktubuna ümidsizlik notları ilə yekun vurmuşdu.

Avqustun 31-də axşam saat 8-de general Dokuçayev hərbi şuranın iclasını çağırırdı. Britaniyalılar tərəfdən toplantıda Denstervil, polkovniklər Kletterberq və Stoks (Bakı qoşunlarının qərargah rəisi kimi o, həm də Sentoqaspi hökumətinin təmsilçisi idi), kapitan Brey iştirak edirdi. Bakı hökuməti tərəfdən ordu və donanma komandanları, "diktatorlar", tam tərkibdə erməni Milli Şurası üzvləri, müxtəlif komitələrin nümayəndələri də hərbi şuranın iclasına çağırılmışdır. General Dokuçayevin sözünü tez-tez sıra və matrosların, hətta mülki şəxslərin kəsdiyi iclasda Denstervil sona qədər otura bilməmişdi. Bu anarxiyaya etiraz əlaməti kimi Hərbi Şuranın iclasını yarımcı tərk etmişdi.

Sentyabrin 1-də təhlükəli vəziyyətlə əlaqədar Bağdaddaki Britaniya ordusunu qərargahından general Lyuin aeroplana bir günlüyə Bakıya gəlməşdi. İki yüksək rütbeli ingilis hərbçisi mövcud situasiyanı müzakira edərək şəhərin bundan sonrakı müdafiəsini lüzumsuz saymış və Densterfor-qüvvələrinin Ənzəliyə qaytarılması ilə bağlı qərar vermişdilər. Bu barədə Sentoqaspi diktatürəsi rəhbərliyini məlumatlandırmışdır "Avropa" otelində fəvqələde toplantı keçirilmişdi. Həmin toplantıda Denstervil iki həftədən bəri ürəyində yiğilən bütün narazılıq və hiddəti Bakıya ağılaq iddiyasında olanlara çatdırılmışdı.

Əsas tezislərini gündəliyinə köçürüyü çıxışında o, demişdi: "Artıq Bakının taleyi ilə bağlı ciddi qərar qəbul etmək vaxtidır. Güman və ümidi bir tərəfə buraxılmalıdır. Ancaq faktlara hesablaşmalyıq. Faktlar belədir: vuruşan yalnız mənim əsgərlərimdir. Onların sayı isə cəmisi 900 nəfərdir. Bundan sonra heç bir əlavə qüvvə olmayıcaq. Türkler bütün hücumlardan

qalib çıxırlar. Deməli, həllədici savaş üçün özlərində kifayət qədər cəsər tapan kimi şəhərə girəcəklər. Dünən generalların planının adı matros tərəfindən rədd edildiyi hərbi şuranın iştirakçısı oldum. Hələ onu demirəm ki, belə planların ümumiyyətlə heç bir mənası yoxdur! Bu gün şəhər isə Bineqədi təpəsinin türkərə tərəfindən ələ keçirildiyi döyüşü müşahidə etdim. Düşməni oradan vurub çıxarmaq üçün kiçik bir həmlə kifayət idi. Amma əvəzində sizin əsgərlərin arxalarını düşmənə çevirib ellərini ciblərinə qoyaraq Bakıya təref yol aldıqlarını müşahidə etməli oldum. Bundan sonra yenidən baş komandanla görüşdüm. Bir daha planları müzakirə etdim. Mənə elə gelir ki, artıq hər şey aydınlaşdır. Yaxşısı budur özünüz fikirin: "Eğer hückum əmri veriləndə əsgərlərin həmisi qaçmağa fırsat varsa, xəritələri öyrənməyin, yaxud yeni, möhkəmləndirilmiş istehkamlarla bağlı müzakirələr aparmagan ne mənası var? "Əger ordunuz döyük meydanından qaçmaqdan başqa bir şey bacarmırsa, bu can çekişməsini uzatmaq və dinc əhalinin həyatını daim təhlükə altında saxlamaq nəyə lazımdır? Mən bundan sonra qəhrəman əsgərlərimi boş yerə ölümə göndərmək istəmirəm. Krasnovodska gedəcəyəm, Türküstanda yeni, daha faydalı işə başlayacam. Məsləhət-leşmələrinizi davam etdirmək üçün sabah səhərə qədər gözləyəcəm. Dərhal ağa bayraq qaldırın və şəhərin təslimi ilə bağlı aşağıdakı şərtləri irəli sürün (amma əvvəlcə mümkün vasitələrlə müdafiə xəttini möhkəmləndirməyi yaddan çıxarmayı): "Əger 48 saat ərzində bütün qadın və uşaqları, eləcə də bizim hərbi qüvvələri çıxarmağa imkan yaradırsınızsa, o zaman Bakını heç nəyə zərər toxundurmadan, dağıntılara yol vermədən sizə təslim edirik. Əks-təqdirde, son patrona qədər vuruşacaqıq. İtkiləriniz çox ağır olacaq. Bütün elektrik stansiyalarını və Batumiye neft vuran nasos stansiyalarını partladacaqıq. Bu da nəticə etibarı ilə şəhəri ələ keçirməyə göstərdiyiniz bütün cəhdərin üstündən xət çəkəcək. Qələbə qazansanız da, tam bir məglubiyətlə üzləşəcəksiniz".

Sentoqaspi diktatürasının rəsmiləri, hərbçilər və erməni Milli Şurası üzvləri əvvəlcə Denstervilin dedikləri ilə razılışsalar da, bütün gecəni davam edən müzakirələrdən sonra fikirlərini dəyişmiş və britani-

yılılara əks ultimatum göndərmişdilər. Sentoqaspi "diktatorlarının" hamisi tərəfindən imzalanan həmin sənədde deyilirdi: "Qorxaq təklife etirazımızı bildiririk. Vəziyyət nəzəret altındadır. Siz də güzəştə getməməlisiniz. Əgər tek bir gəmi də dənizə çıxsa, batıracaq. Sonra isə topları sizin piyadalarınıza qarşı çevirəcəyik. Şəhərin müdafiəsi bütün vasitələrə davam etdiriləcək". Öz növbəsində "müdafıə naziri" general Baqratuni Densterforsun yənidə Ənzəliyə qayıtmışına prinsip etibarla ilə etiraz bildirməsə də, bu qərarın icrasını təxire salmağı xahiş etmişdi.

Müttəfiqlərin bir-birlərinə qarşı çıxmaları üçün müabit şərait yarandığı anda Denstervilin müəyyən dərəcədə güzəştə getməsi qarşılurmaşı səngidti. Nəticədə ingilis hərbi hissələri daha iki həftə Bakıda qalmalı oldu. Lakin "Densterfors"un komandanı özünün əks tələblərini də ireli sürmüdü. Sentyabrın 3-də general Dokuçayev göndərdiyi məktubda o, heç bir hərbi təcrübəsi olmayan "diktatorların" əmərlərin yerinə yetirməyəcəyini, ordusunun kiçik hissələrə bölməsinə yol verməyəcəyini bildirirdi. Eyni zamanda ön atəş xəttindəki Britaniya zabitlərinə müstəqil qərarlar qəbul etmək, hətta zəruri sayıqları anda cəbhədən çəkilmək səlahiyyəti verilmişdi. Denstervil bunu özünün son xəbərdarlığı adlandırır və yeni diskussiyalara lüzum görmədiyini bildirirdi.

İngilislər Bakıda qalsalar da, Qafqaz İsləm ordusunun hücumlarının intensivleşdiyi sentyabr günlərində onlarda əvvəlki entuziazm yox idi. Cox gūman ki, sentyabrın 1-də keçirdiyi toplantıdan aldığı qaramsalar təessürat nəticəsində Denstervil ertəsi gün gündəliyində türkərə rəğbətdən daha çox Sentoqaspi hökumətinə antipatiyanın təzahürü kimi qiymətləndirilə biləcək sətirləri yazmışdı: "Sakitlikdir. Heç cür başa düşə bilmirəm ki, bu kütbe-yin türkərə şəhəri niye götürmürə? Yəqin düşmənin bütün maşın və mexanizmləri (neft mədənlərindeki avadanlıqlar nəzərdə tutulur-V.Q.) korlayıb-dağıtmışdan qorxurlar. Çünkü bu nəticədə qələbəni boş, əhəmiyyətsiz bir şəyə çevirecək".

Vəziyyətin xüsusi ilə gərgin karakter alındığı günlərdə Denstervil bəzən hətta özünü Bakının yegane diktatoru elan etmək, hərbi və mülki idarəciliyi tam ələ almaq fikrinə düşdüyü də gizlətmirdi. O, təessüf hissi ilə yazdı ki, çətin sınqlardan çıxmış, yüksək hərbi məharətə və inzibatçılıq bacarığına malik bir sira zabit həmkarları yanında olsayıdı, tərəddüd etmədən Bakıda hakimiyətə yiyələnər və türkərə öz yerini göstərdi...

Əlbətə, 1918-ci ilin sentyabr günlərində bunun nə dərəcədə mümkün və inandırıcı olması artıq məsələnin başqa tərifidir.

Pəşəkar hərbçi Denstervil passiv müdafiə mövqeyinin yaxşı heç bir şeyle nəticələnməyəcəyini aydın başa düşürdü. Üstəlik də bu müdafiə olduqca yarıtmaz təşkil edilmişdi. Ona görə də ingilis generalı Bakının uzun müddət dirəniş göstərməsində hətta türkərə günahlandıraraq yazdırdı: "Əgər türkərə həqiqətən də yaxşı əsgərlər olsayırlar, şəhəri coxdan alardılar. Çünkü onların həllədici hücumla hər gün, hər saat öz məqsədlərinə çatmaq imkanı vardi. Çünkü yerli hərbi hissələrin başlıpozuqlu ucbatından elə gün, elə gecə olmamışdı ki, müdafiə xəttindən ən azı birinci mil məsafə boyunca boşluq yaranmasın. Şəhər azadlığa buraxılmış almanın və avstriyalı hərbi əsirlərə dolu idi. Bakının 80 minlik tatar əhalisi (Denstervil erməni-rus mənbələrinə əsaslanaraq) əslinde 300 minlik şəhər əhalisinin yaridan çoxunu təşkil edən azərbaycanlıların sayını bu qədər göstəridi - V.Q., birmənalı olaraq türkərə rəğbət bəsləyirdi. Ona görə də düşmən həmisi bizim qoşunlarımızın yerləşmə mövqelərindən xəber tuturdu".

(Ardı var)

Fəxrəddin TEYYUB

GEDİRƏM

(Böyük şairimiz, ağısaqqalımız
Musa Yaquba)

Qardaş, gəlib çatdı ayrılıq dəmi,
Qəlbimi "Buynuz"da qoyub gedirəm.
Vaxt nə tez ötüşdü, elə sanma ki,
Sözündən, şeirindən doyub gedirəm.

Pərən-pərən gördüm bədxahalarımı.
İşqli görürəm sabahları.
Nə vaxtsa etdiyim günahları,
Müqəddəs arxında yuyub gedirəm.

Həsrətin odu var qız baxışında.
Fikir ilmə-ilmə, söz naxışında.
Çiçək yağışında, gül yağışında,
Məst olub gedirəm, uyub gedirəm.

Yola ayağımı düz qoyuram mən.
Hara gedirəmsə, iz qoyuram mən.
Nə sözün üstünə söz qoyuram mən,
Nə də ki özümü öyüb gedirəm.

Adama sevinmək daha ar gelir,
Kədər elə gəlir, sənki var gəlir.
Sevincin köynəyi mənə dar gəlir.
Qəmin köynəyini geyib gedirəm.

Çoxunun gözündə hələ də dağam,
Tanrımlı, şükür sənə, gümrahı, sağam.
Mən sənə vəfali dost olacağam,
"Buynuz"da sinəmə döyüb gedirəm.

YAŞIĞIM GƏLİR

Sevincdən çox xiffət var,
Nə yaxşı ki, ülfət var.
Nə qədər bəd sifət var,
Gözə yazığım gəlir.

İş gördüler el altında.
Söz qorunur dil altında.
Ocaq sönüb kül altında,
Közə yazığım gəlir.

Söz unumu yiğ ora,
Xəmiri kim yoğura.
Mənim təzə cığır,
İzə yazığım gəlir.

Qəlbimizi söz oxşar,
Lalə oxşar, düz oxşar,
İpək, atlas göz oxşar,
Bezə yazığım gəlir.

Bu nə gəlim, gedimdi,
Dünya ölüm-itimdi.
Boynun bükbüb, yetimdi,
Sözə yazığım gəlir.

Haram yeyən insana,
Özün öyen insana,
Dağam deyən insana,
Nəse, yazığım gəlir.

KƏDƏR

Sən hardan bilirdin üzüyolayam,
Yağışa tamarzi susuz çalayam.
Bir də gördüm sənnen ləp qol-qolayam,
Nə yaxşı yaxamı tanıldın, kədər.

Yaxşı ki, sən mənim yanına gəldin,
Soyuq şaxta kimi canına gəldin.
Ana laylasından qanına gəldin,
Nə yaxşı yaxamı tanıldın, kədər.

Böyrümdə olursan daim yatanda,
Günəş köç edəndə, Ay da batanda.
Alıram bir kimsə səni satanda,
Nə yaxşı yaxamı tanıldın, kədər.

Bəzən şirinimsən, bəzən acımsan,
Gel olaq qol-boyun, anam, bacımsan.
Sən mənim əbədi ehtiyacımsan,
Nə yaxşı yaxamı tanıldın, kədər.

BƏXTƏVƏR

Zəncir çeynəyirəm bəzən əlindən,
Harda veyllənir ölüm bəxtəvər.
Kimdi üreyimin içini görən,
Çölə bəxtəvərdi, çölə bəxtəvər.

Dərədi, təpədi ömrün yolları.
Yükdü yaşamaq da mənim içimdə.
Elə yol gedirəm arzuma sarı,
Dumanım içimdə, çənim içimdə.

Məndən küsənlər də mənnən barışdı.
Hardan tapardılar belə qaymağı.
Başım doğmalara elə qarışdı,
Unutdum özümə gün ağlamağı.

Ağac əkdir, dedim dərərəm barın.
Bir də xoş günlərim geri qayıdar.
Xeyirxahlıqların, yaxşılıqların,
Beşi qayıtmasa, biri qayıdar.

Zəncir çeynəyirəm bəzən əlindən.
Harda veyllənir ölüm bəxtəvər.
Kimdi üreyimin içini görən,
Çölə bəxtəvərdi, çölə bəxtəvər.

GECİKDİ BU BAHAR,
YAMAN GECİKDİ

Elə bil donubdu bağçalar, bağlar.
Qoñçelər açılmış göz dağı kimi.
Üşüyür ağacda kiçik budaqlar.
Körpə uşaqların barmağı kimi.
Gecikdi bu bahar, yaman gecikdi.

Bu payız heç məni düşündürmedi
Solan yarpaqları sarı görmədim
Şaxta titrətmədi, üzündürmedi.
Qişın oğlan çağrı qarı görmədim.
Gecikdi bu bahar, yaman gecikdi.

Daha fəsilləri ayırmak olmur
Döyünen ürekler yaz həvəsində
Əyindən kürkü də sıyrımaq olmur
Adamlar hələ qış qiyafəsində.
Gecikdi bu bahar, yaman gecikdi.

Çoxları daş basıb üreklerinə
Axı kimin kimə yazılı gəlir
Göydən palçıq yağır yağış yerinə
Göyün adamlardan acığı gəlir.
Gecikdi bu bahar, yaman gecikdi.

Nə olar əlində baltan olanda
Viran qoymalısan bağcanı, bağı?!
Ağaclar qanına qəltan olanda
Bahar gecikməsin, neyləsin axı.
Gecikdi bu bahar, yaman gecikdi.

Özünü bu qədər naza qoyma sən
Gəl, gəl, fəsillərin ixtiyar qızı.
Deyəsən, inciyib boz sifətlərdən,
Təbiətin məsum bəxtiyan qızı
Gecikdi bu bahar, yaman gecikdi.

Yavuz CƏLİL
Şair, tərcüməçi,
Qorki adına Ədəbiyyat
Institutunun məzunu

Bugünkü kimi
yadımdadır o gün,
o gündən başladı bu gün.

Xoşuma gəlməyən səs olanda
qulaqlarımı tuturam.
Ayaqqabım ayağımı sixanda
çixarıb atıram.
İçimdən çölümə yaxındı əlim.
Bağıشا məni, üreyim.

Bütün qapılar açıldı,
bütün yollar bağlı.
Gündə min dəfə çıxdım küçəyə,
heç hara gedə bilmədim ancaq.

Göyün yeddi qatından keçdim,
Uzaqlar yaxın olmadı.
Ruhumu tərk edib enirəm
Yolum yeddi qatımdan keçir,
dönə bilmirəm,

Şikəstəm,
səsimə çıxa bilmirəm.....
Yer uzaq, göy uzaq, mən uzaq....

+++

Nəsimiyəm-
ömrüm Hələb.
Mənəm dəvəsi ölmüş ərəb
qəm dəminin sehrsində.

+++

Göy üzündəki uzaqlıq
sevdaların,
ümidini oxşar gecələr.
Daha yüksək
ucalıqda gecələr,
görmediyimiz ulduzlar ...
Eşidirsənmi,
yüksekliklərdən enən buludun
son nəfəsidə bu yağış.
Hər düşən damla
itirdiyi yüksəkliyə
dönə biliçəkmi?
Tale ömürdüse
analarımızın üzü güləcəkmi?
Ağlımız daş qəfəsidə üreyimizin
Duyursanmı ,
içimzdəki ağrı
boğulan səsidi dilimizin.

+++

Məndən aşağıda
yağış yağır,
qar yağır,
gün çıxır-
məndən aşağıda.
Məndən aşağıda
göy üzü, yer üzü,
ağaclar, insanlar,
daşlar, dənizlər.
Məndən yuxarıda
mənim yanımıda.
heç nə, heç kəs yox.
Məndən aşağıda

nə varsa xoşdu
Üstümdə, yanında
nə varsa yoxdu.
Keç, günahımdan yer üzü,
qayıtmak istəyirəm.
39 ildi həsrətimdədi
kəndimizdəki, böyük təyyarələrin
uçuş zolağı.

+++

Vaxtdı....
sevdaca uzanmadı yolumuz
Üz tutub keçəcəyimiz
döngələrin vaxtı.
Ayrılıq - xatırələrin yaşamaq haqqı...
Vaxtdı.....
Sahil həsrəti dalğaların
pərvanə vüsali,
dənizləri ağırdırmı?
Gözlərindən sildiyin yaşı
ürəyinin daşıyacağı
yükden ağırdırmı?
Sönən ocaqların odunu
küle dönəsi
gününe yanırdımi?
Vaxtdı....
Bu dünyadan işi
ayağımıza uzanan
kölgəmizin baxtı.
Dünyanın qərib vaxtı.
Vaxtdı,
vaxtdı haqq....

+++

Biz çox uzaqlara gedəcəyik
və sonda
Həyətdə gizlənpəç oynayan
uşaqlara dönəcəyik
tapa bilməyəndə bir-birimizi
Lorkasayağı
Portağallar... limonlar.....
Pəncəre önünde tənha qadınlar
həzin gecələrdən ümid soraqlar.
Limonlar.... portağallar....

Batan gəmilərə üzümür limanlar.
Portağallar.... limonlar....
Uçdular köpülər,
əlvida, yollar!...
Limonlar... portağallar...
Sahibsiz yollarla
kimlər addımlar?
Portağallar... limonlar...

+++

XX əsrin sonu
Azərbaycan torpağındayam
Dünen
sovət torpağında idim...
öləmk istəmirdim
Baxışlarının havasında
gözəlliklərin boğulmuş səsi,
qadınların yönəmsizdə ayaqları...
yüksekliklərin enmiş bayraqları.
Fəqət,
təkcə ölməyi gözəl bacarırlı insan
bir də ölüsünü sevməyi
Ağrıların, əzəblərin
ad günüdü Bakı şəhərində.
Bu da Allahın verdiyi bir gündü
yaşayıram ömür gücünə,
İndicə
son manatımı verdim
avtobus sürücüsüne.
Metro gırəcində
polis yenə soruşacaq kimliyimi,
Allah olsaydım bilərdim,
Allah olsaydım sevərdim
qadınların ən çirkinini.
Sifətimə yapanan zərbələr
anbaan inlədir məni
bu qəm gecəsində.
Atılmış,
unudulmuş əllil kimiyəm
Bakının tale küçəsində
Mən
həyat savaşında şəhid olmuş
cocuq sevdaların göruntüsüyəm...
XX əsrin sonu
Azərbaycan torpağındayam....

İnsan

(Əvvəli 22-ci səh.)

Vəziyyət o yerə çatıb ki, oğurlara, dələduzlara, hətta fahisəliyə haqq qazandırılara rast gəlirik. Belə insanlığa zidd əməlləri müdafiə edənlər söyləyirlər ki, neyləsin, başqa yolu, imkanı yoxdur, uşaqları evdə acdır və s. Belə çıxır ki, ailəni dolandırmaq üçün hər hansı yaramaz yola üz tutmaq olar, insanlığa, milli adətlərə, paklığa, qeyrətə fikir vermək vacib məsələ deyil! Həqiqi Allah bəndəsi, inamlı insan özünün və ailəsinin acıdan ölməsinə razı olar. Lakin heç vaxt pis, yaramaz, əlaqsız yollara düşməz.

Müasir dövrde oxumaq-öyrənmək öz biliyi-bacarığını artırmaq, təkmilləşmək gənclərimiz üçün vacib hesab olunmur. Öz üzərində çalışmayan, öyrənməyə can atmayan insanlar qadır Allahın sevimli bəndləri deyillər. Əslində oxumaq beyn üçün ən yaxşı dərmandır - soruş-öyrən, fikirləş, götür-qoy et. Qurani-Kərimdə daha sonra yazılır. Bu kitab sizlərə təkmilləşmək üçün göndərilir. Qadir Allah bəndlərinin içində və cöllündə olanlara bələddir, o, hətta ürəklərinizdən keçənlərdən də xəbərdardır.

Mala, pula, sərvətə, vezifəyə, şəhvətə herislik az, yaxud çox dərəcədə bütün insanlarda mövcud olur. Büttünlükdə səhvəsiz, nöqsansız yaşamaq qeyri-mümkündür. Ağilli insanlar səhvələrindən nəticə çıxırb tövbe edib düz yola qayıtmalıdır. Qadir Allah günahları, səhvələri bağışlayandır, rəhimlidir. Müasir dünyada harınlıq, qudurğanlıq, məsuliyyətsizlik baş alıb ge-

dir.

Bir yeməyinə 5-10 min dollar, bir çantaya milyon dollar, xüsusi sıfarişlə hazırlanan maşına 500 min dollar, xüsusi təyareyə 20 milyon dollar xərcəyənlər var. İnsan fərddir, özü-nəməxsusdur, yeganədir. Həmini 65-70 yaşında işdən azad etmək, təqəüdə göndərmək çox yalnız siyasetdir. Elə insan var ki, 45-50 yaşlarında gücü-qüvvəsi tükənir, əmək qabiliyyətini itirir. Bir müalicə həkimini kimi qeyd etmək istəyirəm ki siqaretə, spirtli içkilərə, narkotik və toksiki maddələrə hədsiz aludə olan 20-25 yaşlı elə insanları müayinə edirik ki, onlar əmək qabiliyyətlərini, intellektini tükdürüb əsil halına düşüb lər.

Lakin elə insanlar da var ki, yaşıları 70-75-i keçəsə də fiziki və əqli baxımdan tam yararlı fəaliyyət göstərə bilərlər. Dahi Höte 92 yaşında özünün məşhur "Faust" əsərini tamamlayıb.

Mikelancelo 87 yaşında yazdı: "Mən hələ indi öz peşəmin əlifbasını öyrənirəm". Belə misallar çıxdır.

Alicənablıq, ləyaqətlik, insanlıq, ziyanlıq diplomla, elmi adalarla, vəzifə ilə ölçüləməlidir, insanlıq şəxsin əslində, kökündə, genetikasında, qanında, sümüyündə olmalıdır. Quyuya su tökməklə sulu olmaz. Su gərek guyunun dibində çıxınsın.

Ömrünü elmə həsr etmiş alimlər az, yaxud çox dərəcədə idealizme meyilli olurlar.

Belə izahı mümkün olmayan problemlərin izahı və həlli Böyük Yaradanın adı ilə bağlıdır. Qadir Allah buyurur, ya Mussa Ruh haqqında səndən sorsalar

de ki, bu məsələ Allahın ixtiya-rındadır, biz bu məsələyə qarısa bilmərik.

Qadir Allah sevdiyi bəndələ-rine düşnub-nəticə çıxarmaq qabiliyyəti, insanlara yaxşılıq etmək missiyası bəxş edib, yalnız özünü düşünən, öz mənalı üçün çalışan insanlar - tufeyli insandır. Xalqı, Vətəni üçün çalısan insanlar Allahın sevimli bəndələridir. Ləyaqətli insan la-zım gələrsə, xalqı, Vətəni uğrunda canından keçməyə hazır olmalıdır. Bu baxımdan xalqımızın ığid oğlu Mübariz İbrahimovun həyatı böyük nümunədir, geniş təbliği olunmalıdır.

Hörməti oxular, yuxarıda qeyd olunanlar göstərir ki, müasir insanlar arasında öz övladlarını cinsi zorakılığa məruz qoyan, doğmalarını öldürüb pulunu mənimseyən, milyonları itinə, pişiyinə vəsiyyət edən, iti, pişiyi üçün hər cür şəraiti olan, çoxmərtəbəli villalar tikdirib onları qulluqcularla təmin edən, ölündə heyvan qəbiristanlığına dəfn olunmasını istəyən, oğurluğu, rüşvəti, yaltaqlığı, simasızlığı, Allahsızlığı özüne həyat yolu seçən, dini təfriqələr yaradan, müqəddəs-lərimizin ruhunu təhqir edənlər, dünyadan nizamını pozub bəşeri fəlakətlərə yol açanlar da bizlərlə birlikdə yaşayıb fəaliyyət göstərir.

Bütün bunlara görə adam ömrünün belə bir dəlaşıq, təzadlı və faciəli vaxta düşdüyü-nə görə peşimançılıq hissələri keçirir və özünə yazığı gelir.

Ancaq nə etmək olar, insanlar talelərini seçmək imkanına malik deyillər, tale insanları seçilər.

lindən başlayaraq balansın tərtibinə qədər keçirilir, məşgələlər praktiki xarakter daşıyır. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnsti-tutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 566-88-96; (012) 491-14-62 (050) 463-30-09;
www.iiib.az-baku.com

Kişi ve Qadın BƏRBƏRİ kursları. Kurslar praktiki şəkildə keçirilir. Dərsləri yüksək səviyyəli profesional kişi və qadın ustaları keçirir. Dərslər şəhərin mərkəzində "İçəri Şəhər" metrosunun yanında keçir. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnsti-tutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 430-34-49,
(012) 491-14-62,
www.iiib.az-baku.com

Kosmetologiya, Aparat kosmetologiya-sı, Vizac, Manikur, Tatuac və Pirsinq kursları. Azərbaycan və rus dillerində. Şəhərin mərkəzində, fərdi və qruplarda. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnsti-tutunun DİPLOMU verilir.

T. (012) 555-22-23;
(050) 344-15-51,
www.iiib.az-baku.com

Qadın paltarlarının Biçmə-Tikiş, Dizayn və Modeləşdirmə kursları. Müəllim — yüksək səviyyəli usta (qadın), rəssam, model-yer, dizayner. Fransız biçmə metodu. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnsti-tutunun diplomu verilir.

T. (012) 566-88-96; (050) 310-70-17;
www.iiib.az-baku.com

MÜHASİBAT kursları (2ay) həmçinin Beynəlxalq və Komputer mühəsibatı. Bank işi. Tədris programı mühəsibatın ən əvvə-

Xəzər Universitəsi 2012-2013-ci tədris ili üçün aşağıdakı ixtisaslar üzrə əyani (ödənişli), doktoranturaya qəbul edir:

Nö	Ixtisasın adı	Plan yeri
1.	Kompüter elmləri	1
2.	Sistemli analiz idarəetmə və informasiyanın işlənməsi	2
3.	Ümumi iqtisadiyyat	1
4.	Dünya iqtisadiyyatı	1
5.	Müəssisələrin təşkili və idarə olunması	2
6.	German dilləri	3
7.	Azərbaycan ədəbiyyatı	2
8.	Sosial fəlsəfə	1
9.	Fəlsəfə tarixi	1
Dissertantura üzrə yerlər		
1.	German dilləri	3
2.	Azərbaycan ədəbiyyatı	1

Fəlsəfə doktoru programı üzrə doktoranturada əyani təhsil müddəti 3 il, dissertantura üzrə təhsil müddəti isə 4 ildir.

Fəlsəfə doktoru hazırlığı:

1. Fəlsəfə doktoru programı üzrə elan olunmuş doktorantura yerlərinə ali təhsili olan (ali təhsil pilləsinin magistratura səviyyəsini bitirən, yaxud təhsili ona bərabər tutulan) Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları müsabiqə əsasında qəbul olunurlar.

2. Doktoranturamın (keçmiş aspiranturanın) tam kursunu bitirən şəxs eyni ixtisas üzrə tekrarən doktoranturaya qəbul oluna bilməz.

Fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə doktoranturaya qəbul olunmaq üçün tələb olunan sənədlər:

— ərizə (doktoranturanın fəaliyyət göstərdiyi müəssisənin və ya xud təşkilatın rəhbərinin adına);
— kadrların şəxsi-qeydiyyat vərəqi;
— tərcüməyi-hal;
— 2 ədəd fotosəkil (3x4 sm ölçüdə);
— iş yerindən xasiyyətnamə;
— iş stajı olanlar üçün əmək kitabçasından çıxarış;
— çap olunmuş elmi işlərin siyahısı və ya seçilmiş ixtisas üzrə referat;
— ali təhsil müəssisəsini bitirmək haqqında diplomun müvafiq qaydada təsdiq edilmiş surəti (xarici ölkələrdə təhsil almış Azərbay-can Respublikasının vətəndaşları üçün təhsil haqqında sənədlərin tanınması haqqında şəhadətnamə);
— şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin surəti.

Fəlsəfə doktoru programı üzrə elan olunmuş doktorantura yerlərinə sənədlərin qəbulu **2012-ci il 15 sentyabr — 15 oktyabr**, qəbul imtahanları 20-oktyabr-20 noyabr tarixlərində keçirilir.

Əlaqə:E-mail: eshahgaldiyev@khazar.org

Tel (+99412) 498-93-79; (+99412)408-81-34; Faks (+99412) 498-93-79; Mobil:+99450) 518-81-34

və biznes İnsti-tutun DİPLOMU verilir:

Tel: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62 (055) 562-13-09; www.iiib.az-baku.com

TRANSPERSONAL PSİKOLOGİYA — kurslar və treninglər. Trans-motor öz-özünü idarəetmə, Aktiv təsviretmə seansları, Parapsixoloci nevrozlar, Psixosintez və Dərin psixoanaliz. Stres, depressiya, fobiya, qorxu, qeyri-adı, anlaşılmaz duygular və hissələrə, şəxsiyyətlərə münasibətlərdə və seksual problemlərdə yardım. Psixoloq-tələbələr psixoterapiya, məsləhət təcrübəsi və Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnsti-tutun DİPLOMUNU əldə edir.

Tel: (012) 571-13-96, (050) 740-90-06; www.iiib.az-baku.com

İngilis dilli uşaq bağçasına iş staci 3 ildən az olmayan, Azərbaycan, rus, ingilis dilini mükəmməl bilən tərbiyəcilər işə qəbul olunur.

Tel.: (012) 465-01-80; (012) 465-70-56; (050) 729-25-80.

Yunis Hüseynov: "Mən turnir cədvəlinə baxmiram"

"Xəzər Lənkəran" klubunun baş məşqçisi Yunis Hüseynovun qol.az saytına müsahibəsi

- Ardıcıl iki məğlubiyyyət alırdan sonra istefə vermək qərarına gəldiniz.

- Komandanın iki məğlubiyyyət almış mənənə çox pis təsir etmişdi. Ona görə də bu addımı atdım. Məğlubiyyyət və komandanın hazırkı durumunu qəbul edə bilmədim. Bir qədər də əsəbileşmişdim.

- Amma klub rəhbərliyi istefanızı qəbul etmədi.

- Bəli, "Xəzər Lənkəran"ın prezidenti Mais Mənsimov mənənə etimad göstərərək komandada qalmağımı istədi. Çalışmalıyam ki, bu etimadi tez bir zamanda doğruldum. İnanıram ki, bunun öhdəsindən gələcəyəm. Çünkü qarşıda hələ uzun marafon var.

- Sizi hazırda "Xəzər Lənkəran"da hansı mövqənin çıxışı qane etmir?

- İlk önce real qol imkanlarımızdan istifadə edə biləmirdik. Eyni zamanda orta və arxa xəttde də problemlərimiz var. Bunların üzərində işləyirik.

- Necə düşünürsünüz, məğlubiyətlərdə təcrübəli qapıçınızın olmaması nə dərəcədə rol oynayır?

- Düzdür, qapıçımız gəncdir. Lakin onun çox parlaq gələcəyi var. Eyni zamanda ona böyük etimad göstəririk. Orxan Sadıqliya ruhdan düşməməyi, öz üzərində daha çox işləməyi tövsiyə etmişəm. Əlbəttə, onun da səhvleri oldu. Lakin heç bir futbolçu səhvlarından sığortalanmayıb. Hər birimiz səhv edə-edə öyrənirik.

- Bəs qapıçı problemini necə həll etməyi düşünürsünüz? Kamran Ağayev yenidən əsas komandaya qaytarılacaq, yoxsa?

- Bu məsələdə hələ də qıqıq bir şey yoxdur. Kamranın komandamıza qayıdatığı haqda xəbərlər isə doğru

deyil.

- Premyer Liqanın yedinci turunda səfərdə "Turan"ın qonağı olacaqsınız. Bu qarşılaşma haqda nə düşünürsünüz?

- "Turan" hazırda güclü təsir bağışlayır. Xüsusən də doğma meydanda çox yaxşı oyun nümayiş etdirir. Rəqibimiz bir çox iddiyalı kluba çətin anlar yaşatmağı bacarıb. Hətta "Bakı" kimi klubdan səfərdə xal almağı bacarıclar. Biz də bu qarşılaşmaya çox yaxşı hazırlaşmışıq. Çalışacaqıq ki, evə üç xalla döñək.

- Dalbadal iki məğlubiyətdən sonra komandanızda psixoloji durum nə yerdədir?

- Normaldır. Çalışmışıq ki, bu problemi aradan qaldı-

raq. Uduzduğumuz görüşləri artıq yaddan çıxmışaq. İstəməzdim ki, bu nəticə bir də təkrarlansın.

- Bir çox klublar Tovuz stadionunun durumundan narazıdır. Bəs siz necə?

- Stadionun durumu, ot örtüyü qaydasında olsayıdı, yaxşı olardı. Çünkü qazonu bərbəd stadionda keyfiyyətli futbol göstərmək mümkün deyil. Lakin neyləmek olar?

- "Xəzər Lənkəran" turnir cədvəlinin 10-cu pilləsində qərarlaşır. Yəqin ki, bu, sizəağır təsir edir.

- Bu haqda danışmaq istəmirəm. Heç mən turnir cədvəlinə də baxmiram. Bunu hələ heç yadına da salmaq istəmirəm. Məqsədimiz bu vəziyyətdən çıxmırıq.

Əli HƏYATI

Fatih Terim İtaliya nəhənginin hədəfində

"Qalatasaray" klubunun baş məşqçisi Fatih Terim karyerasını yenidən İtaliya A Seriyasında davam etdirə bilər.

"Milliyet" qəzetinin verdiyi məlumatə görə, türkiyəli mütəxəssis "Milan" klubu yaxından maraqlanır.

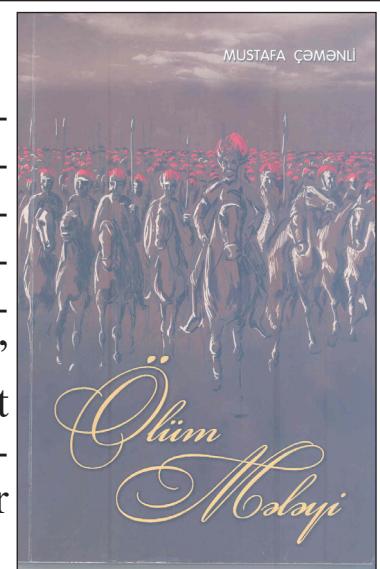
Bu mövsüm uğursuz çıxışı ilə diqqət çekən Milan təmsilçisi baş məşqçi Massimiliano Allegri ilə yollarını ayırmak niyyətindədir. Rehbərlik komandanın baş məşqçi postuna "imperator" ləqəbli Terimi getirməyi planlaşdırır. Lakin Terimin qışda "Milan"a keçidi mümkünsüz görünür. "Milan"ın Terimle yalnız mövsümün sonunda anlaşa biləcəyi yazılır.

Qeyd edək ki, Fatih Terim 2001-2002-ci illərdə "Milan"ı çalışdırıb.

İmza Günü

29 sentyabr saat 12.00-da "Əli və Nino" kitab mağazasında (Gənc Tamaşacılar Teatri ilə üzbəüz) tanınmış yazıçı Mustafa Çəmənlinin "Ölüm mələyi" tarixi romanının təqdimat mərasimi və imza günü keçiriləcək. Maraqlananlar dəvət olunur.

Con Terriyə daha bir cəza

İngiltərə Futbol Assosiasiyyası "Çelsi" klubunun hazırlı, yiğmanın isə sabiq kapitanı Con Terrini 4 oyundan cəzalandırıb.

Terri matç zamanı "Kvins Park Reyncers" in qaradərili futbolçusu Enton Ferdinandın ünvanına irqçi ifadələr işlətməkdə günahkar sayılıb.

İngiltərəli müdafiəçini, həmçinin 220 min funt sterlinq (357 min ABŞ dolları) məbləğində cəriməleyiblər.

Qeyd edək ki, Con Terri ilə Enton Ferdinand 23 oktyabr 2011-ci ildə keçirilmiş Premyer Liqa oyunu zamanı söz savaşına çıxbı. "Çelsi"nin kapitanı söyüş işlətdiyini dənmayıb. Lakin o, iddia edir ki, söyməye birinci rəqibi başlayıb, özü isə eşitdiklərini Ferdinanda qaytarıb. Bu incidentdən sonra Terrini millide kapitan sarğısından məhrum ediblər. 2012-ci ilin iyulunda futbolcu irqçi ifadələrlə bağlı iş üzrə məhkəmədən haqlı çıxbı. Bununla belə, Ingiltərə Futbol Assosiasiyyası onun ünvanına ittihamları redd etməyib. Sentyabrın 23-də Terri yiğmədan gedəcəyini açıqlayıb.

Sneyder "Neftçi"yə qarşı oynamayacaq

İtaliyanın "Inter" klubunun futbolçusu Uesli Sneyderin "Neftçi" ilə oktyabrın 4-də keçiriləcək Avropa Liqasının qrup mərhəlesinin oyununu buraxacağı dəqiqləşib.

"Kyev" ilə İtaliya çempionatının son turunda zədələnən niderlandlı futbolçu bu həftə A seriyasında "Fiorentina" ilə matçda iştirak etməyəcək.

Onun gələn həftə "Milan"la keçiriləcək derbi matçında meydana çıxmayağı da bildirilir.

"Real" Qazaxistana gedir

Madridin "Real" klubu yaxın vaxtlarda Qazaxistana səfər edəcək.

Bu haqda ölkənin idman və Bədən Tərbiyəsi üzrə Dövlət Agentliyindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, səfərdə məqsəd "Real"la Qazaxistana arasında əlaqələri möhkəmləndirməkdir.

Falkao: "Messi və Ronaldo ilə rəqabət aparmıram"

"Atletiko" (Madrid) klubunun hücumçusu Radamel Falkao yenidən maraqlı açıqlamaları ilə diqqət çəkib.

"As" qəzetinə danışan kolumbiyalı futbolçu dönyanın ən yaxşı futbolcuları - Messi və Ronaldo ilə rəqabət aparmadığını bildirib:

"Mən Messi və Ronaldo ilə rəqabət aparmıram. Bu haqda heç bir açıqlamam da olmayıb. Sadəcə, meydana çıxaraq, daha çox qol vurmağa çalışıram. Komanda olaraq da, yalnız "Real" və "Barselona"ya qarşı deyil, digər 17 klub'a qarşı oynayıraq".

Qeyd edək ki, Falkao La Liqada geridə qalan 5 turda 7 dəfə rəqib qapılarına yol tapıb.

Rəşad Məcid, Yaşar Əliyev və Yusif Rzayev BDU-nun dosenti Akif Rüstəmova bacısı

QƏNİRƏ xanımın
vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznələ başsağlığı verirlər.

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Asif (Fred) Məhərrəmov adına İnkışaf Fonduñun rəhbəri Ədalət Məhərrəmov və Fondu kollektivi Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, general Rövşən Əkbərova anası

YAVƏR xanımın
vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznələ başsağlığı verir.

BDU-nun jurnalistika fakültəsinin kollektivi BDU-nun dosenti Akif Rüstəmova bacısı

QƏNİRƏ xanımın
vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznələ başsağlığı verir.

Allah rəhmət eləsin!

Qurban Qurbanov: “İstəfa verəndə çox əsəbi idim”

“Qarabağ” klubunun baş məşqçisi Qurban Qurbanovun 525.az saytına müsahibəsi.

- AZAL-a böyükhesablı məglubiyyətdən sonra komandadakı psixoloji problemi aradan qaldıra bilmisiniz?

- Hətta yaxşı oynadığın müddətdə belə, problemlər daim olur. Lakin sözsüz ki, məglubiyyət zamanı bu problemlər daha qabarlıq şəkildə üzə çıxır. Əlbəttə, biz çalışacaq ki, bu çatışmazlıqlar az olsun.

- Bir vaxtlar Əfran İsmayılov və Rauf Əliyev Azərbaycan futbolunun gələcək ulduzları hesab olunurdular. Lakin son zaman özlərinə bənzəmir-lər. Bunu nə ilə əlaqələndirərdiniz?

- Beli, çox zəif çıxış edirdilər. Rauf Əliyev millinin İsraille oyunundan erkən əvəzləndikdən, Portuqaliyadakı görüşdə isə meydana çıxmışından öz üzərində daha çox işləməyə başlayıb. Bir sözlə daha diqqətli çalışır. Sadəcə, onların elə bir yaşı dövrüdür ki, nə mən bundan baş açıram, nə də valideynləri problemlərini bilir. Ümumiyyətə, bu yaş dövrü bir az çətindir. Belə vaxtda uğur əldə etdiğən bir az sonra eniş olur. Hər iki futbolçuya bu barədə ətraflı danışmışaq. Onlara demisəm ki, mənə il boyu sabit çıxış etməyi bacaran futbolçu lazımdır. Əslində bu, təkcə mənə deyil, Əfranla Raufun özləri və gələcək karyeraları üçün də yaxşı olar. Futbolçu yaşından asılı olmayaraq, çalışmalıdır ki, il boyu sabit çıxış etsin.

- Əgər vəziyyət belə davam etsə, onları komandanın göndərməyinizi gözlənilirmi?

- Təkcə Əfran və Rauf deyil, istənilən futbolçu mənim istədiyim kimi çıxış etməsə, komandanın gedə bilər. Əvvəller yerli futbolçu olduqları və təcrübə toplamları üçün onlara güzəştə gedirdik. Lakin futbolçuların istədiyimi ala bilməsəm, sözsüz ki, dəyişiklər olacaq. Bunu legionerlərə də aid edirəm. Bunu özləri də yaxşı bilir. Çünkü hər şey onlara açıq-aydın deyilib. Futbolcular işlərinə ciddi və məsuliyyətli yanaşmalıdır. Ola bilsin, fut-

bolcu məşq zamanı verdiyim tapşırıqları yerinə yetirsin, ancaq meydanda nə iş gördüyü, nə etdiyi bilməsin. Ona görə də hər biriylə bu haqda ciddi söhbetimiz olub.

- AZAL-a 2:6 hesabıyla məglubiyyətdən sonra istəfa vermək qərarına gəldiniz. Uzun illər bu komandanı çalışdırın biri kimi niyə qəflətən belə etmək qərarına gəldiniz? Belə təəssürat yarandı ki, sanki “Qarabağ”da hər şeydən bezmisiniz.

- Sadəcə, mən həm oyunun gedişatında, həm də mətbuat konfransında çox əsəbi idim. Çünkü komanda çox böyük, ən əsası da “Qarabağ”a yaraşmayan səhvlərə yol vermişdi. Ancaq normal bir formada öz fikirlərimi söylədim. Bildirdim ki, rəhbərliklə görüşüb bir çox məsələyə aydınlıq gətirəcəyik. Təbii ki, problemləri özüm yaxşı bilirəm. Bunları açıqlamaq bəlkə də düzgün olmazdı. Lakin çox çalışsan da, əziyyət çəksən də, belə uğursuzluqlar hər-dən qaçılmaz olur. Həç bir komanda qara zolağa düşmekdən siğortalanmayıb. Çox nadir hallarda ola bilər ki, baş məşqçi daim bir klubda işləyib her zaman uğurlu nəticələr əldə etsin. Mən də belə bir fikir yürütüdüm. Sonra rəhbərliklə danışığımız oldu və hər şey qaydasına düşdü. Bəzən elə olur ki, məşqçi düşünüyünü futbolçu vərə bilmir. Elə də olur ki, istədiyin futbolçu sərəncamında olmur. Biz bunu hətta böyük klublarda da görmüşük. Bundan sonra daha yaxşı komanda formalaşdırmaq və uğurlu nəticələr əldə etmək üçün futbolçulardan daha çox şey tələb ediləcək.

- Sizin istəyinizle klub rəhbərliyi futbolçulara pul cəzası kəsdi. Bunun nə kimi xeyri olacağını düşündürsünüz?

- Təkcə futbolçular deyil, mən özüm də cərimələmisi. Cərimə kollektiv olaraq kəsilib. Düşündüm ki, bu addım vacib idi. Çünkü həmisə pul almaq olmaz, arada özümüz də verməliyik.

- “Turan”la son oyunda

Fərhad Vəliyevə şans vermişdiniz. O, qapısının toxunulmazlığını saxlayaraq ümidiñizi doğrultdu. Növbəti turlarda da onu start heyətdə görə biləcəyik?

- Əvvəla, onu deyim ki, Fərhad üçün mənim komandanın hər zaman yer var. Onun təcrübəsi çox önemlidir. Bəzən heç düşünmədən də onu qapıya qoya bilərəm. Lakin bu o demək deyil ki, Fərhad da daim oynayacaq. İstəyim komanda rəqabəti gücləndirməkdir. Mən “Qarabağ”a qapıcı getirməsem belə, Fərhad əsas qapıçılardan hesab edilir. Vəliyev o qədər çox təcrübəyə malidir ki, onun üçün 2-3 ay oynamamaq problem sayılmaz. Digər qapıcıya gəlince, onun təcrübə yiğmasına ehtiyac var.

- Necə düşüñürsünüz,

hər şeyə rəgmən, bu mövsüm “Qarabağ” ən azından Avroliqaya vəsiqə qazana biləcəkmi?

- Futbolda istəmədiyin nəticələr də olur. Lakin mən sadəcə, öz adıma söz verə bilərəm. Əlimdən gələn hər şey edəcəyəm ki, komanda yuxarı pillələrdə olsun. Böyükhesablı məglubiyyətdən sonra “Qarabağ”ın azarkeşləri ilə görüşümüz oldu. Onlar komandaya və mənə güvəndiklərini bildirdilər. Hətta daim məşqlərimizdə də iştirak edirlər.

- Bir az da Premyer Liqada bu həftə lider “Simurq”la səfərdə keçirəcəyiniz növbəti oyununuza haqda danışaq.

- Zaqatala temsilçisi yaxşı formalaşıb. Son vaxtlar yaxşı oyunu ilə diqqət çəkir. Təsadüfi deyil ki, həzırda turnir cədvəlinde li-

derdir. Bizim üçün bu qarşılaşma çox vacibdir. Baxmayaraq ki, böyükhesablı məglubiyyətdən sonra komandanızda hələ çatışmazlıqlar var. Bu, “Turan”la görüşdə də nəzərə çarpdı.

- Bəs, qələbə şansları-nızı necə görürsünüz?

- Üstünlük “Simurq” tərəfindədir. Həm doğma meydan amili, həm də lider olaraq özlərinə inam hissi çox yüksəkdir. Hətta rəqib futbolcuların mətbuatla açıqlamalarında da oxudum ki, liderliklərini hələ uzun müddət qoruyub saxlayacaqlarını düşünlərlər. Lakin biz də, təcrübəli və yaxşı futbolçuların ibarət bir komandaçıq. Çox yaxşı kollektivə sahibik. Hər şeyə rəgmən, mən düşünürəm ki, bu görüş çempionatın ən maraqlı oyunlardan biri olacaq.